

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií, Katedra německých a rakouských studií

Diplomová práce

2011

Marek Lisý

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií, katedra německých a rakouských studií

Marek Lisý

Pravicový extremismus v Sasku

Diplomová práce

Praha 2011

Autor práce: **Marek Lisý**

Vedoucí práce: **JUDr. Vladimír Handl, CSc.**

Rok obhajoby: **2011**

Bibliografický záznam

LISÝ, Marek. *Pravicový extremismus v Sasku*. Praha, 2011. 97 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra německých a rakouských studií. Vedoucí diplomové práce JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou pravicového extremismu ve Spolkové republice Německo, konkrétně ve Svobodném státě Sasko. Úvodní část pojednává o historii pravicového extremismu na území bývalé NDR. Následuje stručné shrnutí vývoje pravicového extremismu po sjednocení Německa. Hlavní pozornost je však věnována aktuálnímu dění. Jedna část práce se věnuje nejsilnější a nejúspěšnější pravicově extremistické politické straně na území Saska – Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD), zejména jejím volebním výsledkům. Diplomová práce dále sleduje vývoj politické strategie NPD a uplatňování této strategie v praxi. Zvláštní pozornost je věnována konceptu National befreite Zone (nacionálně osvobozená zóna). Další části sledují rychle se rozvíjející pravicově extremistickou subkulturu. Pronikání pravicového extremismu do oblastí sportu, hudby a módy je v práci doloženo několika konkrétními příklady. Samostatná kapitola je věnována trestné činnosti spáchané pravicovými extremisty. Zároveň se zabývá legislativou, která je namířena právě proti projevům pravicového extremismu.

Klíčová slova

Pravicový extremismus, Sasko, NPD, nacionálně osvobozená zóna, subkultura, kriminalita.

Abstract

This thesis deals with the right-wing extremism in Federal Republic of Germany, particularly in the Free State of Saxony. The opening part presents the history of the right-wing extremism in the territory of former German Democratic Republic. The following part summarizes briefly the development of right-wing extremism after the German unification. Main attention is focused on the current course of events. One part is devoted to the strongest and most successful extreme right-wing political party Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD), especially to its election results. The thesis further monitors the development of the NPD's political strategy and the enforcing of this strategy into practice. A special attention is paid to the concept of National befreite Zone (nationally liberated zone). Next parts of the text describe the rapidly growing right-wing extremist subculture. The penetration of right-wing extremism into the areas of sport, music and fashion is proved on several concrete examples. There is a separate chapter devoted to the criminal activities committed by right-wing extremists. It also deals with the legislation which is aimed against the expressions of the right-wing extremism.

Keywords

Right-wing extremism, Saxony, No-go-area, subculture, criminality.

Rozsah práce: 196 353 znaků, včetně poznámek pod čarou a vysvětlivek.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20.5. 2011

Marek Lisý

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu diplomové práce JUDr. Vladimíru Handlovi, CSc. za jeho podporu a mnoho cenných rad při vedení diplomové práce.

Teze diplomové práce

Marek Lisý: **Pravicový extremismus a „National befreite Zone“ ve Spolkové republice Německo na příkladu Saska**

Marek Lisý

Fakulta sociálních věd UK
Program: Mezinárodní teritoriální studia
Obor: Německá a rakouská studia
Typ studia: navazující magisterské studium

E-mail: lisy.m@seznam.cz

Název práce: Pravicový extremismus a „National befreite Zonen“ ve Spolkové republice Německo na příkladě Saska.

Anglický název práce: Right-wing extremism and „National befreite Zonen“ (No-Go-Areas) in the Federal Republic of Germany

Vedoucí práce: JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Zadáno:
ZS 2008/2009

Anotace:

Diplomová práce se bude zabývat problémem pravicového extremismu ve Spolkové republice Německo a konceptem National befreite Zone.

V první části práce se budu zabývat fenoménem pravicového extremismu obecně a jeho německými specifiky. V této části bych se chtěl věnovat i některým dílčím otázkám jako jsou např. pravicový extremismus v éře internetu, pravicově extremistická hudba, či spojení extrémní pravice a subkultury fotbalových hooligans. Druhá část práce je zaměřena na koncept National befreite Zone, který se v Německu objevuje na počátku 90. let 20. století. National befreite Zone je německou variantou tzv. No-Go-Areas. Sama extrémní pravice tento pojem často používá, byť není zcela přesně definován, respektive existuje řada více či méně odlišných definic. Základní myšlenkou je vytvářet v oblastech, kde má extrémní pravice silnou základnu, protiváhu státní moci, či státní moc zcela nahradit. Cizinci či příslušníci menšin nemají mít v těchto oblastech místo. Ve své práci se pokusím zmapovat tento relativně nový fenomén a odpovědět na otázky, co přesně si extrémní pravice představuje pod pojmem National befreite Zone a do jaké míry se jí daří tento koncept realizovat v praxi. Součástí práce bude i případová studie o jedné z takto označených oblastí.

Podkladem pro sepsání práce bude především německy psaná sekundární literatura, řada internetových zdrojů, které tento fenomén mapují a také dokumenty vládních i

nevládních organizací. V části věnované případové studii se pokusím vycházet i z osobně získaných poznatků, rozhovorů s místními obyvateli či ze zdrojů od občanských sdružení, či iniciativ.

Cíl práce:

Cílem práce je především zmapovat fenomén pravicového extremismu, jeho sílu, potenciál a jeho projevy a blíže popsat koncept National befreite Zone. Co si pod tímto pojmem představit, jak se tento koncept extremistům daří/nedaří realizovat v praxi a jak se působení extrémní pravice v těchto oblastech odráží do života místních obyvatel. Jaké perspektivy má do budoucna, a jak se proti němu bránit.

Předpokládaná struktura práce:

- 1) *Úvod* (stav poznání, vymezení problému, struktura práce)
- 2) *Pravicový extremismus v SRN* (definice, dělení, specifika, symbolika, extrémní pravice a fotbal, extremistická hudba a propaganda, pravicový extremismus na internetu)
- 3) *Koncept „No-Go-Areas“* (obecná definice, historické kořeny, zahraniční příklady)
- 4) *„No-Go-Areas“ v SRN: National befreite Zone* (německá specifika, dělení, realizace konceptu v praxi)
- 5) *Případová studie*
- 6) *Závěr*

Prameny a literatura:

Problematika pravicového extremismu je v odborné literatuře dobře zpracované téma, v obecné části budu proto vycházet především z německy psané odborné politologické, sociologické případně právní literatury. V ostatních oblastech už téma tak široce zpracované není, budu proto vycházet z některých odborných článků, ale i žurnalistických komentářů a článků, které se problematice věnují. V části věnované National befreite Zone budu vycházet především z knihy Uty Döring viz. seznam literatury.

-ASSHEUER, Thomas; SARKOWICZ, Hans: *Rechtsradikale in Deutschland. Die alte und neue Rechte*. München: C.H. Beck, 1992.

-BACKES, Uwe; JESSE, Eckhard: *Politischer Extremismus in der Bundesrepublik Deutschland*. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 1993.

-BUNDESKRIMINALAMT (Hrsg.): *Rechtsextremismus, Antisemitismus und Fremdenfeindlichkeit*. Neuwied, Kriftel: Hermann Luchterhand Verlag, 2001.

-DÖRING, Uta: *Angstzonen*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2008.

-GRUMKE, Thomas; KLÄRNER, Andreas: *Rechtsextremismus, die soziale Frage und Globalisierungskritik*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2006.

-INNENMINISTERIUM des Landes Nordrhein-Westfalen (Hrsg.): *Skinheads und Rechtsextremismus*. Düsseldorf: 2001.

-KAILITZ, Steffen: *Politischer Extremismus in der Bundesrepublik Deutschland*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften 2004.

-KAUFMANN, Rüdiger; PETRI, Franko; REINALTER, Helmut (Hrsg.): *Das Weltbild des Rechtsextremismus*. Innsbruck: Studien Verlag, 1998.

-WAHL, Klaus (Hrsg.): *Fremdenfeindlichkeit, Antisemitismus, Rechtsextremismus*. Berlin: Bundesministerium des Innern, 2001.

vybrané internetové zdroje:

www.bpb.de

www.opferperspektive.de

www.welt.de

www.spiegel.de

www.faz.de

www.verfassungsschutz.de

www.verfassungsschutz.sachsen.de

www.extremismus.com

www.idgr.de

Marek Lisý

Vedoucí diplomového semináře:

Vedoucí katedry:

Vedoucí práce:

Obsah

Úvod.....	12
1. Pravicový extremismus v NDR.....	20
2. Vývoj německého pravicové extremismu od počátku 90. let	24
2.1. Obecný vývoj.....	24
2.2. Nationaldemokratische Partei Deutschlands – NPD	25
3. Pravicový extremismus ve spolkové zemi Sasko	31
3.1 Volební výsledky a parlamentní politika NPD	31
3.2. Komunální politika NPD	38
3.3. Junge Nationaldemokraten (JN).....	42
3.4. Ring Nationaler Frauen (RNF).....	44
3.5 National befreite Zone – NbZ (nacionálně osvobozená zóna).....	46
3.6 Angstzonen (zóny strachu).....	51
4. Pravicově extremistická subkultura	57
4.1 Pravicově extremistická hudba	58
4.2 Pravicoví extremisté a módní značky	66
4.3 Spojení pravicového extremismu s fotbalem	72
5. Právní aspekty pravicového extremismu	80
5.1 Kriminalita pravicových extremistů v Sasku.....	80
5.2 Legislativní opatření proti extremismu	86
5.3 Uplatnění a účinnost legislativních nástrojů v praxi	89
6. Některé omyly v chápání pravicového extremismu	93
Závěr	96
Zusammenfassung	101
Použitá literatura	103
Seznam příloh	109
Přílohy	110

Úvod

Tématem předkládané diplomové práce je pravicový extremismus v části Spolkové republiky Německo – ve spolkové zemi Sasko¹. Jejím cílem je poskytnout co nejkomplexnější pohled na problematiku tohoto fenoménu a vyvodit z něho závěry o tom, jaké reálné či potenciální nebezpečí představuje. Kromě volebních výsledků, jimiž se nejčastěji poměruje síla a význam extremistů, chci upozornit zejména na jejich působení na komunální úrovni, a to nejen na aktivity politické, ale i na aktivity porušující zákony. Zaměřuji se i na pravicový extremismus v oblasti, které nebývá v této souvislosti věnováno příliš pozornosti, v tzv. pravicově extremistické subkultuře. Pro co nejúplnější obraz považuji za nezbytné zabývat se i tím, jak jsou zastánci a propagátoři této ideologie vnímáni svým okolím, jaký postoj k nim zaujímají ostatní občané, a jak se proti nim brání demokratická země, její legislativa i celá společnost.

V průběhu práce jsem se částečně odklonil od původního zaměření výhradně na téma National befreite Zone (nacionálně osvobozená zóna). Při studiu materiálů jsem zjistil, že zejména díky práci Uty Döring „Angstzonen“ je dnes koncept National befreite Zone po teoretické stránce dobře zpracován, a věnovat mu v diplomové práci výhradní pozornost by bylo málo přínosné. Proto jsem se rozhodl zařadit toto téma do širšího kontextu pravicového extremismu. National befreite Zone zůstává tedy nadále důležitou součástí diplomové práce, ale vedle ní jsem věnoval pozornost také problematice společenské a subkulturní. Považuji to za přínosnější, neboť aktivity pravicových extremistů na tomto poli jsou mnohem méně v centru pozornosti odborné veřejnosti.

Metodicky jsem k danému úkolu přistupoval jako k jedinečné případové studii, což vyhovuje vytčeným cílům. Zvolená spolková země Sasko plně odpovídá definici “případu”, kterou uvádí Michal Kořán: “Případem však může být i dostatečně uzavřený soubor, který nabízí jasné hranice a vnitřní systém fungování.”² Navíc je

¹ Mapa Saska – příloha č. 1.

² Michal Kořán, „Jednopřípadová studie“, in: Petr Drulák a kol. Jak zkoumat politiku. Kvantitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích (Praha: Portál, 2008), 32.

zkoumaný fenomén definován jak časově, tak tematicky, což považuje zmíněný autor za ideální. Cílem takové studie je hluboké poznání jednoho konkrétního případu bez ambice zobecňovat a teoretizovat. Nemá žádné vnější cíle a lze od ní očekávat spíše nezávazný závěr. Pro lepší pochopení některých skutečností je však studie zasazena do širšího, obecnějšího rámce, který tvoří zejména kapitola 1 a 2 a zčásti i kapitoly 4 a 5. Výsledná práce by měla dát čtenáři dostatečný podklad pro to, aby si mohl učinit ucelený názor na situaci pravicového extremismu nedaleko od českých hranic.

Pravicový extremismus je fenomén, který zatím není jednoznačně definován. Protože se vyskytuje na různých místech, v různých zemích, je přirozené, že jeho obsah, formy, cíle, koncepce a další aspekty se mohou v různých prostředích a za různých okolností lišit. Stejně tak se může lišit to, jak je vnímán a přijímán svým okolím, jaký je mu přičítán význam. Někteří autoři dokonce tvrdí, že existuje jen jeden extremismus, že levicový a pravicový extremismus se od sebe v podstatě neliší. Je proto vhodné ujasnit si, co bude pojmem pravicový extremismus míněno v této práci. Za základ lze považovat dvě definice předních německých politologů. První definice pochází z pera Armina Pfahl-Traughera: *„Kolektivní označení antidemokratických forem a snah, které se vyznačují tradičními politickými pravicovými ideologickými prvky, a sice nacionalismem, autoritativem, antipluralismem a ideologií nerovnoprávnosti.“*³

Druhé vymezení je z knihy Uwe Backese a Eckharda Jesse: *„...v centru všech pravicově extremistických doktrín stojí striktní negace principů základní lidské rovnoprávnosti, které se projevují v požadavcích na stejná politická práva. U pravicově extremistických uskupení současné doby je podpora zřízení zakládajícího se na principiální nerovnosti zřejmá z méně či více agresivního nacionalismu, který často brojí proti etnicky cizím skupinám a nezřídka ústí v rasismus. Na rozdíl od utopických cílů komunistické a anarchistické ideologie usilují pravicoví extremisté o*

³ Armin Pfahl-Traugher, *Rechtsextremismus in der Bundesrepublik* (München: Beck, 1999), 18.

*silný stát, který je ochoten prosazovat domněle objektivní zájmy národa nebo národní pospolitosti také pomocí vojenských prostředků.*⁴

Teoretické vymezení pojmu pravicový extremismus je nezbytné nejen pro každou studii týkající se uvedeného problému, je také nezbytné pro zákonodárce, kteří přijímají zákony umožňující obranu proti tomuto nebezpečnému fenoménu, a stejně tak pro orgány, které mají posuzovat a rozhodovat o tom, co je a co není extremismus, které trestné činy jsou extremistické, a které ne. Pro většinu populace, která se nezabývá teoretickými definicemi, je však důležité zejména to, jak se pravicový extremismus projevuje v praxi, zda a jak ovlivňuje jejich život, popř. jakou je pro ně hrozbou. Tento aspekt rozhodně není v předkládané práci zanedbán.

Vhledem k německé historii se lze oprávněně domnívat, že problematika pravicového extremismu je v současném demokratickém Německu vnímána velmi citlivě a specificky. Je tedy na místě otázka, jak se v současnosti pravicový extremismus v této zemi projevuje, event. jak se proti němu obyvatelstvo a zejména státní aparát brání. Podle postojů a vystupování nejen politické reprezentace SRN by se mohlo zdát, že pravicový extremismus je pro Německo jednou provždy minulostí. Demokratický systém v Německu skutečně nebyl od konce druhé světové války extrémní pravici vážně ohrožen. Žádné pravicově extremistické straně se za posledních padesát let nepodařilo dostat do spolkového sněmu, a ani případné úspěchy na zemské úrovni většinou netrvaly déle, než jedno volební období. Přesto zde ale pravicový extremismus existuje a dává o sobě vědět jinými formami, když už se mu nedaří proniknout do vrcholné politiky. Rozhodně ho nelze považovat za okrajový fenomén. Potvrzuje to i fakt, že extrémní pravice je dlouhodobě v popředí zájmu médií, politiků a rovněž vědců.

Dnes již existuje řada prací, které se zabývají jednotlivými aspekty této problematiky. Z velké části se však pravicovému extremismu věnují pouze z relativně omezeného úhlu pohledu dané profesní specializace. Četné knihy se věnují také historii politického či stranického systému ve Spolkové republice Německo, existuje i mnoho odborných politologických a sociologických studií, zabývajících se tímto tématem.

⁴ Uwe Backes a Eckhard Jesse, *Politischer Extremismus in der Bundesrepublik Deutschland* (Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 1993), 40.

Pravicový extremismus je nejen zajímavým, ale i velmi aktuálním tématem také pro badatele z oboru práva či kriminalistiky, a samozřejmě pro žurnalisty. Každá z prací na toto téma se však věnuje trochu jinému problému, a proto jsou odlišná i jednotlivá hlediska zkoumání a popisu těchto problémů. V zájmu všestrannějšího pohledu na danou problematiku jsem se rozhodl pojmout práci jako jedinečnou případovou studii, zaměřenou jen na jednu ze 16 spolkových zemí (nebo též Svobodný stát) Sasko. Jako součást někdejší NDR patří Sasko k tzv. “novým” spolkovým zemím. Na území o ploše 18 400 km zde žije přibližně 4 169 000 obyvatel, hlavním městem jsou Drážďany. Mapa této spolkové země je v příloze.

Právě v Sasku se totiž podařilo pravicově extremistické Národnědemokratické straně Německa (Nationaldemokratische Partei Deutschlands – NPD) opakovaně překonat hranici potřebnou pro vstup do zemského sněmu. Nejde však pouze o volební výsledky. Jak ukazují závěry řady odborných prací i zprávy Spolkového úřadu na ochranu ústavnosti (Bundesamt für Verfassungsschutz), je Sasko na předních pozicích před ostatními spolkovými zeměmi i v pořádání extremistických veřejných akcí, shromáždění, demonstrací, či organizování koncertů extremistických kapel. Své sídlo zde má také nadprůměrně vysoký počet hudebních vydavatelství a značek pravicově extremistického zaměření. V Sasku se tedy pravicovým extremistům daří nejen z pohledu volebních výsledků, výrazná je zde také jejich aktivita na poli společenském a kulturním. Pro volbu Saska snad není zcela bezvýznamná ani okolnost, že tato spolková země hraničí s ČR, a že tedy nelze vyloučit možnost šíření některých pravicově extrémistických aktivit přes státní hranici ze Saska do Čech. To jsou ve zkratce některé z hlavních důvodů, proč se v diplomové práci zaměřuji na Sasko.

Vzhledem k celé řadě specifických geografických, historických, ekonomických, či společenských faktorů nelze ovšem výsledky automaticky vztahovat na jiné spolkové země než Sasko, nebo dokonce na celou spolkovou republiku, ani z nich nelze vyvozovat obecné závěry o fenoménu pravicového extremismu jako takového. Vyplývá to i z pojetí práce jako jedinečné případové studie, která takové závěry neumožňuje, a jejímž cílem pochopitelně nemůže být ani komparace.

Z hlediska časového ohraničení je jádrem práce situace aktuální, v zásadě tedy období po pádu berlínské zdi s důrazem na první dekádu 21. století, zejména na její druhou polovinu. Nejaktuálnější údaje jsou ze začátku roku 2011. Při tomto časovém vymezení však nebylo možno vyhnout se ani přesahům do dřívější minulosti, do období někdejší Německé demokratické republiky (NDR). Tomuto tématu je věnována kapitola 1, v níž poukazuji na vzrůstající projevy pravicového extremismu a násilí již před sjednocením Německa. Fenomén pravicového extremismu v bývalém socialistickém bloku byl dlouho tabu, dnes je však již prokázáno, že kořeny současné situace sahají až do doby před rokem 1989. Podobně jako bylo v této souvislosti překročeno vymezené časové období, dochází zde logicky také k překročení hranic vymezeného území spolkové země Sasko. Podobně je tomu i v kapitole 2, která se zabývá vývojem pravicového extremismu a Národnědemokratickou stranou Německa včetně její nové koncepce, založené na čtyřech pilířích, (boj o ulici, boj o parlamenty, boj o hlavy a boj o organizovanou vůli). Pozornost je samozřejmě věnována i tomu, jak se tato nová koncepce projevuje v praxi a jaké přináší výsledky.

Kapitola 3 se soustřeďuje na spolkovou zemi Sasko. Nejprve se v části 3.1 věnuje zejména volebním výsledkům v zemských a komunálních volbách. Protože nejsilnější pravicově extremistickou stranou v regionu je NPD, je pozornost zaměřena právě na ni. Přehled volebních výsledků obsahují tabulky 1 a 2. Politika NPD dosahuje relativně největších úspěchů právě na komunální úrovni, proto je její komunální politice věnovaná samostatná část 3.2. Přehled volebních výsledků obsahuje tabulka č. 3. Další část, 3.3, pojednává o mládežnické organizaci strany NPD Mladí národní demokraté (Junge Nationaldemokraten – JN), a část 3.4 o ženské pravicově extremistické organizaci Kruh nacionalistických žen (Ring Nationaler Frauen – RNF).

Obě tyto části se zabývají vznikem, vývojem, ideologií a aktivitami jmenovaných organizací, jejichž význam pro pravicový extremismus je nezanedbatelný.

Hlavním tématem posledních dvou částí této kapitoly je významný fenomén „nacionálně osvobozená zóna“ a její předstupeň, „zóna strachu“. Část 3.5 si všímá toho, jak si pravicoví extremisté takové zóny představují, co pro ně znamenají a jak snaha o jejich budování zapadá do nové stranické koncepce. Část 3.6 shrnuje

dosavadní výsledky této snahy, která zatím dospěla jenom do stadia „zón strachu“ a dokládá jejich existenci řadou příkladů.

Kapitola 4 sleduje situaci a vývoj extrémní pravice na poli společenském, kulturním či subkulturním. Zjištěnými fakty se snaží doložit, že tuto oblast působení pravicových extremistů nelze bagatelizovat, neboť v ní zdaleka nejde jen o nevinnou zábavu, jak by se na první pohled mohlo zdát. Chce ukázat, čím se vyznavači a příznivci pravicově extremistické subkultury vyznačují a čím se odlišují od většinové populace, jakých metod a prostředků na tomto poli extrémní pravice používá, jaké se jí dostává podpory a odkud, a jak se snaží získávat nové sympatizanty. Upozorňuje také na to, že pravicoví extremisté již dávno nejsou jen skupiny holohlavých mladíků, že celá scéna se vyvíjí a profesionalizuje. Konkrétní údaje, které jsou v této kapitole shromážděny, se opět týkají Saska. Při popisu transformace pravicového extremismu v této spolkové zemi je pozornost věnována jmenovitě působení pravicových extremistů v oblasti hudby (část 4.1, která je doplněna tabulkami č. 4 a 5). Další část (4.2) upozorňuje na poměrně opomíjené propojení extremistů s určitými oděvními značkami, a poslední část (4.3) se zabývá jejich pronikáním do oblasti sportu, konkrétně fotbalu.

Předmětem kapitoly 5 je právní aspekt pravicového extremismu. Obsahem první části (5.1) je pravicově extremistická kriminalita v Sasku, příslušná data jsou uvedena v tabulce č. 6. Část 5.2 pojednává o legislativních opatřeních zaměřených na boj s nežádoucími projevy pravicového extremismu, a také o tom, v jakých právních pramenech a jakým způsobem je tato problematika upravena. Část 5.3 se zabývá reálnými možnostmi státu a jeho aparátu v boji proti pravicovému extremismu, tím, jak jsou prakticky využívány. Jsou zde také některé kritické názory a doporučení, jak boj proti extremismu zefektivnit.

Poslední kapitola 6 upozorňuje, že občané mají často zkreslené představy o obsahu pojmu pravicový extremismus, což může negativně ovlivnit snahy o odvrácení nebezpečí, jež tato ideologie představuje. Lze to považovat za doklad oprávněnosti požadavků na změnu přístupu k této celospolečenské hrozbě.

Následuje závěrečné shrnutí (kap. 7), přehled použité literatury a přílohy (mapky, fotografie z demonstrací a ukázky některých problematických znaků a symbolů).

Práce se opírá o širokou pramennou základnu. V části věnované pravicovému extremismu v bývalé NDR vycházím zejména z následujících publikací: Maria Grjasnow: *Geschichte des organisierten Rechtsextremismus in Deutschland*. In: *Schriften zur Demokratie – Band 10*. Berlin 2008; Harry Waibel: *Rechtsextremismus in der DDR bis 1989*. Köln 1996; Christoph Butterwegge: *Rechtsextremismus*. Freiburg/Zürich/Wien 2002. Dále ve své práci vycházím zejména ze zpráv Úřadu na ochranu ústavnosti, které pro mě byly velmi důležitým vodítkem při výběru relevantních témat a problémů souvisejících s pravicovým extremismem. Zejména zprávy saského Úřadu na ochranu ústavnosti obsahují mnoho užitečných, zejména kvantitativních údajů. Kapitoly věnované NPD (Národnědemokratická strana Německa) a její politice se mohly opřít o dostatečnou pramennou základnu, jelikož této jediné relevantní pravicově extremistické straně v Sasku je věnována značná pozornost i na vědecké úrovni. Autoři, jako např. Toralf Staud, nebo Armin Pfahl-Traughber, se věnují zejména vývoji od poloviny devadesátých let minulého století a sledují novou strategii strany a její praktické naplňování. Zejména práce Toralfa Stauda „Moderne Nazis“, Patricka Gensinga „Angriff von Rechts“ a Roberta Philippsberga „Die Strategie der NPD“ se věnují pravicovému extremismu na úrovni politické strany do značné šířky i hloubky. Většina vědeckých prací věnovaných pravicovému extremismu se soustřeďuje výhradně na politické strany, sledují jejich programy, cíle a plány, počet jejich členů, jejich volební výsledky. Aktivity a nebezpečí pravicového extremismu jsou pak veřejností často mylně redukovány pouze na nejvyšší politickou úroveň. Působnost pravicového extremismu na poli kulturním a společenském je vědecky zpracována mnohem méně. Pokud se autoři této stránce věnují, pak jen okrajově. Stauf i Gensing si sice všímají i vývoje pravicově extremistické subkultury, avšak také jen marginálně. Bylo proto nutné vycházet i ze zdrojů, které nejsou prameny vědeckými. Jsou to nejčastěji materiály zpracováváné různými skupinami či organizacemi, které se angažují proti pravicovému extremismu. Tyto prameny jsou často ovlivněny politickou orientací jejich autorů a řada z nich je psána ve velmi apelačním a angažovaném duchu; tuto skutečnost je při jejich využívání nutno zohlednit. Často se však věnují tématům, kterými se vědecká obec téměř nezabývá a jsou tudíž jediným zdrojem informací.

Příkladem takového zdroje je organizace chronik.LE, která publikuje ročenku Leipziger Zustände. O prameny pocházející od různých organizací a skupin, jež se pravicovým extremismem zabývají a dlouhodobě ho sledují, se v předkládané práci opírají zejména kapitoly zaměřené na pravicově extremistickou subkulturu.

Dalším důležitým zdrojem dat byly také zprávy Úřadu na ochranu ústavnosti, a to zejména pro poslední část, věnovanou pravicově extremistické kriminalitě. Ta využívá též údajů RAA Sachsen (Regionale Arbeitsstellen für .Bildung, Integration und Demokratie Sachsen, e.V.). Jde o nezávislou organizaci spolufinancovanou státem, která na svých internetových stránkách publikuje statistiky pravicově extremisticky motivovaných trestných činů. Protože se data publikovaná RAA Sachsen liší od oficiálních údajů Úřadu na ochranu ústavnosti, je třeba k nim a k jejich interpretaci přistupovat velmi kriticky.

1. Pravicový extremismus v NDR

Antifašismus byl součástí centrální ideologie bývalého východoněmeckého státu - NDR. V preambuli jeho ústavy z roku 1968 se dočteme: „*Lid Německé demokratické republiky, pevně stojící na výdobytcích antifašistického – demokratického a socialistického převratu společenského pořádku...*“.⁵

Tento shora proklamovaný antifašismus je dnes převážnou částí vědců považovaný pouze za fasádu, za kterou se skrýval latentní antisemitismus, maloměšťácká dvojitá morálka a německo-nacionální domýšlivost.⁶ Nacističtí zločinci nepochybně zůstali na území obou německých států. V NDR nikdy nedošlo ke skutečnému vyrovnání se s nacistickou minulostí, neboť podle oficiální propagandy režimu se na jeho území žádní nacisté nenacházeli - na rozdíl od kapitalistického, postfašistického západního Německa, které takto označovala.⁷ Pravicový extremismus nebyl považován za problém NDR, dokonce se tento termín ani neobjevoval v oficiálním režimním jazyce. Již v roce 1947 však vznikla strana NDPD⁸, která integrovala nacionalisty, konzervativce, včetně bývalých nacistů. A ani samotná SED se nezdráhala přijímat bývalé členy NSDAP. Oficiální propaganda velmi aktivně kritizovala nechuť orgánů SRN pronásledovat nacistické zločince a liknavost při jejich trestání. Stíhání nacistických zločinů a zločinců na vlastním území však probíhalo naprosto oportunisticky. Pokud to bylo v zájmu strany či ministerstva pro státní bezpečnost, bylo stíhání zastaveno, nebo k němu vůbec nedošlo. Mnoho podezřelých bylo získáno pro spolupráci jako neoficiální spolupracovníci ministerstva pro státní bezpečnost. Takovéto pragmatické jednání tak bylo v příkrém rozporu s údajnou morální nadřazeností NDR, která ve skutečnosti neexistovala, spíše pravý opak byl pravdou. V zájmu zachování lživých představ o NDR očištěné ode všech nacistických zločinců a jejich přísluhovačů nebylo ovšem možno připustit, aby nějakí takoví byli odhaleni, souzeni, nebo dokonce potrestáni. Jedna lež tak plodila druhou.

⁵ Die Verfassungen in Deutschland.<http://www.verfassungen.de/de/ddr/ddr68-i.htm> (staženo 4.3. 2011).

⁶ Christoph Butterwegge, *Rechtsextremismus* (Freiburg i. Br./Basel/Wien: Herder 2002), 89.

⁷ Maria Grjasnow, „Geschichte des organisierten Rechtsextremismus in Deutschland“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), 25.

⁸ National-Demokratische Partei Deutschlands

Jednání a chování představitelů NDR bylo ryze účelové a odpovídalo logice studené války.⁹

Také k nacionalismu přistupoval režim oportunisticky až schizofrenně. Byl rozlišován pozitivní „*Befreiungsnationalismus*“ na rozdíl od reakčního nacionalismu.¹⁰ Vztah režimu k dělníkům z Vietnamu, Kuby, či Mozambiku lze bezesporu označit za rasistický. Sloužili mu jako levná pracovní síla a demonstrace socialistické spolupráce. Oficiálně je vítal a oslavoval, ale blízké kontakty mezi nimi a domácím obyvatelstvem byly kontrolovány a považovány zanežádoucí. Organizovaný a institucionalizovaný pravicový extremismus se na území bývalé NDR rozšířil až po znovusjednocení. Do té doby musel tento (neo)nacionálněsocialistický potenciál hledat jiné formy. Jednou z nejvýznamnějších bylo vznikající chuligánství mezi fotbalovými fanoušky. Chuligáni je dnešní označení pro radikální (především fotbalové) fanoušky. Svůj původ má v anglickém hooligans, které původně označovalo výtržníky a gangy obecně. V osmdesátých letech pak následoval silný nástup skinheadského hnutí. Pro režim bylo velkým problémem najít pro trestné činy těchto extrémistů právní kvalifikaci. Nakonec byla vytvořena skutková podstata trestného činu „*Rowdytum*“ (z anglického rowdy – rváč).¹¹ Pod tento pojem se daly zařadit nejrůznější formy chování. Dal se použít jak pro fotbalové chuligány, tak pro politicky motivované trestné činy. Počátkem osmdesátých let došlo k velkému rozvoji hnutí skinheads. Rychle se rozšiřovalo zejména v oblastech Postupimi, Drážďan, Halle a Magdeburgu.¹²

Východoněmečtí skinheads byli od počátku úzce spjati s pravicově extremistickými hesly a symboly.¹³ Bernd Wagner rozlišuje čtyři fáze skinheadského hnutí. První začíná léty 1980/1981 a jsou pro ni typické střety různých subkulturních skupin mládeže, mezi nimiž byli dominantní punkeři. Již během následujících let však řada

⁹ David Begrich, „Rechtsextremismus in der DDR; Ursachen und Kontinuitäten“ (příspěvek přednesený v rámci konference Umstrittene Kontinuität – Rechtsextremismus vor und nach der Wende in Ostdeutschland, Miteinander e. V., Halle/Saale, 16.11.2009). S. 4. http://www.kirche-fuer-demokratie.de/root/img/pool/texte/Umstrittene_Kontinuitaeten.pdf (4.3. 2011).

¹⁰ Ibid., 5.

¹¹ Ibid., 7.

¹² Ibid., 7.

¹³ Bernd Wagner (Hg.), *Handbuch Rechtsextremismus. Netzwerke, Parteien, Organisationen, Ideologiezentren, Medien*, (Hamburg: Rowohl-Taschenbuchverlag, 1994), 185.

punkerů mění „image“ a „outfit“ a stávají se skinheady. Ke skinheads se však přidávali i rockeři a fotbaloví chuligáni. Tak se skinheads stávají dominantním subkulturním hnutím východoněmecké mládeže.¹⁴ Rokem 1983 pak začíná druhá fáze. Ta je charakteristická postupnou organizací skinheads a tzv. nazi-punks. Přibývá případů násilných útoků. Třetí fáze začíná dle Wagnera léty 1985/6. Dochází k upevnění a posílení organizačních struktur skinheadských skupin. Punkeři, grufties, cizinci a homosexuálové se stávají terčem množících se útoků. Po fotbalových utkáních dochází také k častým střetům s policií a vojáky.¹⁵ Na počátku čtvrté fáze, která začíná zhruba na přelomu let 1987/8, dochází k dalšímu rapidnímu nárůstu násilných akcí. Skinheads se pokouší dále posilovat svůj vliv a systematicky obsazují kluby mládeže. Současně se však začíná skinheadské hnutí diferencovat. Řadě z nich již nestačí identita skinheada a začínají sami sebe označovat za „faschos“. Tento termín se objevuje poprvé v roce 1986 a označuje osoby, které jasně formulují své (neo)nacistické postoje.¹⁶

K nejznámějšímu incidentu došlo 17. října 1987, kdy skupina asi třiceti skinheadů zaútočila na návštěvníky punkového koncertu ve východoberlínském kostele. Útok byl provázen hesly typu „Sieg Heil“ či „Juden raus“. Socialistická média však celou událost zlehčovala a svalovala odpovědnost na západoněmecké skinheady.¹⁷ Teprve když pravicově extremistické excesy nebylo možno dále tajit nebo aspoň bagatelizovat, začala být tato tematika předmětem odborného zájmu. V listopadu 1989 byla na základě výsledků výzkumu Humboldtovy univerzity zveřejněna studie o poznacích kriminální policie k neofašistickým aktivitám v NDR.¹⁸ Studie potvrdila, že během osmdesátých let došlo k prudkému nárůstu neonacistických a skinheadských skupin, které mezi sebou udržují kontakty a útočí na lidi, považované za „ne-německé“ a tudíž méněcenné. Za takové jsou považováni nejen cizinci, ale také punkeři či homosexuálové. Z provedených anket pak vyplynulo, že pravicově

¹⁴ Bernd Wagner, *Rechtsextremismus und kulturelle Subversion in den neuen Bundesländern*, (Berlin: Zentrum Demokratische Kultur, 1998), 23.

¹⁵ Ibid., 23-4.

¹⁶ Ibid., 24.

¹⁷ Grjasnow, *Geschichte...*, 26.

¹⁸ Ibid., 26.

extremističtí agresori se těší tiché podpoře velké části východoněmecké společnosti.¹⁹

Pravicově extremistické myšlenky a postoje se však netýkají pouze skinheadské scény. Nejpozději od poloviny osmdesátých let se pravicový extremismus objevuje i v rámci oficiálních institucí NDR. Zejména v NVA²⁰ se vyskuteje řada projevů extremistů – oslavy Hitlerových narozenin, či zpěv písní Wehrmachtu. Ani FDJ²¹ nezůstala ušetřena pravicového extremismu, vyskytoval se zejména v tzv. *Ordnungsgruppen* (pořádkových oddílech).²²

O tom, že byl pravicový extremismus v NDR hluboce zakořeněn, svědčí události z 20. dubna 1989. V den stých narozenin Adolfa Hitlera došlo k mnohým spontánním srocením. Zahraniční dělníci byli pronásledováni a bití. V Lipsku neonacisté veřejně hajlovali a v Postupimi napadli punkery.²³

V plné síle se pravicový extremismus projevil v první polovině roku 1990. Neonacistům využívajícím nově získanou svobodu se otevřely zcela nové možnosti. Trestné činy zůstávaly téměř bez postihu, a tak se lavinovitě šířily útoky proti cizincům a punkerům. Boj proti neonacismu či pravicovému extremismu se sice objevil takřka ve všech volebních programech, ale kromě zákazu Republikánů v únoru 1990 se nedělo nic.²⁴

Pravicový extremismus, který sice podle oficiální doktríny na východoněmeckém území neexistoval, mohl po roce 1990 navázat na existující staré struktury vzniklé již v NDR. Jak již bylo uvedeno, část obyvatel NDR s extremisty sympatizovala a antisemitismus a nepřátelství vůči cizincům nebyly v NDR ničím výjimečným. Pravicový extremismus na území nových spolkových zemí tedy rozhodně není fenoménem pouze devadesátých let a současnosti.

¹⁹ Ibid., 26.

²⁰ Nationale Volksarmee – armáda bývalé NDR.

²¹ Freie Deutsche Jugend – socialistická mládežnická organizace.

²² Begrich, *Umstrittene Kontinuität*, 8-9.

²³ Ibid., 9.

2. Vývoj německého pravicové extremismu od počátku 90. let

2.1. Obecný vývoj

Pád komunistického režimu a znovusjednocení Německa poznamenaly i celou pravicově extremistickou scénu.²⁵ Na novou situaci nebyla vůbec připravená. Ztratila totiž jeden ze svých hlavních propagandistických prvků a tím také centrální integrační bod. Nejen její hlavní postavy, ale i způsoby jejich činnosti prodělaly veliké změny. Na počátku 90.let se vzedmula veliká vlna násilností vůči cizincům, přičemž některé z nich připomínaly pogromy. Došlo i k řadě útoků molotovovými koktejly proti ubytovným azylantů. Hoyerswerda 1991, Rostock 1992, Mölln 1992, nebo Solingen 1993 jsou jen ta nejznámější místa pravicově extremistického násilí. Útoky měly většinou na svědomí neorganizované tlupy pouličních rváčů.

V letech 1992/93 přešly spolkové a zemské instituce do ofenzívy a velké množství extremistických organizací bylo zakázáno. V roce 1993 došlo též ke změně azylového zákona. Oba tyto faktory scénu poznamenaly. Došlo k velké personální fluktuaci a zejména k organizační a politické proměně. Vůdčí osobnosti zakázaných organizací – Nationalistische Front (NF), Deutsche Alternative (DA), či Nationale Offensive (NO), hledaly nové způsoby a formy organizace. V této době nastává přerod neonacistického hnutí. Objevují se nové, především regionální skupiny (Freier Widerstand, Aktionsbüros, Freie Kameradschaften etc.), které vytvářejí volnou síť bez formálních struktur. Útoky a napadání cizinců, zejména tmavší pleti a Vietnamců, se staly v 90. letech téměř koloritem řady německých měst. Stejně často se stávala terčem útoků místa setkávání levicově alternativních skupin. Počátek 90.

²⁴ Ibid., 10.

²⁵ Patrick Gensing odmítá označení *scéna*, které podle něho implikuje uzavřenou, regionálně omezenou, jednotnou strukturu. Současný pravicový extremismus v Německu označuje za sociální hnutí a drží se tohoto termínu. Řada ostatních autorů však termín *scéna* používá např. Uta Döring. Uta Döring, *Angstzonen*, (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2008), Patrick Gensing *Angriff von rechts. Die Strategien der Neonazis - und was man dagegen tun kann*, (München: dtv 2009), 63-90.

let je tak spojen s řadou často brutálních až smrtelných útoků proti cizincům, žadatelům o azyl, proti levici, ale i proti alternativní mládeži.²⁶

Od poloviny 90. let se těžiště organizované extremistické pravice přesouvá ze západu na východ Německa. V oblasti propagandy a argumentace lze sledovat odklon od biologického rasismu k rasismu novému, kulturalistickému. Objevují se nové možnosti a pravicoví extremisté se snaží znovu prosadit. V posledních letech často poukazují na sociální problémy, které ústí v požadavek zřízení národních mládežnických center (*Nationale Jugendzentren*). Celé hnutí se z velké míry zpolitizovalo a hlásí se, alespoň mediálně, k nenásilí. Pravicoví extremisté zkoušejí nové formy politického boje. Veřejně se distancují od násilí. Používají tradiční demokratické možnosti protestu a jiné formy mimoparlamentní opozice (demonstrace, podpisové akce etc.).

2.2. Nationaldemokratische Partei Deutschlands – NPD

Značnou roli v této proměně hraje NPD. Strana, která byla založena v roce 1964, procházela na počátku 90. let vleklou krizí a takřka se rozpadla. Dnes je nejúspěšnější a nejnebezpečnější pravicově extremistickou stranou Německa. Dokázala zastavit svůj propad a počet jejích členů se dokonce zvýšil. To souvisí zejména s vývojem v nových spolkových zemích, protože z nich pochází převážná většina nových členů. A jsou to zejména mladí muži, kteří vstupují do strany - na rozdíl od starých spolkových zemí, kde je strana již značně přestárlá. Z nových spolkových zemí se rozšířila i nová ideologická linie strany se zřetelným a ostrým odmítáním kapitalismu.²⁷ NPD se nyní pokouší kultivovat a politicky civilizovat neonacistickou scénu a zvýšit tak své šance u široké veřejnosti. Díky této taktice

²⁶ Andreas Klärner, „Zwischen Militanz und Bürgerlichkeit - Tendenzen der rechtsextremen Bewegung am Beispiel einer ostdeutschen Stadt“, in: Andreas Klärner a Michael Kohlstruck (Hrsg.), *Moderner Rechtsextremismus in Deutschland*, Bundeszentrale für politische Bildung; Armin Pfahl-Traugber, *Die Entwicklung des Rechtsextremismus in Ost- und Westdeutschland*, http://www.bpb.de/themen/JWWN4C,0,Die_Entwicklung_des_Rechtsextremismus_in_Ost_und_Westdeutschland.html (10.8. 2009).

²⁷ Pfahl-Traugber, *Die Entwicklung...*, http://www.bpb.de/themen/JWWN4C,0,Die_Entwicklung_des_Rechtsextremismus_in_Ost_und_Westdeutschland.html (10.8. 2009).

dokonce došlo v porovnání se stavem na počátku 90. let alespoň dočasně k poklesu počtu veřejných útoků a napadení, přesto zůstává násilí pevnou součástí repertoáru extrémní pravice. Jejimi (staro)novými tématy jsou sociální a lokální problémy, péče o mladistvé, bezpečnost, pořádek a kriminalita cizinců.²⁸

Pro lepší představu o tom, jak NPD vyhovuje teoretickým předpokladům a požadavkům na politickou stranu a čím se liší od jiných extremistických stran, uvádím názory politologa Klause von Beymeho²⁹, který udává čtyři hlavní funkce politických stran. Jsou jimi funkce nalézání cíle (Zielfindung), artikulace a sdružování společenských zájmů (Artikulation und Aggregation von Interessen), mobilizace a socializace občanů (Mobilisierung und Sozialisation von Bürgern) a nakonec tvorba elit a sestavování vlády (Elitenrekrutierungs- und Regierungsbildungsfunktion).

První funkce tedy definování a nalézání cíle znamená, že strana stanoví určitou strategii a snaží se ji občanům vysvětlovat a prosazovat vlastní možnosti řešení. Tato funkce se opírá o program a ideologii strany. V tomto ohledu nepřichází NPD s ničím výjimečným, co by ji odlišovalo od ostatních pravicově extremistických stran. Jejím cílem a řešením zároveň je vytvoření silného německého národního státu, který má být univerzálním klíčem k vyřešení společenských, finančních i kulturních problémů. Co se týká naplňování druhé funkce, vystupuje NPD tak, jako by chtěla hájit zájmy německých pracujících, tedy účelově populisticky. Akcentuje ve své rétorice národní zájmy a suverenitu Německa a sebe samu označuje za stranu německých pracujících, za stranu sociální. To se projevuje mimo jiné tím, že extrémně pravicová rétorika NPD se někdy nápadně podobá rétorice a heslům extrémní levice. Zřejmě to má přispět k vytváření jejího obrazu coby zastánkyně zájmů především nižších a středních vrstev. Třetí funkci politických stran přebírají podle Beymeho v posledních letech média a různá zájmová sdružení občanů. To potvrzuje dlouhodobý trend poklesu členů politických stran. Vzhledem k omezenému vlivu a dopadu stranických médií NPD plní tuto funkci zejména demonstrace, různé vzpomínkové akce, koncerty, nebo jiné sportovní či kulturní události organizované pod záštitou NPD, nebo její mládežnické organizace Mladí národní demokraté (Junge

²⁸ Klärner, Andreas: *Zwischen Militanz...*, 49-67.

²⁹ Klaus Von Beyme, Ernst-Otto Czempel a Peter Graf Kielmansegg, *Politikwissenschaft Eine Grundlegung. Bd. 3* (Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz: Kohlhammer, 1987), 118-140.

Nationaldemokraten –JN) či ženské organizace Kruh nacionálních žen (Ring nationaler Frauen – RNF). NPD je jedinou extremistickou stranou v Německu, která má svou vlastní mládežnickou organizaci; o ní, a také o ženské organizaci RNF pojednávají samostatné kapitoly 3.3 a 3.4 . Typickým projevem „mobilizační“ funkce NPD je její intenzivní činnost na poli kulturním, kde se snaží oslovovat zejména mladé lidi, mimo jiné například distribucí nosičů pravicově extremistické hudby. Poslední funkce dle von Beymeho je pro NPD spíše doplňkovou. Strana je převážnou většinou populace i ostatních politických stran považována za extremistickou a má proto jen minimální koaliční potenciál, což jí nedává reálnou možnost podílet se na sestavování vlád. Tvorba elit a kádrů je v porovnání s jinými (demokratickými) stranami také velmi omezená. Tuto funkci mají plnit především organizace jako již zmíněné RNF a JN, což se v omezené míře daří, přesto se nedá tvrdit, že by NPD dokázala dlouhodobě vychovávat mnoho schopných politických osobností.

Zlom v historii strany nastal v roce 1991. Po mnohaleté vládě Martina Mußgnuga (1971-1991) se na nejvyšší stranický post dostal Günter Deckert. S jeho jménem je spojena etapa vzestupu strany. Patrick Gensing vidí příčiny vzestupu NPD zejména v tom, že se otevřela ostatním pravicovým hnutím a že organizační formy navržené na západě Německa byly úspěšně uplatněny zejména v nových spolkových zemích.³⁰ Jeho názor potvrzuje i sama NPD, která na své stranické internetové doméně konstatuje, že od 90. let získala opět na politickém významu, neboť se otevřela jako centrum organizovaného nacionalismu a silně zintenzivnila svou činnost v oblasti public relations.³¹

Lze to chápat i tak, že strana začala zcela otevřeně spolupracovat s neonacistickou scénou. Günter Deckert dočasně udělal z revizionismu, antisemitismu a nenávisť vůči cizincům hlavní témata strany. Z okolí NPD a z úst jejích členů zaznívala bagatelizace nacistických zločinů či zpochybňování holocaustu. Radikalizaci strany a posun blíže k neonacismu kopíruje i její mládežnická organizace JN, která se od

³⁰ Gensing, Angriff..., 36-39.

³¹ Oficiální stránky NPD, <http://npd.de/html/243/artikel/detail/139/> (7.8. 2009).

roku 1992 účastní „Rudolf Hess-Aktionswoche“³². I do samotného čela strany se dostala řada předních německých neonacistů (Steffen Hupka, Frank Schwerdt a další).³³ Deckert musel v roce 1995 nastoupit výkon trestu odnětí svobody, přesto opět kandidoval do čela strany. Nakonec podlehl poměrem 86:88 Udo Voigtovi. Ten navázal na Deckertův kurz přinejmenším další spoluprací s neonacisty. NPD se na jaře roku 2007 stala početně nejsilnější stranou pravicově extremistického spektra (předčila dosud vedoucí DVU³⁴).³⁵ Daří se jí ovlivňovat a získávat zejména mladé, aktivní kádry. K tomu jí velmi dobře slouží mládežnická organizace, která se stala líhní nových stranických vládců. Typickým příkladem je bývalý šéf JN Holger Apfel, nyní šéf poslanecké frakce v saském zemském sněmu. NPD zasedá od roku 2004 v saském a od roku 2006 i v mecklenbursko-pomořanském zemském sněmu. Již v roce 2001 bylo na popud spolkové vlády a spolkového sněmu zahájeno řízení o zákazu této strany. V roce 2003 však bylo řízení ukončeno kvůli účasti tzv. V-Männer.³⁶ Zatímco Kailitz mluví o Pyrrhově vítězství, kdy strana ani nezemřela „mučednickou smrtí“, ani plně neprokázala svou konformitu s ústavním pořádkem,³⁷ tvrdí naopak Patrick Gensing, že proces posloužil k nárůstu počtu členů strany a zejména k tomu, že umírněná část členstva (pokud v případě strany typu NPD lze vůbec o umírněnosti mluvit) stranu opustila a jejich místa obsadila neonacistická militantní scéna. Neonacisté z Freie Kameradschaften totiž ovládli již řadu zemských organizací strany.³⁸

Novodobí nacisté už nejsou pouze holohlaví skinheadi. Opilecké bandy v černých bobmrech a těžkých botách nahradili vzdělanější a takticky vyspělejší muži (ženy na předních pozicích jsou u extrémní pravice výjimkou), u kterých není na první pohled patrné, že patří k extremistické scéně. Místo politického soupeření, debat a výměny názorů se pokoušejí zapustit kořeny pomocí pomalé, dlouhodobé práce a kulturního podvracení. Vydavatelství Volk in Bewegung nabízí široké spektrum školicích

³² Každoroční pravidelná akce pravicových extremistů k uctění památky válečného zločince Rudolfa Hesse.

³³ Steffen Kailitz, *Politischer Extremismus in der Bundesrepublik Deutschland* (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften 2004), 38-39.

³⁴ Deutsche Volksunion

³⁵ Gensing, *Angriff...*, 37.

³⁶ Více o procesu na stránkách NPD: <http://npd.de/html/243/artikel/detail/140/> (7.8. 2009), nebo Gensing, *Angriff...*, 253-264, Joachim Wolf, *Die NPD-Verbotsdebatte 2000-2006*, http://www.bpb.de/themen/AFDPHO,0,0,Die_NPDVerbotsdebatte_20002006.html (7.8. 2009).

³⁷ Kailitz, *Politischer...*, 42-43.

³⁸ Gensing, *Angriff...*, 39.

materiálů pro budoucí kádry. V Berlíně bylo při stranické centrále vybudováno školicí centrum NPD. Annette Ramelsberger o něm říká: „Tam jsou mladé kádry cepovány. V Drážďanech si dokonce chtějí vybudovat „drážďanskou školu“ – pravicově extremistický think tank po vzoru legendární levicové frankfurtské školy.“³⁹

Zmiňovaná drážďanská škola byla představena v listopadu roku 2006 na tiskové konferenci NPD v saském zemském sněmu. Vymezuje se vůči frankfurtské škole okolo Maxe Horkheimera a Theodora W. Adorna. Snaží se etablovat revizionistický pohled na dějiny. Politolog Richard Stöss označuje tyto a jiné dřívější pokusy o „intelektualizaci“ extrémní pravice za grandiózní krach. Náznaky pokusu o intelektualizaci extrémní pravice se podle jeho názoru objevují od raných osmdesátých let. V této době totiž zažívala extrémní pravice volební úspěchy v mnoha západoevropských státech a objevovaly se první pokusy o hlubší intelektuální základ. Příkladem zde může být GRECE⁴⁰ ve Francii, nebo Thule-Seminar v Německu. Hlavním cílem těchto snah bylo sjednocení centrálních ideologických komponentů pravicového extremismu a nabídnout mu pevnější duchovní základ. Tyto prvotní pokusy však příliš neuspěly. Když se Schwab zřekl NPD, kritizoval právě fakt, že strana není schopná postavit proti levici vlastní intelektuální školu.⁴¹

Obě parlamentní frakce NPD v zemských parlamentech nabízejí celou řadu dobře placených míst pro publicisty. Straničtí ideologové a intelektuálové jako Jürgen Gansel nebo Karl Richter se snaží působit na veřejnost. Také stranické publikace a časopisy, např. „HIER & JETZT. Gesellschaft – Politik - Bewegung“ mají za cíl měnit „image“ strany. Strana pořádá kongresy, vydává publikace a knihy s cílem podpořit pravicově extremistickou propagandu a nalákat další intelektuály. I přes vzrůstající počet programových a ideologických článků ve stranickém plátku Deutsche Stimme lze však snahu o hlubší intelektuální zakotvení strany označit prozatím za

³⁹ Annette Ramelsberger, *Erkundungen in Ostdeutschland*, http://www.bpb.de/themen/7VTIW1,0,Erkundungen_in_Ostdeutschland_Essay.html (10.8. 2009).

⁴⁰ Groupement de recherche et d'études pour la civilisation européenne ("Skupina pro výzkum a studie evropské civilizace"), je francouzský think-tank založený v roce 1968 z iniciativy spisovatele a novináře Alaina de Benoistem.

⁴¹ Richard Stöss, interview vedla Birgit Kruse, [sueddeutsche.de](http://www.sueddeutsche.de/politik/264/443003/text/), 24.5. 2008, <http://www.sueddeutsche.de/politik/264/443003/text/> (10.8. 2009).

neúspěšnou. Všechny tyto aktivity mají mimo pravicově extremistickou scénu pouze minimální odezvu.⁴²

Zatímco dříve převládala v NPD snaha o proniknutí do zemských parlamentů, přichází s Udo Voigtem do strany nová strategie – koncepce založená na třech pilířích, která byla schválena v roce 1996. Oněmi pilíři jsou „*Kampf um die Straße, Kampf um die Parlamente, Kampf um die Köpfe*“⁴³. V roce 2004 byl pak přidán ještě pilíř čtvrtý - „*Kampf um den organisierten Willen*“.⁴⁴ Hlavním důvodem pro změnu strategie byla analýza, která ukázala, že NPD nemá dostatek sponzorů a je tedy odkázána na dobrovolníky z řad členů a sympatizantů. Masový vliv tudíž může získat pouze mobilizací „ulice“.⁴⁵ V období prvních let předsednictví Voigta byl hlavní důraz kladen na „*Kampf um die Straße*“. Cílem této strategie bylo zvýšit aktivitu v ulicích měst a na veřejných místech. Skrze veřejnou aktivitu měli být získáni noví sympatizanti, zejména radikální neonacisté. „*Kampf um die Köpfe*“ je zaměřen především na programovou změnu strany. Nejvýraznější je tzv. „*Wortergreifungsstrategie*“: cíleně narušovat akce oponentů a současně školit vlastní kádry a přesvědčivé řečníky. „*Kampf um die Parlamente*“ se zaměřuje na volby a volební úspěchy, NPD pochopitelně touží po lepších volebních výsledcích. Prvním krokem k tomu má být komunální zakotvení strany, jež má vést k její větší akceptaci širokou veřejností. Tato strategie se zdá být relativně úspěšná, což dokazují volební výsledky NPD např. v obci Reinhardtsdorf-Schöna v Saském Švýcarsku, v níž v komunálních volbách 8. června 2008 získala NPD 25.2% hlasů!⁴⁶ Čtvrtý pilíř je zaměřen na sjednocení celého pravicově extremistického spektra. Vychází z přesvědčení, že pouze spolupráce s dalšími pravicově extremistickými stranami či organizacemi typu Freie Kameradschaften může překonat tradiční roztříštěnost německé extrémní pravice a přinést volební úspěchy.⁴⁷

⁴² Friedeman Bringt a David Begrich, „Transformationsprozesse des (ost-)deutschen Neonacismus“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), 58.

⁴³ Boj o ulici, boj o parlamenty, boj o hlavy a boj o organizovanou vůli.

⁴⁴ Gensing, *Angriff...*, 38-39. Podle Gensinga byl čtvrtý pilíř přidán až v roce 2006, ale objevuje se již dříve. Spolkový úřad pro ochranu ústavnosti uvádí rok 2004. Verfassungsschutzbericht 2009, http://www.verfassungsschutz.de/de/publikationen/verfassungsschutzbericht/vsbericht_2009/ (27.3.2011).

⁴⁵ Bringt a Begrich, *Transformationsprozesse...*, 59.

⁴⁶ Ibid., 60.

⁴⁷ Ibid., 60.

3. Pravicový extremismus ve spolkové zemi Sasko

3.1 Volební výsledky a parlamentní politika NPD

Zemský svaz NPD v Sasku, v jehož čele stojí Holger Apfel, byl založen v roce 1990 a dnes patří k nejpočetnějším a nejúspěšnějším v celé spolkové republice. Své sídlo má v Drážďanech a podle údajů z roku 2007 měl 850 členů.⁴⁸ Sestává ze čtrnácti okresních svazů.⁴⁹ Jeho volební výsledky ukazuje následující tabulka:

Tab. 1 Výsledky NPD v zemských volbách v Sasku

Rok	1990	1994	1999	2004	2009
% hlasů	0,7	0,0 ⁵⁰	1,4	9,2	5,6

Zdroj: Tabulka sestavená na základě úředních statistik
http://www.statistik.sachsen.de/wahlen/allg/Seite_2.htm

Z tabulky je zřejmé, že během 90. let byla NPD na zemské úrovni pouze marginální politickou silou. V roce 2004 pak přichází obrovský volební úspěch a vstup do zemského parlamentu v Drážďanech. Strana získala 12 mandátů a v některých volebních obvodech, zejména v Saském Švýcarsku, dosáhla dokonce dvouciferných výsledků. Tento úspěch měl více příčin. NPD těžila zejména z své účinné lokální politiky, ale též jí pomohla spolková politická situace. Především dokázala získat na svou stranu mnoho protestních voličů, které nalákala odsuzováním reforem Hartz

⁴⁸ Maria Grjasnow a Friedemann Bringt, „Struktur und Wahlanalyse der Nationaldemokratischen Partei Deutschlands (NPD) in Sachsen und anderer rechtsextremer Organisationen in ihrem Umfeld“, <http://www.kulturbuero-sachsen.de/dokumente/Struktur%20und%20Wahlanalyse%20der%20NPD%20in%20Sachsen.pdf> (21.3. 2011), zpráva na ochranu ústavnosti z roku 2009 uvádí pro rok 2008 počet členů NPD v Sasku na 850, pro rok 2009 pak zhruba 800. www.verfassungsschutz.sachsen.de/download/VS-Bericht_2009.pdf (23.3.2011).

⁴⁹ Ibid.

IV.⁵¹ Za jednu z hlavních příčin lze také považovat politiku vládnoucí CDU⁵². Její zřejmé podcenění nebezpečí pravicového extremismu v Sasku jasně demonstrují slova dlouholetého ministerského předsedy Kurta Biedenkopfa, který prohlásil, že Sasové jsou vůči pravicovému extremismu imunní. V Sasku nefungovala politika prevence na školách, antidemokratické smýšlení nebylo považováno za problém. V roce 2004 pak přišel šok, když extremisté z NPD dosáhli takřka stejného volebního výsledku jako SPD⁵³.⁵⁴ Demokratické strany byly postaveny před novou výzvou. Zejména CDU se dlouho zdráhala spolupracovat s PDS⁵⁵ proti NPD, což bylo důsledkem extremistické teorie, která řadí NPD a PDS na stejnou úroveň. NPD byla velmi optimistická a věřila, že v následujících volbách svůj mandát nejen obhájí, ale i posílí. Nakonec se tak nestalo. NPD získala o 3,6% hlasů méně, což představovalo ztrátu více než 90 000 voličů.⁵⁶ Tento výsledek lze interpretovat různě – jako neúspěch (pokles podpory téměř na polovinu), i jako úspěch (podruhé v řadě dokázala překonat 5% hranici pro vstup do zemského parlamentu, což nepochybně svědčí o jejím relativně pevném zemském ukotvení). Dnes má NPD v drážďanském parlamentu celkem osm poslanců. Jednou z příčin poklesu podpory může být i vystupování a práce poslanců NPD v parlamentu v letech 2004-2009. Tiskový orgán NPD – časopis Deutsche Stimme – oslavoval triumf z roku 2004 slovy: „*Pozdější historikové jednou budou vzpomínat na 19. září 2004 jako na den, kdy všechno začalo... Dnes Sasko, zítra Německo.*“⁵⁷

Dosavadní vývoj ale příliš nenasvědčuje tomu, že by volby z roku 2004 znamenaly nějaký zásadní zlom v historii Německa. Již v prosinci 2005 ztratila stranická frakce NPD v drážďanském parlamentu tři své členy, kteří kritizovali „neonacionálněsocialistické tendence v NPD“.⁵⁸ Mirko Schmidt, Klaus Baier a Jürgen Schön vystoupili ze strany a z poslanecké frakce, avšak na svůj mandát

⁵⁰ V roce 1994 se NPD zemských voleb nezúčastnila.

⁵¹ Robert Philipsberg. *Die Strategie der NPD*, (Baden-Baden:Nomos, 2009), 57.

⁵² Christlich Demokratische Union.

⁵³ Sozialdemokratische Partei Deutschlands.

⁵⁴ Martin Dulig, „Nationalpark Sachsen?“, *Berliner Republik* 1/ 2005, <http://www.b-republik.de/archiv/nationalpark-sachsen> (21.3. 2011).

⁵⁵ Partei des Demokratischen Socialismus.

⁵⁶ Statistisches Landesamt des Freistaates Sachsen,

http://www.statistik.sachsen.de/wpr_neu/pkg_w04_nav.prc_index?p_anw_kz=LW09 (21.3.2011).

⁵⁷ Toralf Staud, *Moderne Nazis* (Köln: Kiepenheuer & Witsch, 2005), 107.

⁵⁸ Johannes Lichdi. *Die NPD in den Landtagen von Sachsen und Mecklenburg – Vorpommern*, 2.

nerezignovali. Svou roli sehrál pravděpodobně též latentní konflikt mezi východem a západem Německa, neboť západoněmečtí straníci jsou často dosazováni na pozice v nových spolkových zemích. Mnohem větší ztrátu pro NPD však znamenala tragická smrt Uwe Leichsenringa na jaře roku 2006. Leichsenring byl jednou z nejvýznamnějších postav saské NPD. Měl silné vazby na militantní neonacistickou scénu, ale především to byl zkušený a úspěšný komunální politik, který jako jeden z mála poslanců NPD měl parlamentní zkušenosti a rétorický talent. Jeho nástupce René Despang nebyl v tomto ohledu adekvátní náhradou. Další ztrátu zaznamenala poslanecká frakce v listopadu 2006, kdy z ní byl vyloučen Klaus-Jürgen Menzel. Oficiálním důvodem byly jeho problémy se zákonem, avšak pravou příčinou bylo zřejmě jeho nekontrolovatelné chování, které obraz strany značně poškozovalo. Menzel neváhal označovat Adolfa Hitlera za velkého státníka a byl známým mentorem militantní scény.⁵⁹ Ve stejné době, tedy v listopadu 2006, přišla NPD o dalšího poslance. Matthias Paul, jenž byl předsedou výboru pro životní prostředí a zemědělství a zasloužil se o profilaci NPD na poli životního prostředí, byl obviněn z držení dětské pornografie a vzdal se mandátu. Jeho nástupcem se stal Peter Klose. Ten se zapsal do povědomí veřejnosti hlavně nošením bizarních uniforem a dalšími eskapádami. Vlastní frakce mu proto raději zakázala jakýkoliv kontakt s tiskem.⁶⁰ Kromě svých personálních problémů na sebe NPD upozorňovala hlavně v plenárních debatách k aktuálním tématům, od kterých si slibovala mediální pozornost. Poslanci NPD se často pokoušeli zneužít relevantní společenská témata k popularizaci vlastní ideologie, což se však málokdy setkalo s úspěchem. Proto se frakce „proslavila“ zejména cílenými provokacemi, které byly ve velké míře medializovány. O největší rozruch se postaral poslanec Jürgen Gansel, když v roce 2005 označil bombardování Drážďan za „Bomben-Holocaust“.⁶¹ V zemském parlamentu se NPD sice nehlasí k odkazu nacionálního socialismu, avšak o tom, že některé aspekty nacionálně socialistické politiky jsou NPD blízké, nemůže být sporu. Dosvědčuje to mimo jiné protokol z plenární debaty v saském parlamentu ze dne 11.5. 2006. Tehdy se poslanec Leichsenring dožadoval zřízení „Sonderzüge“⁶² k odvozu levicových násilníků v souvislosti s prvomájovými nepokoji téhož roku v Lipsku. Na výtku, že

http://kulturbuero-sachsen.de/dokumente/Artikel_NPD_Landtage.pdf (21.3.2011).

⁵⁹ Ibid., 3

⁶⁰ Ibid., 3

⁶¹ Ibid., 5.

takové vlaky k transportu lidí již v Německu kdysi byly, odpověděl Leichsenring slovy: „*Ano, někdy bychom si je opět přáli.*“⁶³ Používáním slov jako „*holocaust*“, či „*Sonderzug*“ se NPD snaží úmyslně budít pozornost médií a veřejnosti. Tyto provokativní termíny používají záměrně ve zcela jiných, diametrálně odlišných souvislostech, a tímto nepřímým srovnáváním se snaží marginalizovat zločiny nacionálního socialismu a obracet fakta naruby.⁶⁴ Hlavními tématy NPD v parlamentu zůstávají sociální problémy. Řečnický pult využívají její členové coby jeviště pro své vášnivé výstupy, v nichž kritizují sociální škrty, vzestup cen energií, a využívají, nebo spíše zneužívají další společensky citlivá témata.⁶⁵ K populárním tématům poslanců NPD patří Evropská Unie, respektive kritika na její adresu. Odmítají veškeré integrační kroky, většinu směrnic, přístup Turecka do EU či přístup zemí střední a východní Evropy k schengenskému prostoru. Vystoupení v parlamentu jsou prostředkem, kterým NPD neváhá šířit nacionálně rasistickou ideologii.⁶⁶ Jejím cílem zůstává národní stát Němců. Jeho budoucí hranice však nekorespondují se současnou hranicí Spolkové republiky. Tu totiž NPD neuznává. Vznáší teritoriální nároky na Rakousko, na dřívější německé oblasti v dnešním Polsku a na Sudety. Od národního státu si slibuje, že vyřeší veškeré současné sociální i demografické problémy.⁶⁷

Od roku 2009 je staronovým předsedou frakce NPD Holger Apfel. Témata zůstávají stejná, a ani veřejná vystoupení NPD nedoznala velkých změn. Saská parlamentní frakce vydává pravidelně časopis Klartext, který je zdarma ke stažení na webových stránkách.⁶⁸ Strana se snaží dále profilovat zejména pomocí sociálních témat jako je kritika zvyšování daní, cen pohonných hmot. Relativně novým hitem NPD je výzva k následování švýcarského příkladu – k zákazu výstavby mešit v Sasku.

⁶² Doslova mimořádné vlaky. Za nacionálního socialismu tak byly označovány vlaky transportující vězně do koncentračních a vyhlazovacích táborů.

⁶³ Plenarprotokoll 4/49, S. 3907.

⁶⁴ Lichdi *Die NPD...*, 6.

⁶⁵ Andreas Speit. *Braune Gefahr für Deutschland*, 19.

http://www.dgb-bildungswerk-hessen.de/cms/upload/publikationen/rattenfaenger/braune_gefahr_fuer_deutschland.pdf (21.3.2011).

⁶⁶ Lichdi, *Die NPD...*, 6-9.

⁶⁷ Více k tomuto tématu viz.: Sven Braune. *Die Rolle des Sozialen in Programmatik, Strategie und Kommunikation der sächsischen NPD-Fraktion*, http://www.kulturbuero-sachsen.de/dokumente/Rolle_des_Sozialen_in_Programmatik_Strategie_und_Kommunikation_der_saechsischenNPD.pdf (21.3.2011).

Na zemské parlamentní úrovni je strana nadále v izolaci, ostatní strany s ní odmítají kooperovat. V dohledné době nelze předpokládat, že by NPD dokázala na zemské úrovni výrazně posílit a změnit tak poměr sil v parlamentu. Podle reprezentativního průzkumu z 25.8. 2010 by NPD získala podporu pouze 4,0% voličů.⁶⁹ S největší pravděpodobností se tedy bude i při následujících volbách pohybovat v nejlepším případě na úrovni 5%, jež jsou podmínkou vstupu do parlamentu. Současné rozvržení sil v zemském parlamentu ukazuje následující tabulka:

Tab.2 Složení parlamentu spolkové země Sasko – březen 2011

Politická strana (frakce)	Podíl hlasů v %	Počet mandátů
CDU (Křesťanskodemokratická unie)	40,2	58
Die Linke (Levice)	20,6	29
SPD (Sociálnědem. strana Německa)	10,4	14
FDP (Svobodná strana Německa)	10,0	14
Grüne – Bündnis90/Die Grünen (Zelení)	6,4	9
NPD (Národnědem. strana Německa)	5,6	8

Zdroj: <http://www.landtag.sachsen.de/cs/1716.aspx> (21.3.2011).

Aktivity NPD v zemském parlamentu jsou však jen špičkou ledovce. Hlavní důraz klade strana na regionální úroveň. Zde chce postupně získávat důvěru a nové schopné kádry. Dokládá to citát Holgera Apfela z roku 2004:

„ ...rozumně budovaný dům potřebuje zdravé základy (...), proto jsme neopakovali tu chybu, která mnohdy provázela tehdejší pravici v minulých desetiletích: ihned se snažit získat Spolkový sněm, nebo zemské sněmy. My chceme prvně získat obce. (...) seriózní zástupce má NPD k dispozici. Ať už je to učitel autoškoly nebo lékař, podnikatel, či některý zástupce střední třídy. To vede k tomu, že lidé jasně vidí, kdo tvoří stranu. Totiž stranu, která doopravdy pochází přímo ze středu národa.“⁷⁰

A právě v Sasku se NPD podařilo získat největší vliv v komunální politice. Důkazem jsou volební výsledky z posledních dvou komunálních voleb. Již v roce 2004

⁶⁸ Internetové stránky NPD, <http://www.npd-fraktion-sachsen.de/index.php?s=119> (21.3.2011).

⁶⁹ Matthias Moehl www.election.de, http://www.election.de/cgi-bin/showpoll.pl?name=ltw_sn (27.3. 2011).

⁷⁰ Philipsberg, *Die Strategie...*, 60.

překvapila NPD počtem získaných mandátů a v dalších volbách roku 2009 svou pozici ještě výrazně posílila. Tyto výsledky jsou důkazem, že strategie NPD a její důraz na mravenčí práci na lokální úrovni se přinejmenším v Sasku začíná projevovat i ve volbách. Porovnání volebních výsledků z let 2004 a 2009 ukazuje, že

počet 23 895 hlasů, které získala NPD v roce 2004, se v roce 2009 zvýšil na 107 752, tedy téměř na pětinasobek; strana tak posílila o 1,8 procentních bodů. Přehled volebních výsledků je v tabulce 3.

Tab. 3 Celkový přehled výsledků komunálních voleb v r. 2004 a 2009.

Rok	2004		2009	
	Počet hlasů	%	Počet hlasů	%
CDU	1 585 825	34,8	1 558 001	32,7
DIE LINKE	844 656	18,6	737 019	15,5
SPD	518 842	11,4	518 034	10,9
FDP	234 333	5,1	397 673	8,3
GRÜNE	143 284	3,1	239 192	5,0
DSU	48 039	1,1	24 663	0,5
REP	30 501	0,7	669	0,0
NPD	23 895	0,5	107 752	2,3
FORUM	6 907	0,2	8 551	0,2
GRAUE	4 465	0,1	x	x
DP	911	0,0	x	x
PBC	846	0,0	612	0,0
FP DEUTSCHL.	601	0,0	483	0,0
DGG	253	0,0	x	x
DPWV	x	x	946	0,0
DIEVIOLETTEN	x	x	632	0,0
SVP	x	x	742	0,0
WV	1 109 053	24,4	1 175 250	24,6
EV	48	0,0	103	0,0

Tabulka sestavená dle statistik -

http://www.statistik.sachsen.de/wpr_neu/pkg_w04_nav.prc_index?p_anw_kz=GR09 (22.3.2011).

3.2. Komunální politika NPD

Jaká je politika NPD na komunální úrovni, jaká jsou její hlavní témata, jak se snaží profilovat a jakým způsobem se snaží sama prezentovat? Studie vypracovaná na Technické univerzitě v Drážďanech dochází k závěru, že podobně jako zemský parlament jsou pro NPD i komunální parlamenty zejména instrumenty pro změnu systému. Proto lze těžko posuzovat úspěšnost politiky NPD podle stejných hledisek jaká se používají u demokratických stran. NPD si hledá lokální problémy a témata a snaží se prezentovat jako ochránkyně zájmů německých pracujících. Avšak jejím cílem není ani tak prosazovat vlastní návrhy, jako se pomocí populismu zalíbit veřejnosti. *„V tomto bodě je z pohledu NPD zcela bez významu, jak dobře či špatně její práce vypadá podle klasických měřítek demokratických stran a voličských uskupení; záleží pouze na tom, zda se jí díky přítomnosti v komunálních parlamentech podaří získat nějaký mimoparlamentní užitek.“⁷¹*

Z výsledků uvedených ve shora zmíněné studii lze vyvodit následující závěry o činnosti komunálních poslanců NPD: Na základě čistě kvantitativního hodnocení lze konstatovat, že je pro ně typická politická pasivita až letargie. Někteří z nich dokonce do parlamentních jednání vůbec nezasáhli. Dále ze studie vyplývá, že aktivita poslanců NPD se velmi liší kraj od kraje. Neaktivnějším centrem NPD v Sasku je Saské Švýcarsko, což nepřekvapuje vzhledem k volebním úspěchům strany právě zde.

Po obsahové stránce je pro politiku pravicově extremistických stran typický přehnaný nacionalismus a nepřátelský postoj vůči ostatním státům a národům. Politika těchto stran je často rasistická, antisemitská a xenofobní. V zásadě neguje liberální ideje osobní svobody a rovnosti a odmítá parlamentní demokracii. Sama NPD navíc od 90. let sleduje jednoznačně nacionálně-socialistický kurs spojený se sociálně kritickým populismem. Analýza písemných iniciativ přicházejících ze strany NPD však překvapivě ukazuje, že dvě třetiny jejích návrhů nejsou typickými tématy

pravicových extremistů. Například téma „aktivity levicových extremistů“ tvoří jen 13%, imigrační politika a politika ve vztahu k cizincům pak pouhá 3.9% iniciativ NPD. Naproti tomu témata, která autoři studie hodnotí jako „ideologicky irelevantní“, jsou obsahem více než 71% písemných iniciativ této strany.

Na komunální úrovni dominují především věcná témata. NPD tematizuje zejména populární lokální problémy, např. zavírání škol, nefunkční semaforey, či rozbité dveře klubu mládeže.⁷² Dokonce i u témat, jež jsou silně ideologicky podbarvená, volí poslanci NPD v převážné většině věcný, nikoliv lacině propagandistický styl. V Saském Švýcarsku se zhruba 20% iniciativ, které lze zařadit do skupiny typických témat NPD, týkalo buď pravicově extremistických, nebo údajných levicově extremistických činností. V prvním případě byla zřejmá snaha o marginalizaci a zlehčování takovýchto aktivit. Typickým příkladem je velmi blízký vztah dnes již zesnulého Uwe Leichsenringa k extremistické skupině Skinheads Sächsische Schweiz (SSS) a jeho politická aktivita v její prospěch v souvislosti se zákazem této organizace. V případě druhém, kdy šlo o aktivity údajných levicových extremistů, se NPD snaží vytvořit přehnaný mediální obraz kriminálního jednání těchto svých odpůrců. Jako příklad může sloužit spolek Aktion Zivilcourage e.V., jenž se zaměřuje na osvětu a boj proti rasismu, podle NPD však jde o nebezpečné aktivity levicových extremistů. I řečnický styl poslanců NPD je převážně věcný. Nenávistné či štvavé projevy se neobjevily vůbec, a agresivně polemický či skandalizující projev vždy pouze tam, kde se jednalo o typická témata NPD. Podle závěrů studie je 81.8% projevů poslanců NPD věcných a pouze 13% lze hodnotit jako akcionistické.⁷³

Lze tedy konstatovat, že většina poslanců NPD se na půdě komunálních parlamentů chová spíše pasivně. Profilace a aktivita strany je dílem několika málo jedinců a jejich vlastní iniciativy. Podněty či návrhy NPD na komunální úrovni pokrývají široké společenské spektrum. Ve většině případů nemají ideologickou či propagandistickou povahu. Jejich styl bývá věcný, avšak často málo konstruktivní, ba spíše symbolický až populistický. Témata tradičně přisuzovaná extrémní pravici se

⁷¹ Sven Braune et al. *Die Politik der NPD in den Kommunalvertretungen Sachsens*, http://www.kulturbuero-sachsen.de/dokumente/npd_in_kommunalen_parlamenten_sachsens.pdf (22.3.2011).

⁷² Ibid., 10-13.

⁷³ Ibid., 17-19.

přítom objevují relativně zřídka. Saská NPD se na komunální úrovni věnuje zejména lokálním tématům, která zajímají místní voliče. Převažují sociálně politické otázky. Vůči kolegům z jiných politických stran vystupují poslanci NPD většinou věcně kriticky, avšak korektně. Zatímco v některých obcích (Wurzen, Reinhardtsdorf-Schöna) je zejména CDU ochotna s NPD spolupracovat, jinde, jako například v Drážďanech, Pirně, či Seibnitz, zaujali poslanci demokratických stran společný postoj a snaží se NPD izolovat a vyhýbat se jakékoliv spolupráci s ní.⁷⁴

V řadě míst však NPD dosáhla značných úspěchů. Typickým příkladem toho je obec Reinhardtsdorf-Schöna. Tato vesnice leží kousek od česko-německých hranic. Právě zde zaznamenala NPD v roce 2004 svůj do té doby rekordní saský volební úspěch – získala 25.2% hlasů.⁷⁵ Ve volbách v roce 2009 došlo sice k malému poklesu na 22%, ale přesto je tato obec jednou z tradičních „hnědých“ bašt. Tváří NPD jsou zde Michael Jacobi a Mario Viehring. Oba zasedají v obecní radě, oba jsou v obci známí a oblíbení. Jacobi je synovcem místního učitele, Viehring klempířský mistr, který je ochoten pracovat ve dne v noci a pracuje za slušné ceny. V obecní radě se však projevují výjimečně. Podle slov starosty obce (CDU) představuje větší riziko PDS než NPD, jejíž zástupci „diskutují věcně a neodlišují se od ostatních radních.“⁷⁶ Protest proti pravicovému extremismu je v obci typu Reinhardtsdorf-Schöna obtížný. Veřejně aktivních lidí je pouze hrstka a, ještě čelí velkým problémům. Když chtěli uspořádat přednáškový večer o obci z období nacionálního socialismu, nezískali pro něj žádný prostor, odmítla je i evangelická církev. Organizovaná sociální demokracie v obci chybí. Stojí zde sice výletní dům SPD, avšak jeho návštěvníci se stali již několikrát terčem útoků pravicových extremistů. Když zde spolek proti extremismu chce pořádat setkání, požaduje majitel budovy vysoké sumy za pronájem.⁷⁷ Popsaná situace není příliš vzdálená touze pravicových extremistů, volajících po zřízení tzv. National befreiten Zonen (viz.níže).

Práce v zastupitelských orgánech je pouze dílčím aspektem komunální politiky NPD, jež spadá do tzv. konceptu tří pilířů. NPD se snaží profilovat jakožto strana regionů. V rámci pilíře zvaného „Kampf um die Köpfe“ spoléhá saská NPD zejména na

⁷⁴ Ibid., 27-8.

⁷⁵ Staud, *Moderne...*, 144.

⁷⁶ Ibid., 145-6.

regionální noviny či regionální vydání Deutsche Stimme. Do této skupiny patří např. Sachsenstimme, Görlitzer Stimme, nebo Kompaß. V těchto tiskovinách jsou tematizovány především lokální každodenní problémy. „Kampf um die Straße“ pojmově zahrnuje jak masivní veřejné vystupování proti politickým nepřátelům, tak zvýšenou aktivitu NPD v ulicích měst a obcí, jejímž projevem mohou být například demonstrace či participace na různých občanských iniciativách. V Sasku je masivní vystupování pravicových extremistů na veřejných společenských akcích stejně jako jejich přítomnost na shromážděních proti pravicovému extremismu téměř normou. „Kampf um den organisierten Willen“ se v Sasku projevuje stále větší mírou spolupráce NPD s různými, často velmi agresivními a militantními skupinami tzv. Kameradschaften. Pozoruhodný je diametrální rozdíl mezi vystupováním NPD v rámci místních zastupitelských orgánů a chováním mimo ně. Zatímco zástupci NPD ve volených orgánech se až na výjimky snaží působit seriózním dojmem a vyhýbat se skandálními výroky, pak veřejné výstupy, novinové články, internetové prezentace či letáky z dílny NPD nabízejí zcela odlišný obraz.⁷⁸

Úspěšná je NPD tedy především tam, kde se jí doopravdy podařilo zapustit kořeny, v obcích a regionech, kde disponuje lokálně známými osobnostmi, které ji dodávají seriózní vzhled. Zde, daleko od politických center země, se NPD daří vystoupit z pozice extremistické strany. Lokální úspěchy v Sasku jsou podle mého názoru dokladem, že strategie koncentrovat se v první řadě na obce a regiony přináší částečný úspěch. Mnoho lidí v těchto oblastech dokázala NPD přesvědčit, že je seriózní stranou, která se zajímá o problémy občanů a snaží se je řešit.

Na mimoparlamentní aktivitě pravicových extremistů se kromě NPD nezanedbatelně podílejí i další dvě organizace, které jsou na tuto stranou napojeny – Junge Nationaldemokraten a Ring Nationaler Frauen. Jejich činnost dlouhodobě sleduje Úřad na ochranu ústavnosti.

⁷⁷ Ibid., 147.

⁷⁸ Sven Braune et al. *Die Politik der NPD...*, 28-29, http://www.kulturbuero-sachsen.de/dokumente/npd_in_kommunalen_parlamenten_sachsens.pdf (23.3.2011).

3.3. Junge Nationaldemokraten (JN)

Organizace JN byla založena v r. 1969 a je oficiální mládežnickou organizací NPD. Sami její členové se považují za „kádrovou organizaci národního hnutí“.⁷⁹ Saský zemský úřad na ochranu ústavnosti řadí JN ve svých každoročních zprávách mezi organizace pravicově extremistické. Saská organizace JN měla v roce 2008 asi 70 členů a o rok později kolem 50.⁸⁰ JN se samozřejmě hlásí k politice NPD, prosazují ji dokonce daleko agresivněji než samotná NPD, což se odráží zejména na jejich demonstracích. Díky své pozici na extremistické scéně, kde působí JN jako spojka mezi NPD a různými méně formálními skupinami skinheadů „Kameradschaften“ a „Freien Kräfte“, jsou JN schopni na svých akcích mobilizovat mnohem větší počet účastníků, než kolik má jejich organizace formálně členů.

Zprávy Úřadu na ochranu ústavnosti potvrzují, že členové Freie Kameradschaften se začínají stávat dominantní silou v rámci JN. Příkladem splývání těchto struktur je například buňka JN v Lipsku, založená v roce 2008. Její součástí jsou nejen členové NPD, ale také Freie Kräfte Leipzig.⁸¹ Právě postupné sblížení a splývání struktur NPD resp. JN s neformálními neonacistickými organizacemi relativizuje pokles členů JN. Na většině akcí a demonstrací pořádaných JN dominují právě Freie Kräfte a Kameradschaften. Například demonstrace konané v Lipsku 25. října 2008 se zúčastnilo přes 300 extremistů. Kromě výše zmiňovaných skupin byla zaznamenána i hojná účast fotbalových chuligánů z okolí Lipska.⁸² O necelý rok později, 17. října 2009, dokázali JN na demonstraci v témže městě zmobilizovat dokonce 1 350 extremistů. Demonstrace v roce 2008 se konala pod hesly: „*Unser Volk stirbt –*

⁷⁹ Internetové stránky JN: <http://www.jn-buvo.de/index.php/ueber-uns> (23.3.2011).

⁸⁰ Zpráva saského Úřadu na ochranu ústavnosti 2009. S. 18
http://www.verfassungsschutz.sachsen.de/download/VS-Bericht_2009.pdf (23.3.2011).

⁸¹ Zpráva saského Úřadu na ochranu ústavnosti 2008, 18.
http://verfassungsschutz.sachsen.de/download/Verfassungsschutzbericht_2008.pdf

(24.3.2011).

⁸² Ibid., 19.

*Volkstod aufhalten!*⁸³ a k vidění byly transparenty typu: „*Jedes system kann man abschalten!!! Nationaler Sozialismus – Jetzt!!*“⁸⁴, nebo „*Revolution ist machbar*“.⁸⁵

Cíle a směřování JN dokumentuje proslov Michaela Schäffera na demonstraci v Lipsku, konané v roce 2009:

*„Kamarádi, v Lipsku se již jeden stát zborčil. Proč by tomu tak nemohlo být znovu? Proč by dnes nemohl být počátek konce projektu SRN? (...) V Lipsku započala již jedna revoluce. A také dnes zde stojí svobodní bojovníci – dnes tu stojí revolucionáři. Nenecháme si od té pakáže nic líbit, ať už jsou rudí, nebo zelení.“*⁸⁶

Tato demonstrace v Lipsku byla zatím poslední velkou akcí JN. Většina jejich shromáždění končí bitkami s policií či s politickými odpůrci. Proto sama JN reagovala odklonem od velkých demonstrací a v budoucnu chce pořádat zejména malé neohlášené akce, aby se tak vyhnula doзору pořádkových sil nebo antifašistů. Není výjimkou, že akcí JN pořádaných v Sasku se účastní pravicoví extremisté i z dalších spolkových zemí, někdy dokonce i ze zahraničí. V poslední době míří do saských měst také příslušníci české extrémní pravice. Za příklad může sloužit Patrik Vondrák, známý český pravicový extremist, který vystoupil na několika mítincích dokonce jako řečník.⁸⁷ Dne 5. března 2011 se konala v příhraniční obci Waldsassen demonstrace zhruba 60 aktivistů. Na vlastních webových stránkách si JN vychvalují zejména účast a projev předsedy české Dělnické strany sociální spravedlnosti Tomáše Vandase⁸⁸. Ten byl dokonce označen za hlavního řečníka celé akce. Bizarní přitom je, že akce byla svolána na protest proti zahlcování německého pracovního trhu zahraničními dělníky, mimo jiné i z České republiky!⁸⁹

JN jsou relevantní silou na německé politické a společenské scéně, a lze říci, že se jim do značné míry daří přispívat k sjednocování extremistické scény. Právě v rámci JN dochází ke sblížování neonacistů s NPD. Freie Kräfte využívají prostor, který jim

⁸³ „Náš národ vymírá – zabraňme smrti národa!“

⁸⁴ „Každý systém lze odstranit!!! Nacionalní socialismus - ihned!!“, „Revoluce je možná“

⁸⁵ Zpráva saského Úřadu na ochranu ústavnosti 2008, 19.

⁸⁶ Zpráva saského Úřadu na ochranu ústavnosti 2009, 20.

⁸⁷ Infothek: Pressespiegel, Infix und mehr über und gegen Neonazis,

<http://infothek.wordpress.com/2009/10/23/17-oktober-2009-leipzig-recht-auf-zukunft/> (24.3.2011).

⁸⁸ Příloha č. 2.

⁸⁹ Internetové stránky JN, <http://www.jn-buvo.de/index.php/deutschland/52-aktionen/1458-fremdarbeiterinvasion-stoppen> (24.3.2011).

JN nabízejí k prosazování vlastních politických cílů, neboť mládežnickou organizaci politické strany nelze zakázat tak snadno jako různé spolky či Kameradschaften. Současně se však NPD snaží prostřednictvím JN tuto část extremistické scény částečně kultivovat a přitáhnout ji k sobě.⁹⁰ JN tak ideálně zapadají do koncepce 4 pilířů. Tito mladí extremisté plní úkoly spadajícího do tzv. boje o ulici a částečně také boje o hlavy, neboť má do budoucna poskytnout straně dostatek schopných vůdčích osobností.

3.4. Ring Nationaler Frauen (RNF)

Pravicový extremismus se často jeví jako výlučně mužská záležitost. Je to však hlavně mediální obraz, který ne zcela odpovídá realitě. Podle dat z roku 2004 tvořily ženy dvacet procent všech návštěvníků extremistických koncertů v Sasku. Aktivně se podílejí na demonstracích a dalších akcích pořádaných extrémní pravicí. Ženy se však zapojují i do násilné trestné činnosti. Podíl žen na spáchaných trestných činech s pravicově extremistickým motivem vzrostl za posledních deset let z tří až pěti na dnešních deset procent.⁹¹ Ženy tvoří nedílnou součást extremistické scény a podílejí se na všech jejích aktivitách, byť v menší míře než muži. Významnou pozici mezi pravicově extremistickým publikem Německa zaujímá písničkářka Annette, která je častým hostem na akcích NPD či různých Kameradschaften. Také advokátka Sylvia Stolz na sebe výrazně upozornila, když obhajovala popírače holocaustu Zündela. Během procesu nezůstala jen u hájení svého klienta, sama též holocaust popírala. Byla za to odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. V tomto ohledu je nutné zmínit též zatím jedinou poslankyni NPD v zemském parlamentu Gittu Schüßler. Jejím volebním mottem před zemskými volbami v roce 2004 bylo: „500 Euro přídavek na děti. Ale pouze pro Němce!“⁹²

Ženské nacistické organizace nejsou žádnou novinkou. Již v roce 1952 spoluzaložila dcera Heinricha Himmlera Gudrun Burwitz organizaci „Wiking Jugend e.V.“ Podle vzoru Hitler-Jugend byla i tato organizace rozdělena na ženské a chlapecké oddíly. V

⁹⁰ Zpráva saského Úřadu na ochranu ústavnosti 2009, 18.

⁹¹ Petra Zais. „Mädels fürs Reich“, in: *Leipziger Zustände 2010*, 39-40, http://www.chronikle.org/files/Leipziger_Zustaende_2010.pdf (30.3. 2011).

⁹² *Ibid.*, 40.

roce 1994 byla organizace zakázána. V devadesátých letech se objevilo na pravicově extremistické scéně hned několik specificky ženských organizací. Za zmínku stojí například „Mädelkameradschaft Sachsen-Anhalt“, „Nationaler Mädelbund Thüringen“, „Skingirl Freundeskreis Deutschland“ nebo „White German Girls“. Od roku 2000 trend zakládání ženských organizací dále sílí.⁹³

Ring Nationaler Frauen byl založen v roce 2006 a je oficiální ženskou organizací NPD. Právě kvůli napojení na NPD je řazen mezi pravicově extremistické organizace.⁹⁴ Mimo jiné aktivity se RNF snaží pomáhat připravit politicky angažované nacionalistky pro politickou činnost v rámci NPD.⁹⁵ Poslední spolková zpráva na ochranu ústavnosti sleduje hlavně vnitřní vývoj organizace. Podle této zprávy byl RNF zasažen vnitřními konflikty. V roce 2009 abdikovala dosavadní předsedkyně Gitta Schüßler. Ta je poslankyní saského zemského sněmu a patří k pragmatickému křídlu. Byly jí vyčítány údajné feministické projevy, které poškozují obraz strany, neboť saská NPD se oficiálně hlásí k myšlence rovnoprávnosti: *„Rovnoprávnost před zákonem, rovné šance v zaměstnání a ve veřejném životě, stejně jako právní zrovnoprávnění obou pohlaví (...) je schvalována všemi věrnými nacionalisty.“*⁹⁶

Přes deklarovanou rovnoprávnost je však role ženy v pojetí extrémní pravice nadále spojena zejména s obrazem matky. V říjnu 2009 pak spolkový kongres RNF zvolil novou předsedkyní Eddu Schmidt. Volba této jednašedesátileté ženy je i v rámci strany terčem kritiky, neboť údajně nereprezentuje moderní ženskou nacionalistickou organizaci 21. století.⁹⁷

Saské zemské zprávy Úřadu na ochranu ústavnosti se o RNF zmiňují minimálně, ve zprávě z roku 2008 o něm dokonce nenajdeme vůbec nic. Prozatím poslední uveřejněná zpráva za rok 2009 se spokojila s prostým konstatováním, že je tato ženská organizace NPD aktivní i v Sasku a má několik regionálních skupin.⁹⁸ RNF si

⁹³ Ibid., 39-40.

⁹⁴ Zpráva Úřadu na ochranu ústavnosti 2009, 90.

http://www.verfassungsschutz.de/de/publikationen/verfassungsschutzbericht/vsbericht_2009/ (27.3.2011).

⁹⁵ Internetové stránky RNF, <http://ring-nationaler-frauen.de/uber-uns> (27.3.2011).

⁹⁶ Ibid., 39.

⁹⁷ Zpráva Úřadu na ochranu ústavnosti 2009, 91.

http://www.verfassungsschutz.de/de/publikationen/verfassungsschutzbericht/vsbericht_2009/ (27.3.2011).

⁹⁸ Zpráva saského Úřadu na ochranu ústavnosti 2009, 13.

v rámci NPD zatím nevytvořil dostatečně silný vlastní profil. Většinou se však účastní všech větších akcí pořádaných nacionalisty⁹⁹.

Nejnovější událostí v rámci saské organizace RNF byl zemský kongres konaný 6. března 2011 v Kamenici. Na programu byly volby nového předsednictva. Svůj post zemské jedničky RNF v Sasku obhájila Katrin Köhler. Novou funkci zemské pokladní získala Gitta Schüßler. Staronová předsedkyně Katrin Köhler poděkovala před shromážděním saským ženám za důvěru a vyjádřila naději, že spolu se všemi aktivními a kreativními ženami mohou rozvíjet osvětovou práci a zakotvit silněji národní myšlenku v srdci Němců.¹⁰⁰

Je vidět, že i ženy se snaží prosadit v pravicovém extremismu a že jejich aktivita není úplně zanedbatelná. Přesto je jejich vliv omezený a extrémní pravici nadále dominují především muži. Aktivita RNF spadá zejména do pilíře boje o organizovanou vůli. Má sloužit k posílení členské základny strany a integrovat nacionálně smýšlející ženy. Její vliv v rámci NPD je však spíše marginální. Oficiální údaje neobsahují zmínku o počtu členek, lze však předpokládat, že se pohybuje pouze v řádu desítek.

3.5 National befreite Zone – NbZ (nacionálně osvobozená zóna)

Aktivitu a nebezpečí pravicového extremismu nelze hodnotit pouze na základě voleb a volebních výsledků, hrozí totiž i jinými způsoby. Například rafinovanější a slibnější, byť pomalejší, cestu k získání politické moci představuje jeden z pilířů strategie NPD – „Kampf um die Straße“. A právě koncept tzv. National befreite Zone je příkladem této cesty, která dokonce v ojedinělých případech již nese ovoce.

Původ termínu je nutno hledat ve vojenském slovníku. V pravicově extremistickém tisku se poprvé objevuje v roce 1990 v časopise *Einheit und Kampf*. Již v tomto prvním článku byly zmíněny nejdůležitější atributy takové zóny, což je především hospodářská nezávislost a teritorialita. Má to být samosprávné území, které je ovládané pravicovými extremisty. Cílem je získat na svou stranu obyvatele a vytvořit

⁹⁹ Příloha č. 3.

¹⁰⁰ Internetové stránky RNF, <http://ring-nationaler-frauen.de/07-03-2011/3-landeskongres-in-sachsen> (27.3.2011).

tak protiváhu státní moci. K získání obyvatelů využívají extremisté sociální práce, jsou ochotni pomáhat a nabízejí ekonomické příležitosti. Stát a státní moc jsou primární nepřátelé: „My jsme uvnitř, stát je venku“. Pokusy o ovládnutí takových prostorů jsou pak také vždy spojeny s násilím vůči té části veřejnosti, jež je pocíťována jako problém. Mezi „nepřátele“ tak patří zejména levicová mládež, lidé zdravotně postižení nebo s jinou barvou pleti, cizinci a homosexuálové. Předpokladem vytvoření NbZ je silná koncentrace pravicových extremistů na určitém prostoru a jejich úspěšné zakotvení mezi místním obyvatelstvem. V oblastech, které chtějí extremisté ovládnout, označují veřejná místa řadou typických symbolů – 18, 88, NbZ a podobně.¹⁰¹ Výsledkem má být „vyčištění“ oblasti od nežádoucí části obyvatelstva tak, aby byla „zeckenfrei“ (zbavená parazitů). Asociace s nacionálněsocialistickou snahou o vytvoření tzv. „judenfreie“ (bez židů) či „judenreine Gauen“ (župy očištěné od židů), je nepopíratelná.¹⁰² Hospodářské nezávislosti má být dosaženo zejména prodejem politicky motivovaného zboží – například knih, oblečení či hudebních nosičů.¹⁰³

Samotná pravicově extremistická teorie není v percepci pojmu NbZ jednotná. Existují dvě základní varianty. Ta první chápe pojem NbZ jako termín, který popisuje určité prostorově, lokálně definované oblasti. Na těchto místech pravicová scéna dominuje a ovládá ulice. Propaganda zde může nerušeně probíhat, stejně jako koncerty, pochody ulicemi a další formy politické i jiné agitace. Nic z toho však nesmějí praktikovat političtí nepřátelé, je jim v tom aktivně bráněno. K tomu, aby se dal tento projekt realizovat, je potřeba vlastnit řadu nemovitostí, ve kterých vzniknou hostince, ubytovací zařízení, hudební a kulturní kluby, obchody atd. Druhá varianta vychází především z úsilí o kulturní a duchovní hegemonii. Cílem je „duchovní osvobození od psychického tlaku ducha doby“. Tohoto cíle se má dosáhnout pomocí internetových portálů, rozhlasového i televizního vysílání. O sympatie se má scéna

¹⁰¹ Číslo 18 symbolizuje v chápání pravicových extremistů písmena AH, tedy zkratku pro Adolf Hitler. 88 je pak symbolem hesla Heil Hitler.

¹⁰² Lukáš Novotný, „Right-wing Extremism and No-go-areas in Germany“, in: Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 3/2009, 6.
http://sreview.soc.cas.cz/uploads/a074c87baf072f4e34d3217664090b168c8ac022_NOVOTN_Ysoccas2009-3.pdf (28.3. 2011).

¹⁰³ 6.
Uta Döring, *Angstzonen*, (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2008), Gensing, *Angriff...*, 51-53.

ucházet především v tzv. *šedé zóně*. Tou se rozumí zejména buršácké, vysídlenecké i sportovní spolky, popřípadě odbory a další. To však předpokládá silnou kulturní angažovanost. Befreite Zone znamená v tomto pojetí taktéž společenskou hegemonii a kontrolu určité oblasti, nadvládu, která by nahradila státní moc.¹⁰⁴

Představy samotných pravicových extremistů o tom, jak by měla vypadat reálná NbZ, byly také značně rozlišné. Během devadesátých let se o podobě NbZ v pravicově extremistickém tisku vyjádřili čtyři čelní představitelé německé extrémní pravice. Tomas Hetzer vidí smysl zóny v rozhodování o osudech jedinců a ve vytvoření nezávislého systému právních norem i norem morálních a společenských. Podle jeho představy by zde neonacisté byli pověřeni udržováním bezpečnosti. Jeden z hlavních cílů zóny spatřuje Hetzer v zajištění finanční nezávislosti extrémní pravice.¹⁰⁵ Jürgen Distler více zdůrazňuje politickou dimenzi. Podle něho existuje již v této době v Německu silná neonacistická subkultura mládeže, která představuje v rámci mladé generace významný socializující faktor. Distler míní, že je nezbytné tuto subkulturu podporovat a získat pro politiku NPD. Nacionalisticky smýšlející mládež svádí údajně bitvu na poli kultury. Cílem tedy je přenesení boje z oblasti kultury do oblasti politiky. Zóny mají poskytnout azyl hnutí rozčarovaných a sociálně vyloučených a nabídnout jim možnost realizace.¹⁰⁶ Třetím, kdo publikoval svůj názor na fungování a podstatu NbZ, je Jürgen Schwab. Podle Novotného je jeho postoj sice silně antidemokratický, ale přitom paradoxně „nejtolerantnější“¹⁰⁷. Smysl NbZ podle Schwaba spočívá v tom, že svým iniciátorům poskytne monopol v určování, co je dobré a co špatné, a také v ovlivňování veřejného mínění. Každý, kdo se chová slušně, tedy také cizinci či lidé s odlišnými názory, zaslouží ochranu. Schwab považuje za nutné soustředit se zejména na východ Německa, kde je výrazně vyšší podpora NPD a tudíž i lepší předpoklady pro zřízení takových zón.¹⁰⁸ Podle čtvrté představy, kterou prezentuje Steffen Hupka, by měla být NbZ oblastí, kde neomezeně panuje systém nacionální a sociální. Jinými slovy zde má být demokracie nahrazena neonacismem. Bez ohledu na odlišnosti mají všechny čtyři výše zmíněné názory společný požadavek, aby v zónách vládly principy neonacismu.

¹⁰⁴ Gensing, *Angriff...*, 77-79.

¹⁰⁵ Novotný, *The Right-wing...*, 11-12.

¹⁰⁶ *Ibid.*, 12.

¹⁰⁷ *Ibid.*, 12.

¹⁰⁸ *Ibid.*, 12-13.

NbZ tedy není ničím jiným než synonymem diktatury, založené na rasové čistotě.¹⁰⁹

Není proto divu, že pojem National befreite Zone byl rozhodci frankfurtské univerzity zvolen za „Unwort des Jahres 2000“ (nejodpudivější slovo roku 2000)¹¹⁰. Pro média, a tím i pro celou širokou veřejnost, zůstal však tento termín dlouhou dobu mimo pozornost. Zlom nastal v roce 2006 v souvislosti s mistrovstvím světa ve fotbale, které hostilo Německo. Oficiální motto šampionátu znělo: „Die Welt zu Gast bei Freunden“, (svět je hostem u přátel) ale v rozporu s ním byl jen několik málo týdnů před začátkem mistrovství v Postupimi zbit do bezvědomí muž tmavé pleti. V následujících týdnech se množily další a další útoky proti cizincům, imigrantům a lidem tmavší barvy pleti. Dokonce dva anglické průvodce (*The Rough Guide to Berlin*, *Time out Berlin*) se zmiňovaly o existenci NbZ.¹¹¹ Tehdejší mluvčí spolkové vlády Uwe-Karsten Heye varoval před oblastmi (východního) Německa, do kterých by ne-bílí raději neměli vstupovat. V interview ze dne 17.5. 2006 prohlásil: „V Braniborsku i jinde existují malá a středně velká města, do kterých bych neradil vstupovat někomu, kdo má odlišnou barvu kůže. Možná by ji už neopustil živý.“¹¹² Poté zažil tento bojový termín extremistické pravice krátkou, ale o to intenzivnější mediální kariéru.

Jak bylo zmíněno výše, němečtí pravicoví extremisté se přihlašují ke konceptu NbZ na počátku devadesátých let. Neexistují ale žádné známky toho, že by jej v následujících letech dále rozvíjeli. Diskuze na toto téma přichází až v polovině devadesátých let spolu s internetovou sítí „Thule“. Počet členů tohoto diskusního fóra pravicových extremistů zprvu rapidně rostl a objevovaly se zde i debaty o NbZ. V roce 1997 však fórum kvůli rozporům svých zakladatelů končí a následuje několik dalších let, kdy problematika NbZ z diskurzu německých pravicových extremistů mizí. K opětovnému oživení tohoto konceptu dochází až na přelomu tisíciletí v prostředí neonacistických organizací jako Nationaler Jugendblock Zittau (Nacionální blok mladých Žitava) nebo Junges Nationales Spektrum (Mladé nacionální spektrum).¹¹³

¹⁰⁹ Ibid., 13.

¹¹⁰ Goethe Universität Frankfurt am Main, <http://www.unwortdesjahres.uni-frankfurt.de/> (10.8. 2009).

¹¹¹ Novotný, *The Right-wing...*, 2.

¹¹² Uwe-Karsten Heye, interview vedl Jörg Degenhardt, Deutschlandradio Kultur, 17.5. 2006, <http://www.dradio.de/dkultur/sendungen/interview/501431/> (10.8. 2009).

¹¹³ Zpráva saského Úřadu na ochranu ústavnosti 2003, 13.

Lukáš Novotný vysledoval zejména z analýzy stranického plátku NPD Deutsche Stimme čtyři hlavní předpoklady, na kterých pravicoví extremisté v Německu založili koncept NbZ.¹¹⁴ Prvním z nich je zakládání „nacionálních center“, byť ani sami extremisté nemají jasnou představu, jak tohoto cíle dosáhnout. Jednou z možností je nákup pozemků a nemovitostí. Vzhledem k nízkému socioekonomickému statusu pravicových extremistů se však tato možnost nejeví jako reálná. Přesto se tohoto cíle nevzdávají a představují si, že by byli schopni vytvořit vlastní infrastrukturu, vybírat nájemy, poskytovat půjčky, spravovat budovy, organizovat koncerty a vlastnit zde obchody.¹¹⁵ Zadruhé je v souvislosti se zřizováním národních center nezbytné zvýšit počet členů extremistických stran a organizací. Zde se jedná konkrétně o již zmíněnou šedou zónu, která má být získána na stranu extremistů. Neonacisté chtějí nalézt cestu k civilnímu obyvatelstvu tím, že přijmou za vlastní témata a problémy, jež obyvatele trápí. Ať už je to ochrana životního prostředí, nezaměstnanost, zákaz potratů, či ochrana zvířat. Třetím předpokladem je odstranit „hluboko zakořeněný obranný reflex“. Můžeme si pod tím představit snahu osvobodit Němce od údajného psychického nátlaku a rituálního omlouvání se za vlastní historii. Je to tudíž to, co si NPD představuje jako pilíř nazvaný „*Kampf um die Köpfe*“. A za čtvrté je při zakládání zón nutné posílit organizovanost a disciplínu. To se do jisté míry daří v nových spolkových zemích, zejména tam, kde se na komunální úrovni nepodařilo vytvořit fungující občanskou společnost. A právě zde pravicoví extremisté získávají podporu, hlavně mezi mládeží.¹¹⁶

Jen velmi těžko lze odhadnout, kolik NbZ dnes v Německu existuje, nebo zda vůbec existují. Odborná literatura i publikace úřadů na ochranu ústavnosti se shodují, že žádná taková zóna prozatím v Německu neexistuje. To však zdaleka neznamena, že by se vyskytovaly pouze v teoretizujících snech pravicových extremistů. Mnoho oblastí, zejména v nových spolkových zemích, je tímto virem přinejmenším nakaženo. V praxi se však nemluví o NbZ, ale o jejich mírnějších variantách - *Angstzonen* – zónách strachu¹¹⁷.

¹¹⁴ Novotný, *The Right-wing...*, 9-10.

¹¹⁵ *Ibid.*, 9.

¹¹⁶ *Ibid.*, 9-10.

¹¹⁷ Brandenburgische Landeszentrale für politische Bildung, http://www.politische-bildung-brandenburg.de/extrem/strukturen_strategien3.html (17.8. 2009).

3.6 Angstzonen (zóny strachu)

Za zóny strachu lze označit místa, jejichž využívání si, alespoň dočasně, pravicoví extremisté svým vystupováním, konkrétním chováním, či pouze svou přítomností vynucují výhradně pro sebe. Ostatní skupiny obyvatel jsou při vstupu na taková místa a při pohybu v nich vystaveny přinejmenším kontrole, často však i různému šikanování a dalším nepříjemnostem až po fyzické napadení. Centrem takových zón jsou často obchody, v nichž se prodává zboží s pravicově extremistickou tematikou a motivy.

Uta Döring¹¹⁸ rozlišuje veřejná, poloveřejná a soukromá místa, v nichž se pravicoví extremisté pokoušejí zřít zóny strachu. Mezi místa veřejná řadí pěší zóny, autobusové zastávky, plavecké bazény, hřiště. Pro extremisty jsou tato místa důležitá proto, že zde mohou nejlépe demonstrovat svou přítomnost před zraky mnoha lidí. S extremistickými skupinami je neodmyslitelně spjata aura násilí a už jejich samotná přítomnost odrazuje ostatní skupiny obyvatel od toho, aby se tu zdržovali. Zejména přistěhovalci, lidé s tmavší barvou pleti či příznivci jiných než pravicových subkultur taková místa v obavách z fyzického napadení nebo verbální agrese raději obcházejí. Dosáhnout dominanci na veřejných místech je však pochopitelně nejobtížnější. Přestože v úplnosti k ní v Německu doposud nedošlo, je právě na veřejných místech páchan největší počet násilných trestných činů s pravicově extremistickým motivem.¹¹⁹ Označením poloveřejná místa míní autorka zejména kluby, restaurace a diskotéky, pokud nejsou ve výlučném vlastnictví členů extrémní pravice. Jsou to zpravidla prostory určené pro široké spektrum společnosti. Pokud však v takových prostorách začnou dominovat extremisté, ztíží to jejich využívání ostatním skupinám obyvatel.¹²⁰ Soukromým/neveřejným místem, jež je dlouhodobě zcela pod kontrolou pravicových extremistů, může být třeba byt, obchod, nebo dokonce pouze zahrádka. Pobyť zde je pak vyhrazen výlučně příslušníkům

¹¹⁸ Döring, *Angstzonen...*, 141.

¹¹⁹ *Ibid.*, 142, 188.

¹²⁰ *Ibid.*, 144-5.

pravicově extremistické scény. Takové soukromé prostory však neodpovídají definici zóny strachu, neboť zpravidla nejsou určeny pro veřejnost.¹²¹ Na konkrétních příkladech lze ukázat, co mohou zóny strachu znamenat pro ty, koho v nich pravicoví extremisté nechtějí, a jak je vnímají ostatní občané.

Extremisté se nejčastěji pokoušejí ovlivnit a ovládnout klima v menších městech a obcích. Tak například 26. června 2006 zakročila policie proti členům neonacistického sdružení Sturm 34. Při osobních prohlídkách u nich našla střelné zbraně, výbušniny i propagandistický materiál. Členové tohoto Kameradschaftu byli obviněni ze zločinného spolčení dle §129 trestního zákona (Strafgesetzbuch). V roce 2007 pak byla organizace saským ministerstvem vnitra zakázána kvůli propagaci nacismu a řadě fyzických útoků s cílem vyčistit region Mittweida od svých politických konkurentů – učinit ho „zeckenfrei“.¹²² Cílem Sturm 34 bylo vytvořit z města Mittweida a jeho okolí national befreite Zone. V době, kdy byla organizace zakázána, tvořilo její tvrdé jádro zhruba dvacet pět osob.¹²³

Jedním z měst, které je také silně zasaženo pravicovým extremismem, je saský Wurzen. NPD zde zasedá v městské radě a neonacisté město dokonce oslavují jako National befreite Zone, byť jde zatím jen o přání, nikoliv o skutečnost, tou jsou „pouze“ zóny strachu. Wurzen je malé městečko ležící dvacet kilometrů východně od Lipska. Za časů NDR zde byla silná koncentrace průmyslu, v současnosti se zdejší nezaměstnanost pohybuje okolo 16%. Když se v dnešní době objeví Wurzen v médiích, je to zpravidla v souvislosti s incidenty spojenými s pravicovým extremismem. V devadesátých letech byly místní ulice svědky řady rvaček. Kvůli strachu před řádící pravicovou chátrou muselo být vyklizeno místní centrum pro žadatele o azyl. Zahraniční dělníci a bezdomovci byli pravidelnými terči útoků. Ve Wurzen se též konalo velké množství extremistických koncertů.

V roce 1999 vznikl ve Wurzen *Netzwerk für Demokratische Kultur e. V.– NDK (Sít' pro demokratickou kulturu)*. Od roku svého založení vede NDK knihu, kde jsou

¹²¹ Ibid., 154.

¹²² Zpráva Úřadu na ochranu ústavnosti 2006, 65.

¹²³ Novotný, *Right-wing...*, 2.

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/a074c87baf072f4e34d3217664090b168c8ac022_NOVOTN_Ysoccas2009-3.pdf (28.3. 2011).

zaznamenány incidenty vyvolané pravicovými extremisty. Cituji zde některé záznamy: „V hodině tělocviku zvolal jeden žák »Sieg heil«. Na jednom hřišti je vedle hákového kříže nápis: »Na toto hřiště smějí vstoupit pouze Marci, Mücke Nazi, Krufti a Fubu. O masopustu se dva kluci převlékli za Adolfa Hitlera. Skupina skinheadů napadla jednoho muže pěstmi a kladivy. Před soudem se objevil jeden obžalovaný s tetováním SS na týlu, aniž by se zdálo, že to někomu vadí. Dům jednoho Libanonce byl ostřelován. Jeden hoch je urážen antisemitskými výroky od té doby, kdy se jednou zmínil o svých židovských předcích.“¹²⁴

Řada lidí z Wurzen však aktivity NDK nevnímá jako činnost záslužnou, ba naopak, mnohým jsou trnem v oku. Jeho spolupracovníci jsou považováni za ty, kteří poškozují dobré jméno města. Starosta se vyhýbá kontaktu s NDK a jakékoliv problémy s neonacisty popírá. Kancelář NDK, která sídlí na nádraží, se stala opakovaně terčem útoků. Poslední z nich byl dokonce útok bombový. Policie sice incidenty vyšetřuje, avšak bez výsledku.

NKD dělí oběti pravicového extremismu do tří kategorií. Tu první tvoří imigranti. Podle zkušeností NDK se většinou snaží projevy nepřátelství ignorovat. Vietnamský obchodník se zeleninou tvrdí, že se mu nikdy nic ve městě nestalo a všichni ho mají rádi. To, že skleněné výplně jeho výlohy jsou pravidelně rozbité, svádí na znuděné mladíky. Druhou kategorií tvoří lidé z okraje společnosti. Například bezdomovci neoznámí útok na svou osobu takřka nikdy. Strach z pomsty je příliš silný. Poslední skupinou jsou děti a mládež. Ti chtějí před svými vrstevníky vypadat odvážně a o svých obavách, bolesti a strachu se většinou rozpovídají jen v soukromém rozhovoru. Jeden z členů NDK popisuje své dětství na škole ve Wurzen, kde se většina mládeže hlásí k extrémní pravici. Nenávisťně prý mu říkali, že za Hitlera už by byl dávno mrtvý. Píchali ho jehlami, bili ho. Bývaly prý doby, kdy na ně před školou čekali jiní chlapci a učitel je vozil domů autem. Jednou prý ho jeden důchodce shodil loktem z kola a pak mu ještě zahajloval. A jeho rodiče celý případ komentovali tak, že kdyby se rozumně oblékal, nestalo by se mu to.¹²⁵

¹²⁴ Toralf Staud, „Auf den Rummel kannste nicht gehen“, <http://www.zeit.de/2005/11/Antifa> (29.3.2011).

¹²⁵ Ibid.

Bombový útok na kancelář NDK situaci ve Wurzen zprvu nezměnil. Den poté však do města svolala velkou demonstraci Antifa Lipsko a Drážďany a lokální noviny byly pak plné článků o levicových výtřžnících. Po městě dokonce kolovaly fámy, že NDK bombový útok zinscenovala, aby na sebe upozornila. Sousedka jedné z členek NDK reagovala slovy: „*Děcka, vy necháváte stále otevřená vrata do dvora. Pak se nemůžete divit, že tam někdo hodí bombu.*“¹²⁶ Přesto se nakonec věci daly do pohybu. Proběhla solidární podpisová akce, zástupci radnice jsou k NDK vstřícnější než v dřívějších dobách. Místní CDU uzavřela dohodu s SPD, že do budoucna nebude spoléhat na podporu z řad NPD.

Wurzen je však pouze jedním z mnoha saských měst s podobným osudem. Své zkušenosti z života v malém městě nedaleko českých hranic popisuje dvacetiletý mladík, hlásící se k alternativní scéně: „*Když jdeš po silnici, nebo chceš jít nakupovat, a ti lidé jdou proti tobě, už přemýšlíš, jak na tebe teď budou reagovat, začnou tě hned šikanovat? V takových případech se už chováš jinak.*“¹²⁷

Místní neonacisté jsou podle něho dobře organizovaní a v okolí existuje několik aktivních Kameradschaft. Přímé odpovědi na otázku, zda by oblast označil za NbZ, se vyhýbá, avšak z jeho slov je patrné, že jde nepochybně o zónu strachu, tak jak ji popsala Uta Döring: „*Rozhodně existují místa, kterým by se měli punkeři vyhýbat, pokud nechtějí mít problémy. U nás v obci je několik míst, kde bydlí pravičáci, a jeden klub mládeže, který také navštěvují pravičáci. Tato místa jsou známá tím, že když se tam člověk objeví, hned ho budou coby pankáče obtěžovat. Je tomu tak i na některých soukromých pozemcích.*“¹²⁸

Ještě horší a bezvýhodnější se zdá situace v pětitisícovém městečku Colditz, nedaleko Lipska. Všechny příjezdové cesty do města jsou polepeny neonacistickou propagandou. Lidé v městě mají strach. Tvrdé jádro místních pravicových extremistů tvoří asi třicet lidí, dvakrát tolik je jejich sympatizantů. Vůdce místních neonacistů terorizuje své okolí, fyzicky napadl i starostu, ten však jako mnoho dalších ani

¹²⁶

Ibid.

¹²⁷

Sander Schulze. „Fallbeispiel: Gespräch mit einem Jugendlichen aus einer Kleinstadt an der tschechischen Grenze. Geschichte des organisierten Rechtsextremismus in Deutschland“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), 168.

nepodal oznámení na policii. Proč tomu tak je, může naznačit několik příkladů. Jeden z místních neonacistů veřejně hajloval, jeho chování bylo oznámeno a potvrzeno deseti svědky. Podle výroku soudu však nešlo o narušení veřejného pořádku, protože 10 osob ještě nepředstavuje veřejnost.¹²⁹ V roce 2008 zaútočili neonacisté dokonce vojenskými granáty na obchod otce místního radního a aktivisty proti pravicovému extremismu. Útočníci nebyli maskovaní a policejní hlídka stála jen několik metrů od místa činu. Obžalován ani odsouzen nebyl nikdo.

Neonacisté v Colditz se skrývají za maskou počestných měšťanů. Jsou vlastníky obchodů, kiosků, jsou aktivní v místních spolcích či je dokonce sami zakládají. Jindy zase finančně přispívají na místní školu. Jeden z místních radních se snaží s extremismem bojovat, prozatím však prohrává. Jeho cílem bylo nabídnout místním alternativu. Za tím účelem inicioval pořádání různých slavností či punkových koncertů. První koncerty měly dokonce překvapivě vysokou návštěvnost. Přilákaly však také neonacisty, kteří začali napadat jejich organizátory i návštěvníky. Na třetí koncert se už skoro nikdo neodvážil přijít.

Oficiální představitelé města situaci nijak neřeší. Starosta sice uznává, že problém s extrémní pravicí existuje, ale boj s extremismem zůstává pouze na symbolické rovině. Když chtělo několik málo aktivních členů občanské společnosti uspořádat ve městě antirasistický fotbalový turnaj, museli od záměru ustoupit, neboť jim město kladlo nesplnitelné požadavky. Od městské rady se oběti extremistů často dozvídají, že si za svá zranění mohou sami. Když někdo pořádá punkový koncert, má počítat s tím, že bude napaden. Když si sousedé stěžují na hlasitou hudbu opěvující nacionální socialismus, dostaví se policie na místo zpravidla až po několika hodinách. Jednu z posledních demonstrací neonacistů ve městě svolal dokonce synovec starosty. Nebyla zakázána, ani rozpuštěna.¹³⁰ Boj proti neonacistům je tedy v Golditz zatím neúspěšný.¹³¹

Podobně je tomu i jiných obcích, z nichž některé, zejména v nových spolkových zemích, se stávají opravdovými baštami extremistů. Nejhorší je situace v malých

¹²⁸ Ibid., 169.

¹²⁹ Simone Rafael, „Ein Ort in Angst vor Neonazis“, in: *Leipziger Zustände 2010*, 50.

http://www.chronikle.org/files/Leipziger_Zustaende_2010.pdf (29.3. 2011).

¹³⁰ Ibid. S. 51.

obcích a vesnicích. Oficiální kampaně a akce typu: „Zivilgesellschaft aufbauen“ (vybudovat občanskou společnost), „Gesicht zeigen“ (neschovávat se) nebo „Zivilcourage“ (občanská statečnost) nejsou na vesnicích realizovatelné. Pokud zde má někdo „ukázat obličej“ nebo občanskou statečnost, znamená to pro něj přejít do otevřené konfrontace s částí vesnice a ocitnout se v určité izolaci, což je málokdo ochoten riskovat. To, co může být účinné v Berlíně či Bonnu, je zde nepoužitelné.

4. Pravicově extremistická subkultura

Pravicový extremismus nereprezentují jen politické strany. Aktivity jeho vyznavačů zasahují v posledních letech stále více do oblasti kultury, módy, sportu a dalších oblastí společenského života – tak jak to vyžaduje nová čtyřpilířová koncepce NPD – a vytvářejí tak specifickou subkulturu. Ta si rozhodně zaslouží pozornost, neboť je pro pravicový extremismus velmi významná, a někdy o něm může vypovídat víc, než volební strategie a výsledky.

Určitými vnějšími znaky, symboly, hudbou, oděvem nebo účesem zdůrazňují příznivci extrémní pravice svou existenci, pospolitost a posilují sebevědomí. Častým centrem jejich aktivit bývají tudíž obchody, v nichž se zboží s pravicovými tématy a motivy prodává. Současně s vývojem ideologie, politických cílů, programů nebo organizačních forem extremismu se samozřejmě vyvíjí i tato subkultura. Je různorodější a rafinovanější, a právě tím se stává nebezpečnější. Moderní neonacistická scéna je ovlivněna novými trendy jak v hudbě, tak v oblékání. Pravicoví extremisté chtějí působit na společnost prostřednictvím kultury a sociálních aktivit. Začínají organizovat dětské slavnosti, pořádají sportovní turnaje, koncerty. Na pozvánkách je vyžadováno slušné oblečení. Moderní nacisté mají moderní oblečení, dlouhé vlasy, piercing. Jsou mezi nimi mladíci, kteří vypadají na první pohled zcela „normálně“ a kteří by se ani sami neoznačili za extrémní pravičáky, nanejvýš „pouze za nacionalisty“.¹³²

Jedním z nejúčinnějších propagandistických nástrojů je hudba. Nemůže být tedy pochyb o jejím velkém významu i pro šíření pravicově extremistické ideologie. Právě prostřednictvím hudby se daří získávat pro extremismus mladé lidi. To, že Úřad na ochranu ústavnosti vývoj extremistické hudby dlouhodobě sleduje, jen potvrzuje, jaké potenciální nebezpečí pro společnost představuje.

Hodně důležitý je pro pravicové extremisty také vnější vzhled, „image“, kterým by se odlišovali od ostatních a vyjadřovali sounáležitost se stejně smýšlejícími „kamarády“.

¹³² Armin Pfahl-Traugber, *Die Entwicklung des Rechtsextremismus in Ost- und Westdeutschland*: http://www.bpb.de/themen/JWWN4C,0,Die_Entwicklung_des_Rechtsextremismus_in_Ost_und_West_deutschland.html (15.8. 2009).

Touha po odlišení od ostatních vede mj. k tomu, že tíhnou k módním firmám či značkám, které jim v jejich požadavcích nejen vycházejí vstříc, ale jejichž majitelé možná i vyznávají stejnou ideologii, nebo jsou jí aspoň nakloněni. Snaží se uspokojit své zákazníky, na jejich oděvech tudíž nechybí nejrůznější extremistické symboly a znaky. Tím se takové oděvní značky stávají samy symbolem pravicového extremismu.

Pravicoví extrémisté samozřejmě také „milují“ sport, především fotbal. Fotbaloví fanoušci, zejména ti bojovně naladěni, jsou pro ně totiž vhodnou cílovou skupinou, jde-li o získávání mladých lidí pro ideje pravicového extremismu. A o tom, že často padne sémě na úrodnou půdu, lze najít důkazy na nejednom fotbalovém stadionu. Proto si spojení extremismu s fotbalem (nebo spíše jeho parazitování na fotbale) určitě zaslouží pozornost jakožto jedna z významných součástí pravicově extremistických aktivit. Uvedeným třem oblastem se budu v rámci extremistické subkultury věnovat podrobněji

4.1 Pravicově extremistická hudba

„Hudba je ideálním prostředkem, jak mládeži přiblížit nacionální socialismus. Pomocí hudby to jde lépe, než pomocí politických mítinků, dá se tak přenášet ideologie.“¹³³

Slova legendy neonacistické hudební produkce, zpěváka anglické skupiny Skrewdriver Iana Stuarta Donaldsona, vystihují význam hudby pro moderní extrémní pravici. Hudba patří k nejúspěšnějším propagandistickým zbraním a je také velmi účinnou „vstupní drogou“ pravicového extremismu. Před několika lety vzbudil v německých médiích pozornost tzv. „Projekt Schulhof“ (projekt školní dvůr), což byl pokus o naplnění slov Iana Stuarta skutečným obsahem. Multimediální CD s názvem „Anpassung ist Feigheit – Lieder aus dem Untergrund“ (Přizpůsobení je zbabělost – písně z podzemí) obsahovalo nejen písně řady německých i zahraničních extremistických kapel, ale také texty, které agitovaly ve prospěch extremistického uskupení Freie Nationalisten (Svobodní nacionalisté). Autoři projektu chtěli CD zdarma rozdávat politicky neangažované mládeži a získat ji tak pro pravicově extremistickou ideologii. V roce 2004 však bylo zmíněné CD „Anpassung ist Feigheit

¹³³ Speit, *Braune Gefahr...*, 35.

– Lieder aus dem Untergrund“ soudem zakázáno. Několik tisíc exemplářů se podařilo zabavit, přesto bylo CD v roce 2005 na některých akcích distribuováno.¹³⁴ Ačkoliv tento pilotní projekt z dílny Freie Nationalisten/Kameradschaften kvůli zásahu úřadů příliš neuspěl, nápadem se inspirovala NPD, která od roku 2004 vydává svá vlastní „Schulhof-CDs“. I v tomto ohledu si může Sasko připsat neslavný primát, neboť první z vlastních disků připravila NPD v rámci předvolebního boje o saský zemský sněm. Na CD „Schnauze voll? Wahltag ist Zahltag!“, (Plný zuby? Volební den je den zúčtování!), vydaném v nákladu 25 000 kusů, se vedle písní deseti pravicových písničkářů a kapel objevila i politická propaganda. NPD doufala, že tímto projektem získá sympatie mládeže, zejména prvovoličů. A skutečně se jí podařilo získat hlasy šestnácti procent voličů mezi osmnácti a pětadvaceti lety. Tento úspěch jistě není jen zásluhou zmíněného CD, ale k dobrému volebnímu výsledku určitě přispělo.¹³⁵ Po slibném začátku strana v dalších letech v této strategii pokračovala. V roce 2005 rozdává již na území celého Německa druhé „Schulhof CD“. Tentokrát pod názvem „*Hier kommt der Schrecken aller Spießler und Pauker*“ (Přichází postrach všech buranů a šprtů) a s podtitulem „*Die NPD rockt in den Reichstag*“ (NPD míří do říšského sněmu s rockem). CD obsahovalo mimo jiné kompletní verzi Deutschlandlied¹³⁶. Další CD pak NPD vydává a rozdává v letech 2006 i 2007. Žádný z hudebních nosičů z dílny NPD není právně závadný. To ale rozhodně neplatí pro CD z dílny Kameradschaftsbund Hochfranken z roku 2007. Tento disk nese název „60 Minuten Musik gegen 60 Jahre Umerziehung“ (60 minut hudby proti 60 letům převýchovy). Vedle extremistů z Bavorska se na něm podílelo i hudební vydavatelství z Kamenice. Disk byl shledán právně závadným a několik tisíc jeho exemplářů bylo zabaveno. Samotní pravicoví extremisté si projekt pochvalují, jak dokládá citát z jednoho internetového fóra: „*Myslím, že je lepší roznášet muziku, než všelijaké pitomé letáky. Podle mě je to dobré. Muzika je prostě nejlepší metoda a propagační zbraň.*“¹³⁷

¹³⁴ Rechtsextremistische Musik – Lockmittel und Szenekitt. Landesamt für Verfassungsschutz Sachsen. Dresden 2008. S. 1-2.

¹³⁵ Jan Raabe, „Was verbirgt sich hinter der 'Schulhof-CD'?“,

<http://www.netz-gegen-nazis.de/artikel/was-verbirgt-sich-hinter-der-schulhof-cd> (8.4. 2011).

¹³⁶ Současnou hymnu SRN tvoří pouze třetí sloka této písně. Zejména první sloka byla totiž zneužita nacionálně socialistickým režimem.

Hudební produkce se stala centrálním komunikačním bodem extrémní pravice. Pro mladou generaci je poslech hudby často prvním kontaktem s extremistickou ideologií. Využití hudby k propagačním účelům sice není ničím novým ani výjimečným, ale extrémní pravice to dlouhá léta nechápala a neuměla. Po druhé světové válce zaspala vývoj: swing, jazz a rock'n roll její přívrženci zavrhovali a nadále pěstovali tradiční lidové písně, „marše“ a Wagnerovy opery.¹³⁸ V roce 1970 komentovaly stranické noviny NPD beatovou a popovou hudbu slovy: „Akustická droga (...) To je nejhlubší bod úpadku, který začal se Schönbergovými atonálními experimenty.“¹³⁹ K obratu došlo až na počátku osmdesátých let, kdy se objevují první pravicové punkové kapely. Pravý boom pak nastal v devadesátých letech. Dlouhou dobu dominovala na scéně extrémně pravicové hudební produkce skinheadská hudba, tvrdé agresivní rytmy hard-rocku, heavy-metalu a oi¹⁴⁰, spojené s politickým obsahem. V posledních letech jsme však svědky pronikání pravicově extremistických myšlenek takřka do všech hudebních stylů. Přibývají tvrdší a rychlejší hudební styly jako například hardcore (extrémní pravice používá označení hatecore), různé druhy metalu (zejména tzv. blackmetal, jenž mnohdy přichází s okultní, satanistickou tematikou oslavující násilí). Ale existuje také řada písničkářů a autorů balad s extremistickými texty, těmi nejznámějšími jsou Frank Rennicke a Annett. Velkou oblibu si získaly některé předělané verze klasických popových či disko hitů s rasistickými texty. Extremisté pronikají i do stylů typu dance či techno, kdy do hudby mixují úryvky z propagandistických projevů Adolfa Hitlera. Dnes již nejsou výjimkou ani rasistické, či neonacistické hip-hopové skupiny.¹⁴¹ A zakladatel Love Parade Dr. Motte patří mezi známé antisemity. Neodmyslitelnou součástí rapu je pak porušovat společenská tabu, šokovat, nebo co nejhůře urazit konkurenci, a tím na sebe upozornit. Příkladem takové skupiny je DissauCrime. Ta na svém debutovém albu „Zyklon D – Frontalangriff“ rapuje: *„Ich schieße mit der Flak auf das ganze Judenpack, zack, zerwischse die Dreckgesellschaft oder am besten alles, schnellt es,*

¹³⁷ Rechtsextremistische Musik – Lockmittel und Szenekitt, (Dresden: Landesamt für Verfassungsschutz Sachsen 2008), 2-3.

¹³⁸ Staud, *Moderne Nazis...*, 158.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Hudební styl populární zejména na skinheadské a punkové scéně.

¹⁴¹ Rechtsextremistische Musik – Lockmittel und Szenekitt, (Dresden: Landesamt für Verfassungsschutz Sachsen 2008), 4.; Rechtsextremistische Musik. Bundesamt für Verfassungsschutz. S. 10-12.

http://www.verfassungsschutz.de/de/publikationen/pb_rechtsextremismus/broschuere_2_0707_rechts_extremistische_musik/ (8.4. 2011).

*ich hasse die Fuck-Homo-Welt und die ganzen schwulen Penner. Es gibt nur ein Nenner, und der ist arisch. Sag lieber gar nichts. Sprich deutsch!*¹⁴²

V porovnání s touto skupinou zní berlínský Fler, který patří k nejprodávanějším německým hudebníkům, téměř nevinně. Stylizuje se do role německého Eminema, bílý kluk z chudé rodiny, který bojuje proti převaze tureckých gangů. Není neonacista, ale jeho hudba se těší velké oblibě i mezi pravicovými extremisty. I další reprezentanti komerční hudby vycházejí extrémní pravici vstříc. Například skupina Rammstein před lety šokovala použitím několika scén z filmů Leni Riefenstahlové. Ani tato skupina nepatří k pravicovému extremismu, šlo jí spíše o cílenou provokaci a touhu šokovat.

Extremistická scéna není ovšem v hudebním vkusu jednotná. Mezi extremisty najdeme dodnes silnou skupinu, která hiphop zavrhuje. Další část ho naopak vřele vítá. Nad oběma „křídly“ ale převažují pragmatici, podle nichž účel světí prostředky. Pokud rap dokáže zprostředkovat pravicovou ideologii, nevidí důvod, proč ho zavrhouvat. *„Teprve až se naučíme takové – absolutně zbytečné – hranice v relativně krátké době překonávat, máme naději, že naše ideje nasadíme aspoň v základních rysech také do hlav širokých mas.“*¹⁴³

Díky pravicově extremistické hudbě se NPD a extrémní pravici vůbec podařilo alespoň částečně narušit tradiční kulturní hegemonii levice. Na školních dvorech se desky extremistických kapel těší velkému zájmu. Skupiny Landser (Vojín) či Kraftschlag (Silný úder) jsou stejně známé a populární jako hvězdy, jež denně vystupují na hudebních kanálech. Berlínská skupina Landser je nejúspěšnější německou pravicově extremistickou kapelou, na neonacistické scéně měla velký vliv. Její hudba není zcela špatná, ani texty nejsou bez fantazie, o to nebezpečnější však může být obsah, který se za ní skrývá. V roce 2003 byla skupina Landser soudem shledána jako zločinecké spolčení a zakázána. Mezi pravicovými extremisty to ale její oblibě spíše prospělo. Přes oficiální zákaz nejsou náklady jejich desek

¹⁴² „Střílím kanónem na celý ten balík židů, cvak, vypráskám tu zas..nou společnost nebo nejlíp všechno, pochopte to, nenávidím ten svět hnusných lidí a všechny ty buzerantské povaleče. Existuje jen jeden společný jmenovatel, a ten je arijský. Raděj vůbec nic neříkej. Mluv německy!“
Staud Toralf. *Moderne...* S. 175-6.

¹⁴³ Ibid., 177.

zanedbatelné a kdyby nebyla zakázaná, bez pochyb by se objevovala v popředí hudebních hitparád. Je pochopitelně rozdíl mezi rapperem Flerem, který sice provokuje a šokuje, ale jeho cílem není šíření neonacistických myšlenek, a mezi nacistickou skupinou typu Landser. I tak lze ale stěží zjistit, kdo z nich má větší vliv na xenofobní myšlení a chování mládeže, zda to je oficiální video Flera, které běží v mainstreamových médiích, nebo zakázaní Landser. V oblíbenosti mezi německou mládeží si nezádají.¹⁴⁴

Německé hudební nosiče jsou z pohledu německého trestního práva závadné spíše výjimečně, na rozdíl od těch, které jsou produkovány v USA. Texty na discích pocházejících z USA jsou většinou rasistické a obsahují otevřené výzvy k vraždění židů, cizinců, nebo politických odpůrců. Německá skupina „Rassenhass“ (Rasová nenávisť) zpívá v písni „Volk steh auf“ (Národe povstaň) na desce vydané roku 2005 v USA: *„Es kommt die Zeit, in der das Volk sich (...) wehrt. Also nehmt die Waffen endlich in die Hand, jetzt beginnt der große Krieg. Jeder Neger ist dann zu Hause in Afrika oder hängt an einem Baum (...), denn für Affen ist hier kein Raum. Wir brennen alle Judaskirchen ab (...). Jedes Krummnasengrab wird exhumiert, denn mit Anti-Menschen haben wir hier nichts zu tun. (...) Schwarz-rot-gold wird abgeschafft und das Hakenkreuz wird wieder wehen. Die Bundesregierung stürzen wir und das Kanzleramt wird in Flammen stehen.“*¹⁴⁵

Na desce „Der ewige Jude“ (Věčný žid), vydané rovněž v USA, můžeme od skupiny „Volkszorn“ (Hněv národa) slyšet mimo jiné následující antisemitské texty: *„Brenn alles nieder (...) Im Zeichen der Zeit sind wir zu jedem Blutbad bereit (...) Ein Nigger brennt an einem Kreuz, er hat's nicht besser verdient. (...) Die Juden werden*

¹⁴⁴ Ibid., 179.

¹⁴⁵ *„Přijde čas, kdy se národ (...) začne bránit. Nuže, vezměte konečně do rukou zbraně, teď začíná velká válka. Každý Negr bude pak doma v Africe, nebo bude viset na stromě (...), protože pro opice zde není místo. Vypálíme všechny židovské kostely (...). Hrob každého se zahnutým nosem bude exhumován, neboť s antilidmi tady nechceme mít nic společného. (...) Černo-červeno-zlatá bude odstraněna a zavlaže opět hákový kříž. Svrhneme spolkovou vládu a kancléřství se ocitne v plamenech.“*

Rechtsextremistische Musik. Bundesamt für Verfassungsschutz, 10-11.

http://www.verfassungsschutz.de/de/publikationen/pb_rechtsextremismus/broschuere_2_0707_rechts_extremistische_musik/ (8.4. 2011).

*brennen, werden um ihr Leben rennen. Die Moslems werden brennen und dann zur Hölle fahr'n.*¹⁴⁶

V několika konkrétních případech byla prokázána přímá souvislost mezi texty vyzývajícími k násilí, a trestnými činy. Extremističtí násilníci se mnohdy povzbuzují těsně před spácháním trestného činu hudbou, někdy dokonce skandují texty písní i při jejich páchání.¹⁴⁷ Například útočníci, kteří v roce 1999 téměř ukopali dvojici Vietnamců, během soudního líčení uvedli, že si při útoku zpívali refrén písně nacistické skupiny Landser „Fidschi, Fidschi, gute Reise“ (Fidži, Fidži, šťastnou cestu).¹⁴⁸

Většina německých extremistických hudebníků a skupin se snaží pohybovat v mezích zákona. Řada z nich dokonce dává před publikací své texty ke kontrole právníkům. Vyhnou se tak případnému soudnímu postihu, ale především jsou jejich podprahově rasistické, antisemitské, homofobní či antidemokratické texty lépe přijímány a mají patrně větší účinek, než texty otevřeně agresivně rasistické. Mnoho textů přejímá témata z germánské, vikingské a nordické mytologie, opěvuje nacionální socialismus, válku a vojáky. Jiné písně zase kritizují kapitalismus a globalizaci a stavějí se proti hospodářským a společenským zlořádům. Oblíbeným terčem útoků je též parlamentní demokracie či údajně zkorumpovaný politický systém Spolkové republiky. Mezi další oblíbená témata pravicových extremistů patří každodenní život skinheadů.

Region Saska je i v tomto ohledu jedním z nejvíce postižených v rámci celého Německa. Počet hudebních skupin, které lze klasifikovat jako pravicově

¹⁴⁶ „Všechno spal (...) Ve znamení času jsme připraveni k jakékoliv krvavé koupeli (...) Negr hoří na kříži, nic lepšího si nezasloužil. (...) Židé budou hořet, budou závodit o život. Muslimové budou hořet a pak pojedou do pekla.“

Rechtsextremistische Musik. Bundesamt für Verfassungsschutz, 10-11.
http://www.verfassungsschutz.de/de/publikationen/pb_rechtsextremismus/broschuere_2_0707_rechts_extremistische_musik/ (8.4. 2011).

¹⁴⁷ Ibid. S. 12.

¹⁴⁸ Heike Kleffner, „Landser, Landser, gute Reise“, <http://www.netz-gegen-nazis.de/artikel/landser-landser-gute-reise> (10.4. 2011).

extremistické, zde vzrostl od roku 2008 do roku 2009 z devatenácti na třicet. Dokládá to následující tabulka:

Tab. 4 Pravicově extremistické hudební skupiny v Sasku

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Počet skupin	12	20	20	16	19	30

Zdroj: Tabulka vlastní, sestavená z údajů saských zpráv na ochranu ústavnosti.

Počty skupin uvedené v tabulce je nutno považovat za orientační, neboť nikdy nelze zaznamenat a podchytit všechny. Přesto je jejich výrazný nárůst v roce 2009 zarážející. Většina extremistických skupin své politické přesvědčení nijak neskrývá a jejich zaměření se dá lehce dešifrovat z názvu. Jako příklad uvádím některé vybrané skupiny působící v Sasku: Agresivní/násilnická: „Full Of Hate“ (Plní nenávisti), rasistické: „White Resistance“ (Bílý odpor), „Racial Purity“ (Rasová čistota), germánsko-mytologické: „Asatru“, „Voice Of Odin“ (Hlas Odina), (neo)nacionálněsocialistické: „Blitzkrieg“ (Blesková válka), „Priorität 18“ (Priorita 18), nebo militaristické: „Sturmkrieger“ (Útoční bojovníci), „Sperrfeuer“ (Clonová palba).¹⁴⁹

Také v počtu uskutečněných extremistických koncertů patří Sasku v rámci Německa neslavný primát. Každoročně se jich tam podle oficiálních údajů uskuteční kolem čtyřiceti. Ve skutečnosti se jich pravděpodobně koná ještě více, některé z nich se ale pravicovým extremistům zřejmě podaří utajit. V tabulce 5 je uveden přehled plánovaných a uskutečněných extremistických koncertů v Sasku v posledních letech. Je z ní vidět, že ne všechny plánované koncerty se uskutečnily. Některé byly rozpuštěny policií, jiným bylo zabráněno již předem. Kromě výrazného nárůstu jak plánovaných, tak uskutečněných koncertů v r. 2005 nejsou z tabulky patrné žádné výrazné trendy. Snad jen v r. 2009 je vidět pokles, zejména u počtu uskutečněných koncertů a počtu jejich návštěvníků. Zda je to jen náhodný výkyv, nebo výsledek účinnějších protixtremistických opatření, ukáže až další vývoj.

¹⁴⁹ Jmenované kapely jsou klasifikované jako pravicově extremistické v brožurě - Rechtsextremistische Musik – Lockmittel und Szenekitt, (Dresden: Landesamt für Verfassungschutz

Tab. 5

Extremistické koncerty v Sasku

Rok	Počet extremistických koncertů		Prům. počet návštěv.
	plánovaných	uskutečněných	
2004	31	25	175
2005	68	58	150
2006	47	40	130
2007	45	42	160
2008	47	43	185
2009	44	34	140

Zdroj: Tabulka vlastní, sestavená z údajů saských zpráv na ochranu ústavnosti.

Hudba, pořádání koncertů, vydávání desek a veškerý obchod s tím spojený má i nemalý finanční význam. Časopis NPD *Deutsche Stimme* provozuje internetový obchod, který nabízí také hudbu. Zisk, který díky prodeji hudebních nosičů každoročně míří do kapes NPD, se pohybuje okolo 250 000 eur.¹⁵⁰ Jen v Sasku bylo v roce 2009 aktivních celkem dvacet devět pravicově extremistických obchodů s hudbou. Ty jsou významným zdrojem peněz pro extrémní pravici. Sasští obchodníci například finančně podporují každoroční „Fest der Völker“ (festival pravicově extremistické hudby konaný od roku 2005) v Durynsku. Sponzorovali také demonstraci, kterou svolali JN 17. října 2009 do Lipska. Jeden ze saských obchodníků přiznává, že určitá část jeho obratu putuje na konto pravicově extremistické „Hilfsorganisation für nationale und politische Gefangene und deren Angehörige e.V. – HNG (organizace pomáhající neonacistickým a politickým vězňům a jejich blízkým).¹⁵¹

Nová média skýtají takřka neomezené možnosti poslouchání, vyhledávání, či stahování jakékoliv hudby, tedy i extremistické. Možnosti státního aparátu kontrolovat a případně trestat její šíření a propagaci jsou velmi omezené. Zákazy a cenzura jsou tudíž jen velmi málo účinné. Většina z extremistických skupin, včetně těch, které byly zakázány (např. Landser), jsou bez problémů k nalezení na serverech typu youtube.

Sachsen 2008), 6.

¹⁵⁰ Staud, *Moderne...*, 169.

¹⁵¹ Zpráva saského Úřadu na ochranu ústavnosti 2009, 28.

Extremistům se tak podařilo dostat svou hudební produkci do povědomí německé mládeže. Mnoho extremistických skupin je velmi populárních a jejich posluchači tvoří pro extremisty značný budoucí politický potenciál.

Za významem a značnou popularitou pravicově extremistické hudby mohou zůstat poněkud v pozadí další složky této subkultury, jako např. symbióza extremistů s určitými oděvními značkami. Na její roli v tomto kontextu se proto snažím upozornit v následující části práce.

4.2 Pravicoví extremisté a módní značky

Zatímco na pravicově extremistické scéně dříve dominovali jednoznačně skinheadi, dnes skýtá pestřejší pohled, je mnohem různorodější. Dřívější uniformní „bombry“, těžké boty a vyholené hlavy jsou již historií. Extremisté chtějí vypadat civilizovaněji, moderně. V tomto směru jim vychází vstříc nejedna ideologicky spřízněná oděvní firma.

Mezi nejzámnější módní značky, které jsou spojovány s pravicově extremistickou scénou, patří bezesporu Thor Steinar. Přestože firma byla založena teprve v roce 2002, již nyní je u příznivců extrémní pravice jednou z nejpopulárnějších. Jejími zakladateli jsou Uwe Meusel a Axel Kopelke, oba aktivní neonacisté. Pro styl oblékání jakožto součásti identity každé subkultury jsou důležité zejména různé šifry, symboly či kódy, které nejsou pro nezasvěcené jednoznačně rozluštitelné. Na oblečení firmy Thor Steinar tak najdeme hojně zastoupené mnohoznačné symboly s národními či nacionálněsocialistickými tématy. Na rozdíl od jiných módních značek, spojovaných s extremistickou scénou, se však Thor Steinar nikdy k extrémní pravici nepřihlásila. Ani její odkazy na nacionální socialismus nejsou zcela explicitní a jsou umně spojeny s aktuálními módními trendy. Thor Steinar dovedně balancuje na hraně a pohybuje se v tzv. šedé zóně. Tím, že se otevřeně nehlásí k extrémní pravici, se vyhýbá jak společenské stigmatizaci, tak nebezpečí soudního stíhání.

Extrémě pravicově smýšlejícím lidem nabízí možnost prezentovat své postoje bez nebezpečí právního postihu.¹⁵²

Slovo Thor v této značce je odkazem na boha války, známého z nordicko-germánských legend. Thorovým atributem je kladivo, platí za symbol síly, výkonosti a ochrany. Steinar je jméno nacistického generála z období druhé světové války. Felix Steinar byl generálem a obergruppenführerem SS. Možný je též odkaz na filosofa a esoterika Rudolfa Steinera, který patřil k teoretikům rasismu. Samotný název vypovídá tedy o firmě výmluvněji než to, zda se sama hlásí či nehlásí k pravicovému extremismu.

Logo Thor Steinar prošlo během několika málo let své existence zajímavým vývojem. Původně ho tvořila kombinace dvou run, T a S. Runy jako takové mají sice svůj původní historický význam, nacistické zneužití jej však překrylo, a dnes jsou runy spojovány převážně s významem politickým. Původní složené logo firmy připomíná nejvíc runový symbol vlčí hák, neodpovídá však žádnému známému nacistickému symbolu. Bylo úmyslně zvoleno tak, aby každý pravicový extremist správně identifikoval značku Thor Steinar jako značku spřátelenou, aby však její logo nemohlo být předmětem trestního postihu. Tomu se však nakonec Thor Steinar stejně nevyhnul. Kvůli zřetelným odkazům na nacionální socialismus a pro podezření z propagace nacismu bylo logo předmětem soudních sporů a firma byla nucena opatřit si logo nové. To má ve znaku pouze X a dvě tečky¹⁵³. Nenaznačuje žádné spojitosti s extremismem, bylo tudíž shledáno nezávadným. Protože soudní spory a žaloby týkající se původního loga nakonec skončily pro Thor Steinar úspěšně, začala ho firma od roku 2010 opět také používat.¹⁵⁴

Odkazy a symboly, jež se u značky Thor Steinar často objevují, lze rozdělit do několika skupin. První skupinu tvoří odkazy na germánsko-nordickou mytologii, kterou často využívali i nacionální socialisté. Motivy na oblečení Thor Steinar však na tuto symboliku neodkazují přímočaře. Jsou na nich uměle vykonstruovány souvislosti, které nikdy neexistovaly, nebo jsou dokonce zcela nemožné. V takto

¹⁵² Investigate Thor Steinar, http://infothek.files.wordpress.com/2008/08/investigate_thorsteinar_web.pdf (30.3.2011).

¹⁵³ Příloha č. 4.

zakódovaných symbolech lze najít odkazy na germánské bohy, Vikingy, či bájná zvířata. Ze zvířat jsou pak vybírána ta, která symbolizují sílu či svobodu – vlk, medvěd, orel.¹⁵⁵

Kromě nepřímých odkazů na nacionální socialismus skrze nordicko-germánskou mytologii používá Thor Steinar skupinu symbolů, které zcela jednoznačně asociují s druhou světovou válkou a s nacionálním socialismem. Příkladem jsou nápisy typu: „Division Thor Steinar“ (divize Thor Steinar), „Viking Divison“ (divize Viking), „Marinebrigade“ (námořní brigáda), nebo „Nordmark“ (severní marka). Vyskytují se jména jak divizí SS, tak SA.¹⁵⁶

Další skupinu tvoří motivy s koloniální tematikou. V kolekci se objevují nápisy jako „ein Platz an der Sonne“ (místo na slunci), „Heia Safari“, či „Expedition“ (expedice). Tyto motivy mají stěží něco společného s dovolenou. Odkazují na období všudypřítomného rasismu v době koloniálních expanzí.¹⁵⁷ Termíny jako „Südwestafrika“ (jihozápadní Afrika) se sice dodnes používají v geografii, avšak jejich kumulace u značky Thor Steinar napovídá, že záměrem je pozitivní reflexe ideologie kolonialismu, rasismu a nacionalismu. Určitě není náhodou, že odkazy na kolonialismus se objevují i v hudební produkci pravicově extremistické scény. Výše zmiňovaná skupina Landser zpívá ve své písni „Reichskoloniallied“ (říšská koloniální píseň):

*„Und mit glücklichen Augen schaut Bimbo in Eurobi
Es hallt frohes Negerlachen von Biktum bis Nairobi
Wenn durch die Savanne unsere Schutztruppen ziehen
Afrika hat wieder Kolonien
Afrika hat deutsche Kolonien!
Heia Safari“¹⁵⁸*

¹⁵⁴ Internetové stránky skupiny Antifa, <http://wwry.antifa.cz/ns-znacky#ts> (1.4. 2011).

¹⁵⁵ Příloha č. 5.

¹⁵⁶ Příloha č. 6.

¹⁵⁷ Příloha č. 7.

¹⁵⁸ „A černoč v Eurobi se dívá šťastnýma očima

Radostný smích Negrů zní od Biktumu až po Nairobi

Když savanou táhnou naše koloniální vojska

Afrika má opět kolonie

Afrika má německé kolonie!

Heia safari“¹⁵⁸

Významnou součástí kolekce Thor Steinar tvoří symboly se sportovní, bojovou, či zbrojní tematikou. Formulace „Survival of the strongest“(přežití nejsilnějších) ne náhodou připomíná sociálně darwinistickou teorii. Dalšími oblíbenými motivy jsou například „3. Halbzeit“ (3. poločas) „Ski Heil“ (lyžím zdar), nebo „Shooting Club“ (střelecký klub).¹⁵⁹ Znalci chuligánské scény dobře vědí, že pojem třetí poločas označuje násilné střety a výtržnosti spojené s fotbalovým utkáním. Nápis však zřejmě nestačí, jsou proto často doplněny ještě obrázky zbraní. Motivy, jež působí na první pohled agresivně a násilnicky, pocházejí zejména z počátků firmy, kdy součástí její nabídky byly i bomby a Thorova kladiva s vlastním logem. Dnes se snaží Thor Steinar působit méně nápadně, a agresivní až násilnické motivy se již téměř nevyskytují.

Značka Thor Steinar si vybuodovala na neonacistické scéně velmi dobrou pozici. Podílí se také na nové, modernější „image“ neonacistů. Ačkoliv tvrdí, že není neonacistickou značkou, nejen sám název, ale i design jejího zboží a její klientela vypovídá jednoznačně o opaku. Nejvyšší odbyt v rámci Německa má Thor Steinar v nových spolkových zemích, tedy v místech, kde je síla a aktivita pravicových extremistů největší. Na západě Německa má značka dobrou pozici zejména ve městech se silnou chuligánskou scénou, jako je například Saarbrücken, Hamburk, nebo Frankfurt nad Mohanem. Prodej značky Thor Steinar v Německu je zobrazen na mapě (viz příloha). Červená barva označuje objednávky v e-shopu firmy.¹⁶⁰

Thor Steinar však není zdaleka jedinou populární módní značkou na neonacistické scéně. Na její úspěch se snaží navázat firma Erik and Sons, kterou založili odpadlíci od firmy Thor Steinar. Má velmi podobný design, i ona má ve znaku runu. Tentokrát runu Nauthiz, jež se překládá jako nedostatek, nebo též nátlak. Koncept je tedy stejný jako u Thor Steinar. Na pravicově extremistické scéně však zatím zdaleka nedosahuje takové obliby. V poslední době si začíná popularitu získávat značka

http://infothek.files.wordpress.com/2008/08/investigate_thorsteinar_web.pdf (10.3.2011).

¹⁵⁹ Příloha č. 8.
¹⁶⁰ Příloha č. 9.

Doberman Streetwear. Spojuje neonacistickou symboliku s pojmenováním čisté psí rasy doberman, vyšlechtěné pro hlídání.¹⁶¹

Poslední módní značkou, kterou zde zmíním, je Consdaple. Založil ji dlouholetý člen republikánů a NPD Franz Glasauer. Její design nápadně připomíná slavnou značku Lonsdale, která se dlouhá léta těšila oblibě neonacistické scény. Firma Lonsdale se však několikrát veřejně od extrémní pravice distancovala a roku 2003 zahájila protirasistickou kampaň „Lonsdale loves all colours“ (lonsdale miluje všechny barvy).¹⁶² Samotný název firmy Consdaple je rafinovaný. Svým začátkem zvukově připomíná zmíněnou Lonsdale, a její střední část tvoří písmena NSDAP. Neonacisté s oblibou nosí oblečení Consdaple tak, aby z názvu firmy byla vidět pouze tato prostřední písmena.¹⁶³

Ne všichni však chtějí mlčky přihlížet k podobnému „plíživému“ pronikání pravicového extremismu do společnosti. Vzniká řada iniciativ proti firmám, které tuto subkulturu podporují, např. proti značce Erik and Sons. Jedněmi z iniciátorů byli například berlínští Zelení. „*Nezáleží na tom, v jakém hávu sem pravicová symbolika přichází – musíme proti ní bojovat a posvítit si na pozadí odpovědných firem*“¹⁶⁴, říká poslankyně za Zelené Clara Hermann. V této snaze není zcela osamocená. Stejný názor vyjádřila (zatím jako jediná) svým postojem internetová aukční doména Ebay, jež ze své nabídky vyřadila jak značku Thor Steinar, tak Erik and Sons.¹⁶⁵

Při spojenectví pravicových extremistů s oděvními značkami nejde ovšem pouze o vzhled a symboliku sloužící k posilování extremistů a k propagaci jejich ideologie, důležitou roli v něm hrají i peníze. Část zisků alespoň některých firem pravděpodobně míří rovnou do kapes různých extremistických skupin. Například obrat internetového obchodu thorsteinar.de činil v roce 2007 1.265 397 euro, což

¹⁶¹ Více na internetových stránkách: http://www.aktion-zivilcourage.de/Braune_Symbole.472/ , nebo <http://www.dasversteckspiel.de/dresscodes2.html>.

¹⁶² Internetové stránky skupiny Antifa, <http://www.antifa.cz/ns-znacky#consdaple> (1.4. 2011).

¹⁶³ Agentur für soziale Perspektiven e.v. (asp), „Das Versteckspiel“, <http://www.dasversteckspiel.de/dresscodes2.html> (1.4. 2011).

¹⁶⁴ Johannes Radke, „Erik And Sons - Neonazis stehen auf Einheitskleidung“, <http://www.netz-gegen-nazis.de/artikel/erik-and-sons-neonazis-stehen-auf-einheitskleidung> (1.4. 2011).

¹⁶⁵ Ibid.

rozhodně není zanedbatelná částka.¹⁶⁶ A údajně míří nejméně deset procent ze zisku společnosti přímo do rukou Freie Kameradschaften.¹⁶⁷ Rozhodně tedy nejde v kontextu pravicově extremistické problematiky o marginální problém, jak by se na první pohled mohlo zdát.

¹⁶⁶ Internetové stránky skupiny Antifa, <http://wwry.antifa.cz/fakta-o-prodeji-thor-steinar-v-nemecku> (1.4. 2011).

¹⁶⁷ Internetové stránky skupiny Antifa, <http://wwry.antifa.cz/ns-znacky#ts> (1.4. 2011).

4.3 Spojení pravicového extremismu s fotbalem

Fotbal je nejpopulárnějším sportem v Německu. Je však také společenským fenoménem, který dalece překračuje hranice sportu. Emoce a pozornost nevzbuzují vždy jen události na hřišti. Velmi často dochází v souvislosti s fotbalem ke vzájemným střetům fanoušků, nebo k útokům fanoušků na policisty, k projevům rasismu, antisemitismu a k diskriminaci. Příčiny těchto jevů vidí sociolog Dembowski v tom, že fotbal se řídí strnulými pravidly, vyžaduje poslušnost, uplatňuje příkazy a tresty, vyznává konvenční hodnoty. Svou nabídkou identifikace tudíž přitahuje zejména osoby autoritářské povahy a poskytuje jim tak prostor k tomu, aby mohli prezentovat své názory i sebe. Fotbal tak může prostřednictvím svých struktur a institucí posilovat myšlenkovou identifikaci, autoritářství, nacionalismus, rasismus, násilí a sexismus.¹⁶⁸

V poslední době se fotbalové násilí, rasismus a diskriminace na stadionech stále více přesouvá z oblasti profesionálního sportu i do nižších, regionálních soutěží. Tento trend potvrzují i nejnovější studie.¹⁶⁹ Negativní fenomény spojené s fotbalovým prostředím se stále častěji objevují na úrovni amatérských, nebo dokonce mládežnických soutěží. Jednu z příčin lze vidět ve stoupající komercializaci. Kontrola a represe, i antirasistické kampaně, které probíhají s poměrně dobrými výsledky na nejvyšší úrovni, mají málokdy viditelný dopad na úroveň amatérskou, spíše sem zmíněné negativní vytlačují. Mnoho tradičních východoněmeckých fotbalových klubů má vážné problémy s pravicově extremistickými fanoušky: Dynamo Dresden, der Hallesche FC, Hansa Rostock nebo Energie Cottbus.¹⁷⁰ To, že rasismus patří ke koloritu (východo)německých fotbalových stadionů, potvrzují slova jednoho z fanoušků: *„Bylo to úplně na denním pořádku, jak si teď konečně troufám tvrdit, na každém východoněmeckém fotbalovém stadionu, že se na hráče černé pleti hučelo.“*¹⁷¹

¹⁶⁸ Adam Bednarski a Ulrike Fabich, „Fussball und Diskriminierung“, in: *Leipziger Zustände* (Leipzig: chronik.LE, 2009), 30. <https://www.chronikle.org/> (16.4. 2011).

¹⁶⁹ G.A. Pilz et al.: *Wandlungen des Zuschauerhaltens im Profifußball*, (Schorndorf: 2006) G. Dembowski. „Rassismus: Brennglas Fußball“, In: W. Heitmeyer, *Deutsche Zustände*. Folge 5. Frankfurt/ M.: Suhrkamp, 2007.

¹⁷⁰ Ronny Blaschke. Angriff von rechts außen. DIE ZEIT, 03.09. 2009 Nr. 37. <http://www.zeit.de/2009/37/DOS-Lok-Leipzig> (10.9.2010).

¹⁷¹ Bednarski, *Fussball...*, 32.

Obdobně častá je diskriminace, jejíž příčinou je antisemitismus. Přestože například v Lipsku je židovská obec zcela nevýznamnou menšinou, je vnímána jako nebezpečí. Je těžko pochopitelné, že lidé, kteří s židy nikdy nepřišli do kontaktu, v nich vidí hrozbu. Ilustrují to slova jednoho z takových antisemitů: *„Pro mě je to urážka, protože židé jsou nakonec to poslední. To, že nenávidím židy, má kořeny v historii. A stejně tak nenávidím negry. K tomu nepotřebuješ žádné důvody. Ty najdeš vždycky. Nemám zrovna po ruce žádný příklad. Vlastně neznám ani židy. Ale z doslechu, z toho co se vypráví, vím, že jsou špatní.“*¹⁷²

I když společnost je obecně vůči rasismu a antisemitismu dosti citlivá, jsou na mnohých fotbalových stadionech považovány za legitimní a normální. Řadu let jsou tolerovány, a popěvky jako *„Berlin, Berlin - Judenberlin“*, nebo tzv. *„U-Bahn-Lied“*¹⁷³ jsou stále velmi populární. Homofobie je ve fotbalovém prostředí dokonce považována téměř za normu. Výmluvná jsou slova jednoho fanouška: *„Nadávku ‚židovská svině‘ nepoužívám, ale ‚buzerant‘, to už se stává. Na sudího někdy křičí buzerant (...) A někdy se opravdu objeví někdo takový, kdo jako buzerant vypadá, s teploušským účesem nebo s růžovými kopačkami, to se holt občas stává.“*¹⁷⁴

Jak již bylo uvedeno, propojování pravicového extremismu s fotbalovým chuligánstvím se z nejvyšší profesionální úrovně přesouvá i do nižších regionálních soutěží. Pro přiblížení situace v oblasti pravicového extremismu propojeného s fotbalovým chuligánstvím jsem proto jako vhodného reprezentanta Saska zvolil Lipsko. Neboť přestože se v tomto největším saském městě nehraje fotbal na vrcholové úrovni, tak je zde extrémní pravice s fotbalovou scénou velmi úzce spjata.

V Lipsku existuje tradiční velká rivalita mezi dvěma týmy. Tím prvním je 1. FC Lokomotive Leipzig, jeden z nejúspěšnějších fotbalových týmů bývalé NDR a také nástupce prvního německého mistra z roku 1903 VfB Leipzig. Druhým týmem je FC Sachsen Leipzig. Na rozdíl od jiných měst s několika kluby a podle nich rozdělenou fanouškovskou základnou došlo v Lipsku k silné politické k polarizaci fotbalových fanoušků. Příznivci Sachsen Leipzig vystupovali do roku 2008 velmi aktivně proti

¹⁷² Ibid. S. 32.

¹⁷³ „Eine U-Bahn, eine U-Bahn bauen wir, von XY bis nach Auschwitz, eine U-Bahn bauen wir!“

¹⁷⁴ Bednarski, Fussball..., 33.

diskriminaci a rasismu. V roce 2008 však část členů a fanoušků tento klub opustila a obnovila dříve slavný klub BSG Chemie Leipzig. Mezi jeho obnoviteli byli zejména příslušníci antirasistické skupiny radikálních fanoušků „Diablos“. Od té doby je v rámci FC Sachsen Leipzig relativně více vidět pravicově orientovaná fanouškovská skupina „Metastasen“.

Fanoušci Lokomotive Leipzig mají na svědomí celou řadu incidentů, které překračují meze klasického fotbalového chuligánství. V prosinci roku 2007 došlo k útoku na vánoční večírek skupiny „Diablos“, která má studentský charakter, hlásí se k alternativní scéně a vystupuje aktivně proti projevům nesnášenlivosti, organizuje koncerty a přednášky. K aktivním členům „Diablos“ patří i významné osobnosti, mimo jiné dlouholetý městský zastupitel za SPD, zemský poslanec strany Die Linke, nebo spolupracovník spolkového poslance za stranu zelených.¹⁷⁵ Na večírek této skupiny, jehož se zúčastnilo velké množství dětí a žen, zaútočila skupina více než čtyřiceti maskovaných útočníků, vyzbrojených plynovými pistolemi a baseballovými pálkami, a způsobila několika obětem vážná zranění. V listopadu roku 2008 vzplálo kulturní centrum, jehož provozovatel je pokladním týmu BSG Chemie. V lednu roku 2009 pak skupina padesáti útočníků napadla „Diablos“ při cestě na halový fotbalový turnaj. Útok doprovázely výkřiky „zabte je!“ nebo „židi!“ Jeden mladý chlapec skončil v bezvědomí, a s podezřením na proraženou lebku musel být převezen do nemocnice.¹⁷⁶ Chuligáni z Lokomotive Leipzig útočí nejen na fanoušky sportovních konkurentů, nýbrž i na policisty. V roce 2005 při utkání ve Wurzen zapálili policejní vůz a zaútočili na skupinu sto padesáti dvou policistů. Výsledkem bylo třicet zraněných, z toho osmnáct policistů. O několik měsíců později se útok na policii opakoval. Tentokrát přímo v Lipsku, a zraněno bylo třicet devět policistů! Tyto události měly velký mediální ohlas. V listu Frankfurter Allgemeine Zeitung se objevil článek o lipské chuligánské scéně s titulkem „National befreite Hooliganzone“.¹⁷⁷

Radikální část fanoušků Lokomotive se svou pravicově extremistickou orientací nijak netají. V roce 2002 při derby proti FC Sachsen měli na svých

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ F.A.Z., „National befreite Hooliganzone“. 13.3. 2007, <http://www.faz.net/s/RubFB1F9CD53135470AA600A7D04B278528/Doc~ED5305C8C59CC45B9B95474B341DDDD9E~ATpl~Ecommon~Scontent.html> (14.4. 2011).

transparentech nápisy: „*Wir sind Lokisten – Mörder und Faschisten*“¹⁷⁸ a „*Rudolf Heß – bei uns rechts außen*“ (Rudolf Hess – u nás na pravém okraji). Při zápase mládežnických týmů 5. února 2006 se fanoušci Lokomotive ve svém sektoru postavili tak, že ze svých těl vytvořili hákový kříž.¹⁷⁹

Možností, které nabízí prostředí fotbalových chuligánů, se snaží pravicoví extremisté využít. Zejména NPD je na tomto poli aktivní a do jisté míry i úspěšná. Řada respondentů tvrdí, že pokusy extremistických stran o získání vlivu probíhají v porovnání s dřívější dobou veřejně a otevřeně. Toto jsou slova jednoho fanouška: „*I v době těsně po pádu zdi se určitě vyskytovaly černo-bílo-červené vlajky(...). Dříve se ale nosily spíš nenápadně, skrytě, snad jen v úzkém kruhu přátel. Dnes se ale ukazují otevřeně. V tom je podle mě ten rozdíl. Před několika lety se schovávaly, dnes se nosí veřejně.*“¹⁸⁰

Dne 25. července 2009 pořádala Lokomotive Leipzig rodinnou slavnost pro své příznivce. NPD byla samozřejmě přítomná. Před stadionem čekali neonacisté na návštěvníky a rozdávali propagační předměty. Slova osobního strážce Holgera Apfela potvrzují, že fanoušci tohoto lipského klubu jsou jejich cílovou skupinou. Stadion Lokomotive Leipzig stojí ve čtvrti Probstheida v jihovýchodní části Lipska. Zde existují pouze dvě masová hnutí – pravicoví radikálové a fotbaloví fanoušci. Cílem NPD je tyto skupiny spojit. V roce 2003 klub podruhé ve své historii zkrachoval. Fanoušci se ho však rozhodli zachránit. U jeho obrody stálo třináct osob, mimo jiné dnešní blízký spolupracovník Holgera Apfela, který dostal na starost prodej propagačních a fanouškovských suvenýrů. Už tehdy bylo známo, že je aktivním pravicovým extremistou, trvalo však několik let, než se ho klub rozhodl zbavit. Dnes má zákaz vstupu na stadion, ale boj o vliv na fanoušky nevzdává. Jeho cílem je vybudovat ze stadionu National befreite Zone a budoucnost tohoto tradičního klubu vidí takto: „*Národní rodinný klub (...) zahraniční hráči u nás nemají co pohledávat.*“¹⁸¹

¹⁷⁸ Příloha č. 10.

¹⁷⁹ Příloha č. 11.

¹⁸⁰ Bednarski, *Fussball...*, 35.

¹⁸¹ Ronny Blaschke. Angriff von rechts außen. DIE ZEIT, 03.09. 2009 Nr. 37. <http://www.zeit.de/2009/37/DOS-Lok-Leipzig> (10.9.2010).

David Lohse je dlouholetým fanouškem Lokomotive Leipzig. V roce 2004 se přihlásil jako dobrovolník, a mimo jiné pomáhal vybudovat internetové rádio a stal se členem radikálně pravicové fanouškovské skupiny Blue Caps. V rámci fanouškovského projektu uspořádal Lohse v roce 2008 setkání pravicových extremistů, mezi nimiž nechyběli funkcionáři NPD. Nabízely se zde pravicově extremistické materiály, vše pod křídly preventivního projektu, který je dotován z veřejného rozpočtu. Město zaplatilo v roce 2008 na tento projekt 83 160 eur, zbytek (41 580 eur) zaplatil německý fotbalový svaz. V Německu existuje zhruba čtyřicet fanouškovských projektů, které mají za cíl sociální práci a integraci. Řada z nich je vedena pravicovými extremisty a štědře dotována z veřejných peněz.¹⁸² Trvalo několik let, než byl Lohse z fanouškovského projektu vyřazen. Po svém nedobrovolném odchodu založil internetovou adresu, kde je smíchána pravicová propaganda spolu s barevnými obrázky fanouškovských choreografií. V říjnu 2008 zde propagoval demonstraci pořádanou JN, jindy koncert kapely Kategorie C, která je velmi populární mezi chuligány a pravicovými extremisty. Na chvíli se na této adrese dokonce objevila fotografie hajlujícího muže. Během jednoho dne se zvýšil počet návštěvníků stránky ze sto dvaceti na tisíc.¹⁸³ Za svou práci byl Lohse odměněn. V září 2008 mu byl nabídnut post spolupracovníka poslanecké frakce NPD v saském parlamentu. Sportovní stránka agitátory typu Lohseho již dávno nezajímá. Fotbal, v tomto případě klub Lokomotive Leipzig, se mu stal pouhým nástrojem propagandy a politické agitace. Lohse pořádá pravicově extremistické koncerty, během dvou let vytvořil z Blue Caps pravicově extremistickou organizaci a v roce 2009 dokonce kandidoval do městské rady. Ve svém volebním obvodu získal tento pravicový extremističtější fanoušek bez politických zkušeností, 3,5%, což je více než tisíc pět set hlasů. Pravicově extremistický fotbalový fanoušek bez politických zkušeností dokázal získat 3,5% hlasů. Blue Caps a jejich sympatizanti nejsou bezvýznamnou silou. Mobilizační potenciál NPD v Lipsku se díky nim zvýšil až o jednu třetinu.¹⁸⁴

Jaké to je, být terčem pravicově extremistických útoků, poznal osobně Adebowale Ogungbure. Bývalý hráč fotbalového klubu FC Sachsen Leipzig pochází z Nigérie. Tento fotbalista tmavé pleti musel téměř při každém zápase snášet rasistické urážky

¹⁸² Ibid.
¹⁸³ Ibid.
¹⁸⁴ Ibid.

nejen z hlediště, ale také přímo od protihráčů. Na počátku roku 2006 byl fanoušky týmu z Halle poplíván a dokonce napaden. V téže roce neudržel nervy na uzdě a po zápase s týmem VFC Plauen fyzicky napadl protihráče, který ho během celého zápasu častoval rasistickými urážkami. Trest od fotbalového svazu si však odnesl pouze Ogungbure. Při dalším zápase proti týmu z Halle vběhli fanoušci soupeře na trávník a na Adebowaleho plivali a uráželi ho výrazy „*zasranej negr*“, „*bimbo*“, nebo „*opice*“. Hráč to odmítl snášet, a na protest fanouškům zahajloval. Ti ho pak fyzicky napadli. Útok neskončil tragicky jen díky pomoci spoluhráčů a protihráčů. Státní zastupitelství proti hráči zahájilo trestní stíhání za propagaci protiústavních symbolů.¹⁸⁵ Agresoři z řad fanoušků nikdy potrestáni nebyli.¹⁸⁶ Své pocity popsal fotbalista v rozhovoru pro časopis „Sport-BILD“. Na svou obhajobu uvedl, že se proti urážkám a ponižování musel nějakým způsobem bránit.¹⁸⁷

V roce 1999 byl založen klub Roter Stern Leipzig – RSL. Od té doby je pravidelným terčem útoků pravicových extremistů. Vše vyvrcholilo na podzim roku 2009 ve městečku Brandis. Padesát neonacistů zaútočilo na hráče a fanoušky tohoto amatérského klubu.¹⁸⁸ Několik lidí bylo zraněno, někteří těžce. Snad všechna německá média se tomuto brutálnímu útoku věnovala.¹⁸⁹ Od té doby jsou na každém utkání RSL, konaném na hřišti soupeře, stovky policistů. Neonacistům je klub, který je považován za levicový, trnem v oku. Události v Brandis potvrzují, že i venkovský region v okolí Lipska je pravicovým extremismem silně postižen. Neonacisté jsou přítomni takřka na každém „venkovním“ zápase RSL. Zápas v Mügeln musel být kvůli neonacistům přerušen a nakonec ukončen. Ředitel týmu a zároveň starosta města Mügeln po zápase prohlásil, že žádné nacisty neviděl. Stejně tak šéf klubu z Brandis dává svým vystupováním najevo, že neonacisté nemají s klubem nic

¹⁸⁵ Pod silným tlakem veřejnosti nakonec státní zastupitelství stíhání zastavilo.

¹⁸⁶ Jan Schwab, „*Wir sind Ade – Eine Website gegen Rasismus im Stadion*“, http://www.bpb.de/themen/NUO36S,0,Wir_sind_Ade%21_%96_Eine_Website_gegen_Rassismus_im_Stadion.html (15.4. 2011).

¹⁸⁷ Andrea Böni a Ulrika Sickenberger, „*Affe, Bimbo, Nigger*“ - *Interview mit Adebowale Ogungbure*. <http://www.bpb.de/themen/O6PPVB.html> (15.4. 2011).

¹⁸⁸ Příloha č. 12.

¹⁸⁹ Např. *Die Zeit* - http://blog.zeit.de/stoerungsmelder/2009/10/25/blutiger-nazi-angriff-bei-fussballspiel_1674, *Der Spiegel* - <http://www.spiegel.de/fotostrecke/fotostrecke-48138-4.html>, *Hamburger Abendblatt* - <http://www.abendblatt.de/sport/fussball/article1244111/Wie-der-Fussball-von-Gewalt-Fans-missbraucht-wird.html>, *Frankfurter Rundschau* - <http://www.fr-online.de/sport/randale-durch-rechtsradikale/-/1472784/3295726/-/index.html>, *Süddeutsche Zeitung* -

společného a jejich výtržnosti se ho netýkají. To je obvyklý postoj většiny týmů. Odmítají odpovědnost a vyhýbají se řešení nelehkého problému. Jejich typickým argumentem je údajná apolitičnost fotbalu. Zatímco agitace RSL proti projevům nesnášenlivosti a diskriminace jsou z tohoto důvodu odmítány a kritizovány jako zatahování politiky do fotbalu, nacionalismus, rasismus, antisemitismus či homofobie jsou tolerovány, a argument nespojování fotbalu a politiky zde zřejmě neplatí. Důkazem necht' jsou slova z časopisu týmu SV SÜPTITZ: „*Klub RSL není jako ostatní, ne, považuje se za něco zvláštního. Na jeho webové stránce stojí: Kdybychom se byli rozhodli, že nebudeme hrát fotbal proti neonacistům, asi bychom nemohli hrát vůbec. To je kolosální drzost. Je to politická propaganda, která používá všech prostředků, stejně jako v časech, o kterých jsme si mysleli, že už jsou zapomenuty; odlišný názor se v žádném případě neakceptuje*“.¹⁹⁰

Dne 26. května 2010 odmítli pořadatelé RSL vpustit na stadion jednoho hráče soupeřícího mužstva FSV OSCHATZ. Jednalo se totiž o známého neonacistu, a řád stadionu výslovně zakazuje vstup do areálu osobám, které jsou aktivní v neonacistických organizacích a stranách. Činovníci FSV OSCHATZ se ve svém prohlášení ohradili, a opět kritizovali údajnou politizaci fotbalu ze strany RSL. Vytýkali klubu, že jeho požadavek zákazu vstupu je přehnaný, neboť podle nich by se sport neměl stávat obětí politiky.¹⁹¹

Klubu RSL je stále vyčítáno, že na stadionech rasistické a antisemitské incidenty sám provokuje. Vina je tak přisuzována těm, kteří se místo obvyklého zavírání očí a předstírání, že se nic neděje, snaží rasistické a diskriminační projevy veřejně tematizovat. Ne všichni to ale vidí stejně. Předseda německého fotbalového svazu Theo Zwanziger opakovaně zdůrazňuje společenskou odpovědnost, kterou sport a zejména fotbal má. Dokladem toho, že svá slova myslí vážně, je cena Julia Hirsche, kterou v loňském roce udělil klubu RSL za jeho společenskou angažovanost a zasazování se za svobodu, toleranci a lidskost proti nacionalismu, rasismu a

<http://www.sueddeutsche.de/sport/gewalt-im-leipziger-fussball-tueroeffner-fuer-neonazis-1.146566>, nebo *Die Welt* - <http://www.welt.de/die-welt/sport/article5000933/Polizei-schlaegt-Alarm.html>.

¹⁹⁰ *Leipziger Zustände*. chronik.LE, Leipzig 2010. S. 45. <https://www.chronikle.org/> (16.4. 2011).

¹⁹¹ *Ibid.*, 46.

nesnášenlivosti.¹⁹² Saský fotbalový svaz, a zejména velká část saských fotbalových klubů, takové pochopení pro aktivity RSL nemají.

Fotbaloví chuligáni v sobě mají násilnické sklony bez ohledu na politickou orientaci či ideologii. Už samotné fotbalové chuligánství bez ideologického náboje je závažným společenským problémem. Jeho prolnutí pravicovým extremismem posouvá hrozbu z jejich strany na jinou, mnohem nebezpečnější úroveň. A je nutno konstatovat, že fanoušci, kteří tvoří tzv. tvrdé jádro, se celkem snadno stávají nástrojem, s jehož pomocí se může podařit pravicovým extremistům proniknout i do organizací působících ve sportu nebo s ním souvisejících, což pro ně může být i vítaný zdroj peněz a posílení jejich vlivu.

¹⁹²

Ibid., 46.

5. Právní aspekty pravicového extremismu

Žádná demokratická země není existencí extrémní pravice a různými projevy jejích vyznavačů nadšena. Snaží se proti ni bránit, chránit před její hrozbou všechny své občany – někdy s většími, jindy s menšími úspěchy. Pro Německo, jak již bylo uvedeno řečeno na začátku práce, je pravicový extremismus obzvláště choulostivým problémem, proto také představitelé země a oficiální německá politika v boji proti němu vyvíjejí značné úsilí, a lze říci, že nikoliv neúspěšné. Přesto zbývá na tomto poli ještě hodně práce, jak bude patrné z některých dalších údajů.

Pravicový extremismus ohrožuje demokracii v mnoha směrech. O velikosti a aktuálnosti hrozby ze strany pravicových extremistů lze usuzovat zejména podle volebních výsledků pravicově extremistických stran, podle počtu uskutečněných pravicově extremistických akcí (koncertů, shromáždění), prodeje hudebních nosičů tohoto zaměření, počtu a prosperity extremistických firem – vypovídají o tom předcházející kapitoly této práce. Záměrem této poslední kapitoly je ukázat hrozbu, kterou představují násilnické, kriminální činy pravicových extremistů. Tato stránka jejich aktivity je na rozdíl od politické činnosti a působení v subkultuře poměrně hodně viditelná a dobře srozumitelná i občanům, kteří se o politiku nebo ideologii nezajímají. Dále je záměrem této kapitoly ukázat aspoň ve stručnosti jakým legislativním aparátem je stát vybaven k tomu, aby mohl s extremistickou kriminalitou bojovat, a také to, na jaké problémy při tom naráží a jaké jsou další možnosti zvýšení účinnosti snah o ochranu předebezpečím pravicového extremismu.

5.1 Kriminalita pravicových extremistů v Sasku

Jak je zřejmé již z nadpisu, soustřeďuje se tato část kapitoly opět jen na spolkovou zemi Sasko. Hned na začátku je nutno konstatovat, že zcela přesné údaje o pravicově extremistické kriminalitě neexistují. Jsou však možnosti, jak si o reálné hrozbě kriminality pravicových extremistů učinit alespoň přibližnou představu. Ukazatelem může být například počet spáchaných trestných činů s pravicově extremistickou motivací. Potřebné údaje lze získat ze statistických přehledů. Ty však

mají omezenou vypovídací hodnotu, neboť lze oprávněně předpokládat, že mnoho trestných činů není nikdy ohlášeno. Další problém je pak v samotné kvalifikaci trestného činu. V mnoha případech zůstává pravicově extremistický motiv útočníka mimo pozornost orgánů činných v trestním řízení, nebo není vůbec objasněn. Politicky motivovanou kriminalitu a trestné činy s pravicově extremistickým pozadím sleduje a eviduje také Úřad na ochranu ústavnosti, který údaje o ní publikuje ve svých zprávách. Základní přehled obsahuje následující tabulka.

Tab. 6 Pravicově extremistická kriminalita v Sasku v letech 2005–2009

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Počet trestných činů	2 233	2 063	2 144	2 421	1 969
Z toho násilných	89	77	90	126	84

Zdroj: Verfassungsschutzbericht 2009, Staatsministerium des Innern, Freistaat Sachsen.

Z uvedených dat není patrný vzestupný ani klesající trend. Poměrně značný nárůst trestných činů v r. 2008 naštěstí dále nepokračoval, takže ho lze považovat za výjimku. Nasvědčuje tomu i opětovný pokles (rovněž výrazný) hned v následujícím roce. O dalším vývoji lze z těchto údajů usuzovat jen stěží.

Většina spáchaných trestných činů jsou tzv. propagandistické trestné činy, kterých bylo v roce 2008 evidováno 1 693 a v roce 2009 o necelých 19% méně, 1 374. Podle zpráv Úřadu na ochranu ústavnosti se tři správní obvody, do nichž je Sasko rozděleno, podílely na páčání pravicově extremistických trestných činů v roce 2009 takto: nejvíce jich bylo spácháno ve správním obvodě Drážďany - 44% (v r. 2008 41%), následuje správní obvod Kamenice – 31% (2008 – 29%) a Lipsko - 25% (2008 – 30%). Abychom tyto údaje mohli vzájemně porovnat, musíme je vztáhnout k počtu obyvatel příslušného obvodu. Ke konci roku 2009 měl správní obvod Drážďany 1 631 486 obyvatel a na 100 000 tak připadá cca 53 trestných činů, v obvodu Kamenice s 1 540 029 to bylo necelých 40 trestných činů a v obvodě Lipsko, který je rozlohou i počtem obyvatel 997 217 nejmenší, cca 49 trestných činů na 100 000 obyvatel. Drážďanský správní obvod tedy vede jak absolutním, tak

relativním počtem pravicově extremistických trestných činů. Podle srovnatelných relativních dat je nejlepší situace ve správním obvodě Kamenice.

Nejvíce násilných trestných činů s pravicově extremistickým motivem evidují zprávy Úřadu na ochranu ústavnosti opět ve správním obvodě Drážďany, zhruba 45% (v r. 2008 – 43%).¹⁹³, což je v přepočtu na 100 000 obyvatel 2,3 takových činů. O tom, že tyto oficiální statistiky mají daleko k zachycení všech incidentů, vypovídá statistika, kterou uveřejňuje organizace RAA Sachsen – Regionale Arbeitsstelle für Bildung, Integration und Demokratie Sachsen e.V.,¹⁹⁴ která je dalším cenným zdrojem informací o útocích pravicových extremistů. Údaje sbírá přímo od poškozených, od svých partnerů, z policejních zpráv a z lokálních médií. Tato organizace sleduje pouze násilné trestné činy, což znamená, že propagandistické delikty a verbální útoky, které podle zpráv úřadu na ochranu ústavnosti tvoří výraznou většinu pravicově extremistických trestných činů, se v jejích statistikách neobjevují. Přesto eviduje za rok 2009¹⁹⁵ celkem 263 pravicově extremistických násilných útoků, jejichž obětí se stalo celkem 446 lidí. Ústav na ochranu ústavnosti ve své zprávě eviduje jen 84 pravicově extremistických násilných útoků, tedy méně než třetinu počtu uváděného RAA Sachsen. Také údaje, které tyto dva zdroje uvádějí o regionech nejvíce postižených těmito útoky, jsou odlišné. RAA zaznamenala nejvíce útoků v okrese Lipsko-město – 50, následuje okres Severní Sasko s 37 útoky, Drážďany město s 36 a okres Lipsko s 25 útoky.¹⁹⁶

Přepočteme-li uvedené absolutní počty pravicově extremistických útoků na 100 000 obyvatel, zjistíme, že daleko přede všemi ostatními stojí okres Severní Sasko. Na 100 000 obyvatel zde připadá v průměru 17,5 útoků. Následují okresy Lipsko-město (9,7), Lipsko (9,2) a Drážďany-město (7,0).

¹⁹³ Zpráva saského Úřadu na ochranu ústavnosti 2009, 59.

¹⁹⁴ Internetové stránky organizace RAA, http://www.raa-sachsen.de/index.php?Itemid=1&option=com_content (22.4. 2011).

¹⁹⁵ Rechts und/oder rassistisch motivierte Angriffe in Sachsen 2009. Eine Statistik der sächsischen Opferberatungsstellen. http://www.raa-sachsen.de/images/Statistiken/statistik_2009.pdf (22.4. 2011).

¹⁹⁶ Od 1.8. 2008 se Sasko člení na 3 správní obvody (Direktionsbezirke). Těmi jsou Drážďany, Kamenice a Lipsko. Ty se dále člení na 10 zemských okresů (Landkreise) a 3 okresy městské (Kresifreie Städte).

Ne u všech případů je motiv útočníků zcela jednoznačný, přestože je pravicově extremistické pozadí prokazatelné. Většina napadení směřovala proti nepravice smýšlející či alternativní mládeži. Za rok 2009 bylo takových útoků 121. U 66 fyzických napadení byl motivem rasismus a ve 49 případech byli jejich oběťmi politicky angažovaní lidé. Většinou takoví, kteří vystupovali aktivně proti neonacismu. Čtyřikrát byli dokonce napadeni tělesně postižení lidé. Evidují se také 3 případy, kdy důvodem napadení byl antisemitismus, a stejný počet napadení motivovaných homofobií. Ostatní případy se nedají jednoznačně zařadit.¹⁹⁷

Většinou se jednalo o trestné činy ublížení na zdraví, nebo šlo o pokus o zabití. V roce 2009 došlo v Sasku dokonce i k jedné rasisticky motivované vraždě. Obětí se stala v Drážďanech 1. července 2009 Marwa El Sherbini – jednatřicetiletá žena původem z Egypta, která byla ubodána přímo během soudního líčení. Počet násilných trestných činů spáchaných pravicovými extremisty, i když ho nelze označit za přesný, jasně ukazuje, že zastánci této ideologie jsou stále vážnou hrozbou.

Jak již bylo uvedeno, jsou data ze statistik pouze přibližná a pravděpodobně podhodnocená. Bohužel není možno zjistit, jaké procento takovýchto činů se podaří zdokumentovat, a kolik jich zůstane mimo jakoukoliv evidenci.

Jednou z hlavních příčin, proč oběti často neohlásí útok, může být zejména frustrace z vlastní situace. Především ve venkovských oblastech okresů Zhořelec, nebo Saské Švýcarsko – Východní Krušné hory oběti napadení a útoky nehlásí, neboť nevidí reálnou možnost zlepšení či řešení. Mnozí z nich se postupně se svou situací smiřují a časem ji považují za normální. Urážky, pokusy o ublížení na zdraví, nebo i dokonané činy bez závažnějších důsledků jsou postupem času oběťmi vnímány jako drobné nepříjemnosti, které jsou součástí jejich běžného života. To, že si lidé pomalu zvykají na roli oběti a nemají chuť či sílu tyto případy hlásit, je ovšem velmi nebezpečný jev, který může dodávat pravicovým extremistům odvalu k dalšímu násilí.

¹⁹⁷ Rechts und/oder rassistisch motivierte Angriffe in Sachsen 2009. Eine Statistik der sächsischen Opferberatungsstellen. http://www.raa-sachsen.de/images/Statistiken/statistik_2009.pdf (22.4. 2011).

Vzhledem k možným nepřesnostem v údajích nelze vyvozovat příliš optimistické závěry z toho, když statistiky ukáží sestupnou tendenci, neboť není jasné, zda opravdu dochází k méně trestným činům, nebo je příčinou poklesu např. menší ochota lidí tyto případy hlásit či jiné důvody, proč nebyly evidovány. Na druhou stranu však ani výrazný nárůst statisticky podchycené trestné činnosti nemusí zcela odpovídat jejímu skutečnému nárůstu, Vysvětlením může být též intenzivnější a úspěšnější práce policejních a dalších orgánů, nebo větší ochota občanů takové případy ohlásit. Je proto dobré pohlížet na takto evidovaná data spíš jen jako na orientační, rozhodně je však nelze podceňovat.

Kromě uvedených údajů, jež jsou převážně kvantitativní povahy, je užitečné povšimnout si i dalších stránek pravicově extremistické trestné činnosti a upozornit na některá její specifika.¹⁹⁸ Nejčastější formou násilné kriminality je ublížení na zdraví. V poslední době při těchto případech dochází ke stále větší agresivitě a brutalitě a nezdědka končí těžkou tělesnou (a psychickou) újmou obětí. Nápadný je nárůst počtu útoků ze strany organizovaných neonacistů, kteří často útočí ve větších skupinách a jejich útoky mají v mnoha případech pro oběti těžké následky. V okresech Lipsko a Severní Sasko došlo v roce 2009 k mnoha útokům v blízkosti bydliště poškozených. Většinou šlo o plánované útoky organizovaných skupin neonacistů, jejichž oběťmi byli lidé vyznávající alternativní hodnoty, lidé jiného než pravicového smýšlení, nebo též známé politicky aktivní osoby. Útoky v okolí bydliště zanechávají u poškozených často těžké psychické následky. Mnohým z obětí dokonce nezbyvá nic jiného, než přestěhovat se jinam, chtějí-li se vyhnout opakovaným útokům neonacistů. Naproti tomu ve městech docházelo v roce 2009 především ke spontánním útokům na veřejných místech. Pachatelé těchto činů byli ve většině případů neorganizovaní vyznavači pravicového extremismu, kteří na své oběti narazili náhodou. Vhodnými objekty pro ně byla hlavně nepravice mládež a přistěhovalci. Ale i ve městech došlo k útokům organizovaných neonacistických skupin. Organizované a plánované útoky se vyskytovaly především v Kamenici. V Lipsku pak přibýlo mnoho pravicově extremisticky motivovaných trestných činů v prostředí fotbalových fanoušků. Jednou z hlavních příčin je splývání skupin organizovaných neonacistů a chuligánů 1. FC Lokomotive Leipzig.¹⁹⁹ K napadením

¹⁹⁸

Ibid.

¹⁹⁹

Ibid.

však nedochází pouze v souvislosti s fotbalovými zápasy, ale i nezávisle na nich. Z řady případů je zřejmé, že pachatelé předem počítají s možnými těžkými zraněními obětí či dokonce s jejich smrtí, a že jsou s tím srozuměni. V Drážďanech se vyskytovaly především organizované útoky na politicky angažované osoby. Oběťmi byli v mnoha případech lidé, kteří pomáhali s volebními kampaněmi stranám, jež se veřejně angažují v boji s pravicovým extremismem, nebo byli přímo členy takových politických stran.

Na jaře 2011 zveřejnila organizace RAA Sachsen – Regionale Arbeitsstelle für Bildung, Integration und Demokratie Sachsen e.V. statistiku za rok 2010. Lze z ní vyčíst, že většina ukazatelů, vypovídajících o pravicově extremisticky motivovaných trestných činech, se nijak výrazně nezměnila. Výběr obětí i motivy útoků zůstávají stejné. Nápadný je pouze nárůst počtu žhářských útoků. V roce 2010 jich bylo v Sasku spácháno minimálně 17, a některé z nich byly dokonce namířeny na obytné domy. V takových případech pachatelé bezpochyby počítali i s možnou smrtí svých obětí. V Sasku došlo opět i k jedné rasisticky motivované vraždě, dne 24. října 2010 byl v Lipsku u hlavního nádraží zbit a ubodán devatenáctiletý Iráčan Kamal Kilade. Počet pravicově extremisticky motivovaných násilných trestných činů sice mírně klesl, avšak vzhledem k tomu, co již bylo o přesnosti podobných statistik uvedeno, nelze s jistotou tvrdit, že jich opravdu bylo spácháno méně.

Ze všech uvedených konkrétních údajů, i když nejsou zcela přesné, je zřejmé, že v rozporu s tím, o co se alespoň zdánlivě snaží straničtí ideologové NPD – kultivovat extrémní pravici - násilná trestná činnost motivovaná pravicovým extremismem nejen trvá, ale neubývá ani na její krutosti a na otrlosti pachatelů. Pro občany, kteří nevyhovují jejich představám, nesdílejí jejich ideologii, nebo proti ní dokonce vystupují, jsou stále reálnou hrozbou.

5.2 Legislativní opatření proti extremismu

Německá ústava²⁰⁰ zaručuje ve svém třetím článku rovnost všech lidí před zákonem. Tento článek poskytuje i ochranu proti diskriminaci na základě důvodů uvedených v třetím odstavci.

Čl. 3 odst. 3 GG: *„Nikdo nesmí být poškozován nebo zvýhodněn pro své pohlaví, svůj původ, svou rasu, svůj jazyk, svou vlast nebo zemi původu, svou víru, své náboženské nebo politické názory. Nikdo nesmí být poškozován pro své postižení.“*²⁰¹

Pojem rasa vykládají německé soudy značně extenzivně, tak, že se překrývá s pojmem původ. Rasa tedy není chápána vnímána vědecky, nýbrž pouze jako nástroj k zabránění diskriminace osob identifikovatelných dle společných znaků.²⁰²

Německá ústava obsahuje také právní prostředky boje proti extremistickým skupinám. Článek 9 odstavec 2 zakazuje sdružení, jejichž účel či konání odporují trestním zákonům, nebo která jsou zaměřená proti ústavnímu pořádku, nebo proti myšlence porozumění mezi národy.

Článek 18 pak umožňuje omezit či zbavit politických či osobnostních ústavních práv toho, kdo těchto práv zneužívá k boji proti svobodnému demokratickému zřízení. Zákaz zneužití těchto práv je namířen zejména proti šíření extremistických, antidemokratických a protiústavních ideologií. Ztrátu nebo omezení politických či osobnostních práv může vyslovit Spolkový ústavní soud.

Článek 21 odstavec 2 upravuje možnost zákazu politických stran. Spolkový ústavní soud může prohlásit stranu za protiústavní a zakázat ji, pokud svým cílem nebo chováním svých příznivců směřuje k tomu, aby poškodila nebo omezila svobodné demokratické zřízení.

²⁰⁰ Ústavou je myšlen tzv. Základní zákon – Grundgesetz.

²⁰¹ Grundgesetz,

<http://www.bundestag.de/dokumente/rechtsgrundlagen/grundgesetz/index.html> (23.4. 2011).

²⁰² Petr Černý, *Politický extremismus a právo*. (Praha: Eurolex Bohemia, 2005), 174.

Nástrojem potírání extremistické kriminální činnosti je trestní zákoník – Strafgesetzbuch (StGB)²⁰³. Úprava relevantní pro účely boje proti extremismu je obsažena zejména v §86 StGB – šíření propagačních materiálů protiústavních organizací, §86a StGB – používání symbolů protiústavních organizací a v §130 StGB – podněcování k nenávisti a násilí proti určitým skupinám obyvatel.

Ustanovení §86 zakazuje šíření propagandistických materiálů protiústavních organizací. Zákaz se vztahuje také na výrobu, přechovávání, dovoz a vývoz takových předmětů. Trestný čin spáchá ten, kdo rozšiřuje, vyrábí, drží za účelem šíření, vyváží, dováží, nebo v datové síti zpřístupňuje propagační materiály politických stran či sdružení, které byly Spolkovým ústavním osudem prohlášeny za protiústavní, nebo byly jako nepřátelské zakázány, nebo je z nich zřejmá snaha pokračovat ve stopách nacionálně socialistických organizací. Neznamená to však, že každá tiskovina či další materiály zakázané strany jsou propagačním materiálem, na něž se toto ustanovení vztahuje. Musí to být písemnost, která zjevně směřuje proti svobodnému, demokratickému ústavnímu pořádku, nebo proti myšlence porozumění mezi národy. Propagační materiál tedy musí dosahovat určité společenské nebezpečnosti. Sankcí za porušení tohoto ustanovení mohou být až tři roky odnětí svobody, nebo peněžitý trest.²⁰⁴

Postih veřejného šíření či používání některých specifických symbolů je zakotven v §86a StGB. Za symboly ve smyslu §86a StGB jsou považovány především prapory, insignie, způsoby pozdravu, uniformy, hesla, označení, která jsou zakázaným symbolům podobná, nebo s nimi mohou být zaměněna. Toto ustanovení tedy trestá například i užívání hinduistického kříže, jenž se od hákové kříže užívaného nacisty liší pouze tím, že jeho ramena směřují vlevo, a nikoli vpravo.²⁰⁵ Trestněprávní sankce za porušení §86a StGB je až tři roky odnětí svobody, nebo peněžitý trest. Veřejné používání nacistických symbolů je trestné bez ohledu na to, zda bylo pachatelovým záměrem nacismus propagovat, či ne. Úmyslem zákonodárce bylo vymýtit ze

²⁰³ Strafgesetzbuch. <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/> (23.4. 2011).

²⁰⁴ Černý, *Politický...* S. 175.

²⁰⁵ *Ibid.*, 176.

společnosti veškeré užívání těchto symbolů. To znamená, že jakékoliv použití symbolů nacismu splňuje skutkovou podstatu trestného činu podle §86a StGB.²⁰⁶

Podněcování k nenávisti nebo násilí proti skupině obyvatel upravuje §130 StGB. Do skutkové podstaty tohoto trestného činu spadá také útok na lidskou důstojnost uskutečněný tím, že je určitá část obyvatel urážena, hanobena či zlomyslně znevažována takovým způsobem, který může narušit veřejný pořádek. Takové chování může být sankcionováno trestem odnětí svobody od tří měsíců do pěti let.

Trestné je též jakékoliv šíření publikací, rozhlasového či televizního vysílání, které k nenávisti vůči skupině obyvatel podněcuje. Dále je také trestné šíření publikací, rozhlasového či televizního vysílání, které vyzývá k násilnému nebo svévolnému jednání proti skupině obyvatel, nebo útočí na lidskou důstojnost tím, že určitou skupinu uráží, hanobí, nebo zlomyslně znevažuje. Za tento zločin je stanovena sankce odnětí svobody až na tři roky, nebo peněžitý trest.

Veřejné schvalování, popírání, nebo bagatelizování zločinu genocidia spáchaného nacionálně socialistickým režimem, které může narušit veřejný pořádek, je sankcionováno odnětím svobody až na pět let, nebo peněžitým trestem.

Spolkový ústavní soud ve své judikatuře formuloval několik zásad interpretace §130 odst. 3 StGB:

1. Naplnění skutkové podstaty není vyloučeno tím, že pachatel je přesvědčen o pravdivosti svých tvrzení.
2. Vyjádření učiněné při veřejném hlavním líčení může být způsobilé k narušení veřejného pořádku.
3. Návrhy důkazů, jejichž předmětem je popírání vyhlazování židů v Osvětimi, jsou tak zřejmě bezpředmětné, že je to samo o sobě známkou jednání, které je v rozporu s účelem obhajoby.
4. Důkazní návrhy jejichž cílem je prokázat, že se nekonalo žádné masové vyvražďování židů v koncentračních táborech a plynových komorách, je jako

²⁰⁶

Z tohoto pravidla existují výjimky pro užití těchto symbolů v rámci osvěty, umění, vědy, výzkumu a výuky. Další výjimkou ze zákazu je dovolené užívání těchto symbolů ve zpravodajství, nebo informování o historických i současných událostech. Některé výjimky jsou upraveny zákony, jiné judikaturou. Například držba, užívání a prodej historického originálu knihy Mein Kampf je přípustné, ale její reprint, úpravy a další snahy o šíření jsou zakázány.

bezpředmětné nutno odmítnout vzhledem k tomu, že tyto skutečnosti jsou obecně známými historickými fakty.²⁰⁷

5.3 Uplatnění a účinnost legislativních nástrojů v praxi

Vhledem k tomu, že svoboda vyjadřování a shromažďování patří k základním předpokladům fungování demokratického právního státu, lze pravicově extremistické demonstrace jen velmi těžko zakázat. Ústava dává státu pouze velmi úzký prostor k omezování svobody vyjadřování a shromažďování. Státní orgány mají naopak povinnost demonstrace bez ohledu na jejich obsah nebo svolavatele chránit a umožnit jejich nerušený průběh. Limitované možnosti státní moci omezovat základní práva jsou též opakovaně potvrzovány judikaturou, včetně Spolkového ústavního soudu. Extrémní pravice si je pochopitelně toho všeho dobře vědoma a možnosti a svobody, které jí demokracie nabízí, využívá beze zbytku. Dříve se na jejich demonstracích často objevovaly symboly právně závadné podle §86a StGB, ozývala se hesla a pokřiky vyzývající k násilí či nesnášenlivosti, nebo dokonce docházelo k přímým střetům s (většinou levicovými) protidemonstranty. To umožňovalo a ospravedlňovalo případný policejní zákrok. Dnes se však většinou pravicoví extremisté podobných chyb nedopouštějí, a neposkytují tak žádné zákonné důvody pro rozpuštění svých demonstrací. Často pak vzniká falešná představa, že policie chrání neonacisty. To je pochopitelně naprosto scestné. Opticky to tak jistě může vypadat, policie však pouze brání práva zaručená ústavou. Snaží se ale přizpůsobit nové situaci: když už jsou zákazy nebo rozpuštění ve většině případů nemožné, jsou alespoň účastníci podobných shromáždění vystaveni mnoha omezením a příkazům. Například smějí používat pouze tenké a krátké násady na vlajky, bubny a pochodně jsou zakázány. Demonstranti jsou pravidelně podrobováni osobní prohlídce, zda u sebe nemají zbraně. Pravicovým extremistům je tak sice kladeno mnoho omezení a překážek, avšak zakázat demonstrace extrémní pravice právními prostředky lze jen výjimečně.²⁰⁸

²⁰⁷

Černý, *Politický...*, 177-8.

²⁰⁸

Volker Lange, „Polizeiliche Reaktionen auf rechtsextreme Aktivitäten in Sachsen“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), 174-5.

Situace je podobná i v souvislosti s pravicově extremistickými koncerty, i když chování jejich účastníků zavdává mnohem častěji příčiny pro případný zásah státního aparátu. Při koncertech a podobných akcích pravicových extremistů jsou totiž téměř pravidelně páčány násilné trestné činy podle paragrafů 86, 86a, nebo 130 StGB. To umožňuje policii pravicově extremistické koncerty zakázat, nebo ukončit. V Sasku se tak v posledních letech podařilo zamezit 12% pravicově extremistických koncertů.²⁰⁹ Ovšem i vyznavači pravicově extrémní hudby se postupně učí, jak se takovým zásahům vyhýbat. Místo velkých akcí se nyní koná řada menších koncertů s menším počtem návštěvníků, jejichž sledování je pro policii obtížnější, neboť zatěžuje policejní aparát zvýšenými náklady. Velká část podobných koncertů se také přesouvá na soukromé pozemky, kam zpravidla nemají policisté přístup. Trendem posledních let je dokonce přesouvání extremistických koncertů ze Saska za hranice do České republiky, kde je tlak ze strany oficiálních orgánů mnohem menší než v Německu.

Státní moc reprezentovaná Úřadem na ochranu ústavnosti má v boji proti extremismu nedůležitější úlohu, zejména v tom, že je oprávněna určovat, co je a co není považováno za extremismus. Zároveň má také pravomoc proti extremistům zasahovat. Jednání a výroky oficiálních orgánů mohou však někdy vzbuzovat dojem, že problém extremismu je pouze problém politický nebo trestněprávní, a že je tedy možné vystupovat proti němu jen prostřednictvím sankcí, represí a trestního práva. Proto se proti postupu státní moci obrací kritika ze strany občanských skupin, zabývajících se extremismem. Kritiku zaměřují na několik oblastí, v nichž spatřují hlavní problémy a nedostatky v boji proti pravicovému extremismu.²¹⁰

První z těchto kritizovaných oblastí je práce tajných služeb, zejména s ohledem na neúspěšnou snahu zakázat NPD. Přestože tajné služby před aktivitami NPD často varují, snaha o její zákaz selhala proto, že úřady nebyly ochotné zveřejnit jména svých informátorů, nebo je alespoň stáhnout. A to přesto, že mezi odborníky panuje většinový názor, že i v současnosti veřejně známé informace by k zákazu strany

²⁰⁹

Viz. Tabulka 5.

dostačovaly. Podle vyjádření úřadů na ochranu ústavnosti jak na spolkové, tak na zemské úrovni, by nebylo možné jinak pravicový extremismus účinně sledovat. Jelikož úřady na ochranu ústavnosti své informační zdroje z velké části nezveřejňují, neexistuje možnost jejich práci kriticky posoudit. Dokonce i přehled o počtu konaných pravicově extremistických koncertů může údajně ohrozit informátory. To sice může být pravda, ale do značné míry to pak znehodnocuje jimi uveřejněná data. Například v roce 2007 v Durynsku unikly na veřejnost interní údaje o počtu konaných pravicově extremistických koncertů. Ukázalo se, že počet byl vyšší než údaj oficiálně udávaný. Oficiálně prý nebylo možné některé koncerty uvést z důvodů utajení zdrojů informací.²¹¹

Dále se kritika obrací proti monopolu státu k definování extremismu a zejména pak nedostatečná výstižnost této definice. Pozornost úřadů je podle kritiků příliš úzce zaměřena na pravicový extremismus institucionálně organizovaný. Tento přístup neumožňuje poznat a sledovat současné trendy a proměny v oblasti pravicově extremistické subkultury. Což se projevuje v tom, že zprávy Úřadu na ochranu ústavnosti se většinou omezují na seznamy a počty ať už koncertů, nebo třeba hudební produkce. Kvantitativní údaje, které zcela dominují nad kvalitativními, nejsou schopny odpovědět např. na otázku, jak je možné, že „neorganizovaná scéna“ dokáže na své akce přilákat stovky příznivců.²¹²

Úzké vnímání pravicového extremismu jako problému politického způsobuje, že se ze zřetele ztrácí dimenze společenská. Zde spatřují kritici další chybu oficiálních míst, neboť samotná politická či trestněprávní opatření nestačí, a nejsou jimi ani zdaleka vyčerpány všechny možnosti boje proti extremismu. Vývojové trendy a události, které nedosahují trestněprávní relevance, neberou úřady často na vědomí. Přitom řada odborníků z občanské sféry, nebo i novinářů, by uměla popsat i fenomény a trendy, které státní moc není schopná nebo ochotná sledovat. Užší spolupráce státu s nevládními organizacemi může velmi přispět k realizaci preventivních opatření nebo k jejich rozšíření. Pokud již dochází k trestní činnosti,

²¹⁰ Jan Raabe a David Begrich, „Wir werden es schon richten?“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), 178.

²¹¹ Ibid., 178-9.

²¹² Ibid., 180-1.

nebo vznikají pevně organizované pravicově extremistické subjekty, je pro preventivní opatření jako vzdělávání, osvětu a jiné formy sociální práce již většinou pozdě.²¹³

Lze tedy konstatovat, že státní moc zasahuje proti pravicovému extremismu v souladu s platnými zákony, a že dosahuje úspěchů v míře, v jaké jí to platná legislativa umožňuje. Jde ovšem téměř výhradně o zásahy represivní. Represe je sice neodmyslitelnou a nenahraditelnou formou potlačování nejhorších projevů extremismu, avšak sama o sobě nikdy problém nevyřeší, protože se nedostává k jádru tohoto problému.

²¹³

Ibid., 181-2.

6. Některé omyly v chápání pravicového extremismu

Mnozí lidé přejímají rétoriku oficiálních míst a jejich vidění extremismu jako problému politického či právního. V důsledku toho delegují svou osobní odpovědnost na stát a docházejí k závěru, že extremismus není jejich problémem, a přestávají se o něj zajímat. Kořeny extremistického smýšlení jsou však převážně společenské, proto je potřeba se zabývat prevencí a odstraňováním příčin, které vedou některé lidi k příklonu a podpoře extremistických ideologií, Boj s touto ideologií by mohl být mnohem účinnější, kdyby došlo k plodnější spolupráci státu s nevládními organizacemi a příslušnými odborníky, kdyby začínal od již zmíněných kořenů této ideologie.

Správnému postoji k pravicovému extremismu a tudíž i k objektivnímu hodnocení nebezpečí, jaké pro společnost představuje, brání v mnoha případech i některé hluboko zakořeněné představy a iluze, které o této ideologii panují. Například to, že je pravicový extremismus často vnímán pouze jako problém mládeže. Že je to jen určitá přechodná fáze v životě, ze které člověk „vyroste“. To je bohužel mylná představa, k níž pravděpodobně vede přílišná koncentrace jen na pravicově extremistické násilí a trestné činy, které jsou hodně viditelné a které opravdu páchají především mladiství. Nejnovější studie²¹⁴ však ukazují pravý opak. Pravicově extremistické myšlenky a postoje zaujímá nadprůměrné množství důchodců a lidí těsně před důchodovým věkem. Jiným rozšířeným zjednodušením v pohledu na pravicový extremismus je představa, že je hlavně důsledkem vysoké nezaměstnanosti. K plné pravdě má ovšem daleko. Je samozřejmé, že se voliči NPD rekrutují také z lidí bez práce, avšak například ve volbách do saského zemského sněmu v roce 2004 tvořili nezaměstnaní pouze 20% jejich voličů.²¹⁵ Kdyby příčinou pravicového extremismu byla opravdu jen nezaměstnanost, museli by extremisté získávat v oblastech s nadprůměrnou nezaměstnaností větší podporu. To však volební výsledky v Sasku vyvracejí. Celkově zde získala NPD v roce 2004 9,2%

²¹⁴ Např. Elmar Brähler a Oliver Decker, *Vom Rand zur Mitte*, (Berlin: Friedrich Ebert Stiftung, 2006).

Wilhelm Heitmeyer, *Deutsche Zustände*, (Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2007).

²¹⁵ Carsten Enders, „Bei uns gibt’s keine Nazis“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), 184.

hlasů, ale v oblastech s nejvyšší nezaměstnaností v zemi podpora NPD nepřesahovala 9%. Naopak největší volební úspěchy zaznamenala v Saském Švýcarsku, kde je míra nezaměstnanosti nižší než je zemský průměr v Sasku. Z toho vyplývá, že dávat podporu pravicových extremistů do přímé úměrnosti s mírou nezaměstnanosti je nepřesné a závadějící. Pouhý nedostatek pracovních příležitostí nestačí k vysvětlení volebních úspěchů a podpory extremistů. To se ukázalo například v bavorském městě Rosenheim. V bohatém městě s vysokou životní úrovní se dlouhodobě velmi dobře daří jiné pravicově extremistické straně – Republikánům. Další problém tkívá v samotném termínu extremismus. Ten totiž může u mnohých lidí evokovat představu něčeho, co je dalece vzdálené od většinového mínění, a „normálních“ lidí se tedy netýká. Co je označeno za extrémní, je automaticky něco mimo většinovou společnost a tedy jí cizí.

Zavadějící je samozřejmě také představa, že pravicoví extremisté jsou jen ti, kdož volí pravicově extremistické strany. K této ideologii se hlásí, nebo je jí alespoň nakloněn, vyjadřuje jí sympatie svými postoji, několikanásobně větší počet lidí, než je počet voličů extremistických stran. Pokud je pravicový extremismus poměřován nikoliv volebními výsledky, ale stanovisky a postoji populace, dostaneme se až na hranici 30%!²¹⁶ jeho vyznavačů a příznivců. Například 44% obyvatel nových spolkových zemí sdílí názor (který lze označit za xenofobní), že přistěhovalci se v Německu usazují jen proto, aby zneužívali německý sociální systém. Stejně blízko má k pravicovému extremismu i klasické klišé, že nezaměstnaní jsou líní a nechtějí pracovat. Tyto a další podobné názory přispívají k vytváření prostředí, v němž bují stigmatizace různých skupin obyvatel, a tudíž ideální prostředí pro pravicové extremisty. Přestože je pojem pravicový extremismus již pevnou součástí nejen politologického slovníku, bylo by patrně přesnější mluvit konkrétně o rasismu, neonacismu, antisemitismu, šovinismu, jelikož to, že někde neexistuje organizovaná extrémní pravice, neznamena, že se zde neobjevují právě tyto jednotlivé fragmenty.²¹⁷

To lze vztáhnout i na další mylnou představu, která se ve společnosti stále ještě udržuje, a to spojování pravicového extremismu výhradně se skinheadským hnutím.

²¹⁶ Ibid. S. 185.

²¹⁷ Ibid. S. 186.

Jak je uvedeno v kapitole 4., věnované pravicově extremistické subkultuře, tato zjednodušená představa již dávno neodpovídá skutečnosti. Dnes existuje mnoho dalších extrémně pravicových subkultur než jen ta skinheadská. Dnešní extrémní pravice je mnohem otevřenější a fragmentovanější. Své místo v ní mají vyznavači různých hudebních stylů, módních oděvních značek, i boječtíví příznivci fotbalových klubů.

Podobné mýty a falešné představy o pravicovém extremismu samozřejmě škodí snahám o potlačení této zcestné ideologie a dokládají oprávněnost kritických slov a návrhů odborníků a nevládních organizací, směřujících k účinnějšímu boji s extrémní pravicí, k dosažení výraznějších pozitivních výsledků.

Závěr

Předkládaná diplomová práce, jejímž hlavním tématem je pravicový extremismus, se zaměřuje zejména na situaci ve Spolkové zemi Sasko v prvním desetiletí 21. století. I když konkrétní údaje, týkající se pouze Saska nelze vztahovat na celou Spolkovou republiku Německo, ani z nich vyvozovat obecné závěry, neznámá to, že by si na jejich základě a s využitím celého širšího rámce, do něhož je problematika pravicového extremismu v Sasku zasazena, nebylo možno udělat o německém pravicovém extremismu alespoň přibližnou, obecnější představu.

Fakta uvedená v první kapitole věrohodně dokládají, že pravicový extremismus v Sasku není ničím novým, že jeho kořeny sahají do období někdejší NDR (což logicky platí i pro ostatní tzv. nové spolkové země, které byly součástí NDR), a jsou tedy poměrně hluboké. Uvědomení si této skutečnosti může být velmi důležité pro účinný boj s touto ideologií.

Politiku pravicového extremismu reprezentuje NPD (Národní strana Německa) jakožto nejvýznamnější strana tohoto zaměření. V práci je popsán její vývoj v posledním desetiletí a nové trendy, které mají vést k větším volebním úspěchům, než jsou ty dosavadní. V souvislosti s NPD není opominuta ani její mládežnická organizace, která má pro stranu velký význam, a také organizace žen, která ke straně patří.

Volebním výsledkům NPD na zemské i komunální úrovni je v práci věnována patřičná pozornost, jsou doloženy několika tabulkami. Ve dvou posledních volbách se tato strana dostala do saského parlamentu, i když podruhé už jen velmi těsně, takže jen stěží předvídat, jaké budou její další volební úspěchy. Zatím se této straně nedaří proniknout do vrcholové politiky, ani ji nějak znatelně ovlivňovat. Sasko je jednou z pouhých dvou spolkových zemí, v jejichž parlamentech je NPD zastoupena. To však rozhodně neplatí pro její politiku na nižších úrovních, zejména na úrovni komunální. Tam dosahují pravicoví extremisté právě v některých saských obcích až překvapivých výsledků. Jednorázové výrazné přírůstky volebních hlasů však zatím nelze považovat za důkaz trvalého trendu, jenž by signalizoval vážné nebezpečí. Ukázalo se, že šlo (doposud) pouze o náhodné výkyvy.

Dalším překvapivým poznatkem je, že pravicoví extremisté, kteří prostřednictvím NPD pronikli do komunálních popř. i do zemského parlamentu, nevykazují takovou aktivitu, jaká by se od nich dala očekávat. Naopak se vyznačovali až překvapivou pasivitou. Mohlo by se tedy předpokládat, že ani z této strany velké nebezpečí pravicového extremismu nehrozí. K potvrzení takového optimismu je však sledovaný časový úsek příliš krátký. Není vyloučeno, že pokud budou extremisté na komunální úrovni nadále úspěšní tak jako v poslední době, nebo snad ještě úspěšnější, může se i jejich vystupování na parlamentní půdě změnit. K větším úspěchům v tomto směru by jim podle jejich vlastních představ měla dopomoci nová koncepce spočívající na čtyřech pilířích, z nichž jedním je „boj o parlamenty“.

O co méně významné jsou dosavadní „průniky“ pravicových extremistů do parlamentů, o to víc pozornosti je třeba věnovat jejich bojům na neparlamentních polích, kde jim rozhodně aktivita nechybí. Jestliže zde budou dosahovat úspěchů, může to usnadnit i jejich pronikání do úrovní, kterých zatím nedosáhli. O tom, jak tyto „boje“ probíhají a jak jsou úspěšné, přináší práce řadu dokladů. Dalo by se konstatovat, že nejviditelnější a zřejmě i nejčastější aktivita pravicových extremistů směřuje k plnění cíle vyjádřeného jiným z koncepčních pilířů, jímž je „boj o ulici“.

Ve své koncepci si NPD vytyčila mj. významný konkrétní cíl – vytvářet tzv. nacionálně osvobozené zóny. Náзор na ně není jednotný, ale v podstatě by to měly být zóny ovládané pravicovými extremisty, osvobozené od jakýchkoliv jiných vlivů. Samosprávné území jakožto protiváha státní moci, tedy jakýsi „stát ve státě“

Důležitou podmínkou existence takové zóny je i její ovládnutí majetkové, tedy vlastnictví budov v zóně, což se jeví jako překážka, kterou se doposud nepodařilo zdolat. Ze všech získaných informací vyplývá, že se takovou zónu zatím nepodařilo zřídit v Sasku ani nikde jinde v SRN. Extremisté se prozatím spokojují alespoň s vytvářením tzv. zón strachu, kde už určitých „výsledků“ dosáhli. Zóny strachu prokazatelně existují a pravicoví extremisté v nich „kralují“. Svě metody tím ovšem posouvají do nejnižších pater, z nichž je do parlamentu hodně daleko. Naopak mohou mít někdy blízko ke kriminalitě.

Protože pravicoví extremisté rozhodně nejsou homogenní skupinou, ale naopak představují velmi fragmentovanou množinu, jsou i jejich aktivity a snahy o šíření vlastní ideologie velmi různorodé. Jak již bylo řečeno, nejviditelnější jsou jejich

násilnické (neofašistické, rasistické, homofobní, antisionistické a další podobné) projevy, akce, výtržnosti a dokonce kriminální činy včetně žhářství a vražd. Využívají k tomu všechny dostupné možnosti a způsoby, od organizovaných plánovaných napadání těch, kteří si to podle nich zaslouží, po náhodné potyčky, snaží se pronikat mezi agresivní fotbalové fanoušky, získávat mezi nimi své podporovatele a s jejich pomocí realizovat své záměry. Samozřejmě příležitostí pro jejich násilnické akty jsou i nejrůznější pravicově extremistické akce, demonstrace apod. Zejména příhodné jsou extremistické koncerty. O této jejich činnosti podává výmluvné svědectví kapitola věnovaná kriminální činnosti motivované pravicovým extremismem, ale i řada dalších uvedených příkladů. Pozoruhodným fenoménem v této souvislosti je, že část takových činů zůstává zcela utajena. O příčinách lze jen spekulovat, i když některé výpovědi přece jen něco naznačují, například to, že za viníka je někdy považována oběť. Nelze se pak divit, že propadne třeba frustraci a beznaději, když vidí, že ji před hrozbou ze strany pravicových extremistů nic neochrání. Součástí takové frustrace je pochopitelně i strach z opakování podobných činů. Za podobnou beznadějí postižených lze tušit přinejmenším neschopnost, ale někdy patrně i neochotu policie nebo jiných příslušných orgánů vyšetřovat a případně sankcionovat ohrožování nebo útoky s pravicově extremistickým pozadím. Někdy, zejména v malých obcích, kde se lidé vzájemně znají, jsou na sobě často ekonomicky i jinak závislí a hodně toho o sobě vědí, nebo aspoň tuší, lze mluvit o tzv. „mlčící většině“. Stává se, že o útocích pravicových extremistů, ke kterým došlo, často „nikdo nic neví, nikdo nic neviděl, neslyšel“. Nikdo nechce riskovat, že by svým případným svědectvím ztratil přízeň části spoluobyvatel, nebo by se dokonce mohl sám nebo jeho rodina stát obětí podobného útoku. Lze předpokládat i to, že v každé společnosti existuje nemálo občanů, kteří se o dění kolem sebe, a tím méně o politiku, z nejrůznějších důvodů nezajímají. Podobná situace by však stěží nastala, kdyby kromě hlavních aktérů násilných extremistických činů neexistovala skupina jejich tajných příznivců nebo i podporovatelů. To tedy nepřímou dokládá, že za příslušníky nebo příznivce extrémní pravice nelze považovat jen voliče extremistických stran, ale že je jich více.

I když beztrestné násilí a z něho plynoucí strach může dávat pachatelům pocit nadvlády nad ostatními, lze oprávněně pochybovat, zda právě tyto prostředky mohou vést k získávání nových přívrženců pravicového extremismu. Ty mohou budít

sympatie jen u osob s násilnickými sklony, které rozhodně nemohou být opravdovou posilou v prosazování extremistické ideologie. To si uvědomili alespoň někteří představitelé NPD a rozhodli se pro rafinovanější a sofistikovanější postupy, jež jsou stručně vyjádřeny dvěma dalšími pilíři koncepce přijaté NPD, a to „bojem o hlavy“(výchova a získávání schopných rétorů a vůdčích osobností) a „bojem o sjednocenou vůli“(spojení různých extremistických skupin ke společným akcím). V tomto směru spoléhá strana hodně právě na svou mládežnickou organizaci JN (Mladí národní demokraté). Ve sjednocování různých pravicově extremistických spolků už dokonce jistých úspěchů dosáhla, zatímco výchova schopných vůdců zatím přesvědčivé výsledky nepřinesla.

Za poměrně specifickou je možno považovat část věnovanou pravicově extremistické subkultuře, která většinou nebývá příliš zdůrazňována. Aktivita v této oblasti rovněž patří k těm nenásilným, ale o to rafinovanějším. Přívrženci pravicového extremismu si zde počínají poměrně obratně. Využívají obecně nezávadných a zejména pro mládež přitažlivých oblastí jako je např. hudba nebo móda k šíření svých idejí a k získávání nových příznivců. Zejména spojení pravicového extremismu s hudbou a s módními oděvními značkami dokumentuje, jak lze obou těchto oblastí využít, či spíše zneužít k pronikání pravicově extremistických myšlenek zejména do hlav mladých lidí. Je to způsob poměrně rafinovaný. S hudbou, která nemusí být zrovna špatná, jsou spojovány velmi nebezpečné rasistické, neonacistické a jiné podobné texty, které se tak snadno usadí v hlavách posluchačů. Podobně je tomu i s pravicově extremistickými módními značkami, které spojují oděvy a jiné doplňky, jež jsou zejména pro mladé lidi atraktivní, s nejrůznějšími extremistickými znaky a symboly, byť jen nenápadnými nebo různě zašifrovanými, ale přesto zasvěcencům srozumitelnými. A nejen to. Zmíněné statí dokládají i další podstatnou skutečnost, a to, že spojení s hudbou nebo módou je pro pravicové extremisty také nezanedbatelným finančním zdrojem.

Ve spojení s fotbalem už tolik rafinovanosti není, ale přesto je vítanou možností, jak zneužít bojovné nálady části fanoušků k hlásání nenávistných pravicově extremistických nadávek, urážek a výhrůžek, popřípadě mezi nimi získat stále příznivce.

Svobodná země Sasko i celá Spolková republika Německo jakožto svrchovaně demokratické země se samozřejmě snaží s pravicovým extremismem bojovat. Nebezpečí pravicového extremismu zatím nehrozí z parlamentních lavic, kde jsou poslanci NPD nepodstatnou silou, spoluprací s ním si žádná z demokratických stran nehodlá pošpinit ruce. Hrozí v ulicích malých měst a v usazování extremistů v řadě menších obcí, kde se postupně stávají reálnou hrozbou pro veřejnost. Proto by boj proti němu měl vzít tuto (novou) situaci v potaz.

Řada právních norem a dalších nejen právních opatření, sice potírání této ideologie umožňuje. Skutečné uplatňování demokracie však paradoxně boj značně komplikuje. Je proto důležité začínat s obranou proti této nebezpečné ideologii u jejích společenských kořenů.

Zusammenfassung

In meiner Magisterarbeit beschäftigte ich mich mit dem Thema des Rechtsextremismus im Freistaat Sachsen. Die Arbeit gliedert sich in mehrere Kapitel. Am Anfang beschreibe ich die Wurzeln des Rechtsextremismus in der DDR. Der folgende Teil widmet sich der Beschreibung von Tendenzen und Entwicklung der rechtsextremistischen Szene seit der Wiedervereinigung Deutschlands. Der Hauptteil der Arbeit verfasst sich aber mit der aktuellen Situation im Freistaat Sachsen, das heißt vor allem in den letzten fünf Jahren. Ich habe die Entwicklung der Wahlergebnisse der stärksten rechtsextremistischen Partei – NPD verfolgt, sowie den Wechsel ihrer Strategie und ihre Arbeit auf der kommunalen Ebene. Der nächste Teil beschreibt die teilweise gelungenen Versuche der Rechtsextremisten in die Jugendsubkultur einzudrängen. Als Letztes beschreibe ich die kriminellen Tätigkeiten der Rechtsextremisten, sowie die Legislative und deren Anwendungsmöglichkeiten im Kampf gegen die rechtsextremistische Kriminalität.

Die Ergebnisse dieser Arbeit zeigen, dass obwohl die NPD an der bundespolitischen Ebene keine wichtige Rolle spielt, scheint sie auf der kommunalen Ebene in Sachsen ziemlich erfolgreich zu sein. Von dort aus droht meines Erachtens die größte Gefahr. Um ihre Ideologie zu propagieren, benutzen die Rechtsextremisten relativ erfolgreich die Musik und die Mode (Thor Steinar). Damit ist auch eine nicht unbedeutende finanzielle Bereicherung der Szene verbunden. Die Verbindung der Rechtsextremisten mit den „Hooligans“ stellt ebenfalls ein großes und gefährliches Feld für die politische Agitation dar. Nicht vernachlässigbare Teile der Bevölkerung haben immer noch falsche Vorstellungen von den Rechtsextremisten. Diese mit der Angst vor negativen Folgen verbundenen Bilder tragen dazu bei, dass die rechtsextremistischen Angriffe oft bagatellisiert und nicht wahrgenommen werden. Obwohl das Konzept der National befreiten Zonen nirgendwo in Deutschland realisiert wurde, gibt es ohne Zweifel Orte, die man als Angstzonen beschreiben kann. Das ist der Fall vieler sächsischer Dörfer und Kleinstädte, wovon aus die größte Gefahr droht. Die Extremismusbekämpfung zielt vor allem auf die politischen und kriminellen Aktivitäten und hat meistens die Formen von Repressionen und Verboten. Dies trägt bestimmt dazu bei, dass es gelingt, den Rechtsextremismus in

bestimmten Grenzen zu halten. Das genügt aber nicht. Einem wirksamen Kampf gegen Extremismus fehlt vor allem die lokale und soziale Arbeit auf dem Gebiet der Prävention.

Použitá literatura

- Uwe Backes a Eckhard Jesse, *Politischer Extremismus in der Bundesrepublik Deutschland* (Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 1993).
- Elmar Brähler a Oliver Decker, *Vom Rand zur Mitte*, (Berlin: Friedrich Ebert Stiftung, 2006).
- Christoph Butterwegge, *Rechtsextremismus* (Freiburg i. Br./Basel/Wien: Herder 2002).
- Petr Černý, *Politický extremismus a právo* (Praha: Eurolex Bohemia, 2005).
- Gerd Dembowski, „Rassismus: Brennglas Fußball“, in: Wilhelm Heitmeyer, *Deutsche Zustände*. Folge 5 (Frankfurt/ M.: Suhrkamp, 2007).
- Uta Döring, *Angstzonen* (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2008).
- Wilhelm Heitmeyer, *Deutsche Zustände* (Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2007).
- Steffen Kailitz, *Politischer Extremismus in der Bundesrepublik Deutschland* (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften 2004).
- Armin Pfahl-Traugher, *Rechtsextremismus in der Bundesrepublik* (München: Beck, 1999).
- Robert Philipsberg, *Die Strategie der NPD* (Baden-Baden: Nomos, 2009).
- Staud Toralf. *Moderne Nazis* (Köln: Kiepenheuer & Witsch, 2005).
- Klaus Von Beyme, Ernst-Otto Czempel a Peter Graf Kielmansegg, *Politikwissenschaft Eine Grundlegung. Bd. 3* (Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz: Kohlhammer, 1987).
- Bernd Wagner (Hg.), *Handbuch Rechtsextremismus. Netzwerke, Parteien, Organisationen, Ideologiezentren* (Hamburg: Medien. Rowohl-Taschenbuchverlag, 1994).
- Bernd Wagner, *Rechtsextremismus und kulturelle Subversion in den neuen Bundesländern*, (Berlin: Zentrum Demokratische Kultur, 1998).

Články a časopisy:

- Adam Bednarski a Ulrike Fabich, „Fussball und Diskriminierung“, in: *Leipziger Zustände* (Leipzig: chronik.LE, 2009) S. 30-35.
- Ronny Blaschke, „Angriff von rechts außen“, *Die Zeit*, Nr. 37, 03.09. 2009.

- Friedeman Bringt a David Begrich, „Transformationsprozesse des (ost-)deutschen Neonazismus“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), s. 44-60.

- Martin Dulig, „Nationalpark Sachsen?“, *Berliner Republik* 1/ 2005, <http://www.b-republik.de/archiv/nationalpark-sachsen> (21.3. 2011).

- Carsten Enders, „Bei uns gibt’s keine Nazis“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), s. 183-190.

- Patrick Gensing *Angriff von rechts. Die Strategien der Neonazis - und was man dagegen tun kann*, (München: dtv 2009).

- Maria Grjasnow, „Geschichte des organisierten Rechtsextremismus in Deutschland“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), s. 22-35.

- Andreas Klärner, „Zwischen Militanz und Bürgerlichkeit - Tendenzen der rechtsextremen Bewegung am Beispiel einer ostdeutschen Stadt“, in: Andreas Klärner a Michael Kohlstruck (Hrsg.), *Moderner Rechtsextremismus in Deutschland* (Hamburg: Hamburger Edition, und Bonn, Bundeszentrale für politische Bildung, 2006).

- Volker Lange, „Polizeiliche Reaktionen auf rechtsextreme Aktivitäten in Sachsen“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), s.174-177.

- Lukáš Novotný, „Right-wing Extremism and No-go-areas in Germany“, in: *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 3/2009, http://sreview.soc.cas.cz/uploads/a074c87baf072f4e34d3217664090b168c8ac022_NOVOTNYsoccas2009-3.pdf (28.3. 2011).

- Armin Pfahl-Traughber, *Die Entwicklung des Rechtsextremismus in Ost- und Westdeutschland*, *Aus Politik und Zeitgeschichte*, B 39/2000, http://www.bpb.de/themen/JWWN4C,0,Die_Entwicklung_des_Rechtsextremismus_in_Ost_und_Westdeutschland.html (10.8. 2009).

- Gunter A. Pilz, „Wandlungen des Zuschauerhaltens im Profifußball - Vom Kuttelfan und Hooligan zum postmodernen Ultra und Hooltra“, in: *Journal für politische Bildung*, 3/2004, S. 50-59.

- Jan Raabe a David Begrich, „Wir werden es schon richten?“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), s. 178-182.

- Simone Rafael, „Ein Ort in Angst vor Neonazis“ in: *Leipziger Zustände* (Leipzig: chronik.LE, 2010), s. 50-51.

- Ramelsberger, Annette: „Erkundungen in Ostdeutschland“, *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 42 / 2005,
http://www.bpb.de/themen/7VTIW1,0,Erkundungen_in_Ostdeutschland_Essay.html
(10.8. 2009).

- Sander Schulze. „Fallbeispiel: Gespräch mit einem Jugendlichen aus einer Kleinstadt an der tschechischen Grenze. Geschichte des organisierten Rechtsextremismus in Deutschland“, in: *Schriften zur Demokratie – Band 10: Gefährliche Liebschaften. Rechtsextremismus im kleinen Grenzverkehr*, (Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung und dem Kulturbüro Sachsen, 2008), s.168-171.

- Petra Zais, „Mädels fürs Reich“, in: *Leipziger Zustände* (Leipzig: chronik.LE, 2010), s. 39-41.

Články publikované na internetu:

- Sven Braune, *Die Rolle des Sozialen in Programmatik, Strategie und Kommunikation der sächsischen NPD-Fraktion*, (Dresden: Kulturbüro-Sachsen, 2010), http://www.kulturbuero-sachsen.de/dokumente/Rolle_des_Sozialen_in_Programmatik_Strategie_und_Kommunikation_der_saechsischenNPD.pdf (21.3.2011).

- F.A.Z., *National befreite Hooliganzone*, 13.3. 2007,
<http://www.faz.net/s/RubFB1F9CD53135470AA600A7D04B278528/Doc~ED5305C8C59CC45B9B95474B341DDDD9E~ATpl~Ecommon~Scontent.html> (14.4. 2011).

- Maria Grjasnow a Friedemann Bringt, *Struktur und Wahlanalyse der Nationaldemokratischen Partei Deutschlands (NPD) in Sachsen und anderer rechtsextremer Organisationen in ihrem Umfeld*, <http://www.kulturbuero-sachsen.de/dokumente/Struktur%20und%20Wahlanalyse%20der%20NPD%20in%20Sachsen.pdf> (21.3. 2011).

- Johannes Lichdi, *Die NPD in den Landtagen von Sachsen und Mecklenburg – Vorpommern*, http://kulturbuero-sachsen.de/dokumente/Artikel_NPD_Landtage.pdf (21.3.2011).

- Heike Kleffner, *Landser, Landser, gute Reise*, <http://www.netz-gegen-nazis.de/artikel/landser-landser-gute-reise> (10.4. 2011).

- Jan Raabe, *Was verbirgt sich hinter der 'Schulhof-CD'?*, <http://www.netz-gegen-nazis.de/artikel/was-verbirgt-sich-hinter-der-schulhof-cd> (8.4. 2011).

- Johannes Radke, *Erik And Sons - Neonazis stehen auf Einheitskleidung*, <http://www.netz-gegen-nazis.de/artikel/erik-and-sons-neonazis-stehen-auf-einheitskleidung> (1.4. 2011).

- Rechtsextremistische Musik (Bundesamt für Verfassungsschutz), http://www.verfassungsschutz.de/de/publikationen/pb_rechtsextremismus/broschuer_e_2_0707_rechtsextremistische_musik/ (8.4. 2011).

- Rechtsextremistische Musik – Lockmittel und Szenekitt, (Dresden: Landesamt für Verfassungsschutz Sachsen 2008), http://www.verfassungsschutz.de/de/publikationen/pb_rechtsextremismus/broschuer_e_2_0707_rechtsextremistische_musik/ (8.4. 2011).

- Jan Schwab, *Wir sind Ade – Eine Website gegen Rasismus im Stadion*. http://www.bpb.de/themen/NUO36S,0,Wir_sind_Ade%21_%96_Eine_Website_gegen_Rassismus_im_Stadion.html (15.4. 2011).

- Andreas Speit, *Braune Gefahr für Deutschland*, http://www.dgb-bildungswerk-hessen.de/cms/upload/publikationen/rattenfaenger/braune_gefahr_fuer_deutschland.pdf (21.3.2011).

- Toralf Staud, *Auf den Rummel kannst du nicht gehen*, <http://www.zeit.de/2005/11/Antifa> (29.3.2011).

Příspěvek na konferenci:

- David Begrich, „Rechtsextremismus in der DDR; Ursachen und Kontinuitäten“ (příspěvek přednesený v rámci konference Umstrittene Kontinuität – Rechtsextremismus vor und nach der Wende in Ostdeutschland, Miteinander e. V., Halle/Saale, 16.11.2009).

Interview:

- Uwe-Karsten Heye, interview vedl Jörg Degenhardt, Deutschlandradio Kultur, 17.5. 2006, <http://www.dradio.de/dkultur/sendungen/interview/501431/> (10.8. 2009).

- Adebowale Ogungbure, interview vedly Andrea Böni a Ulrika Sickenberger, „Affe, Bimbo, Nigger“. <http://www.bpb.de/themen/O6PPVB.html> (15.4. 2011).

- Richard Stöss, interview vedla Birgit Kruse, sueddeutsche.de , 24.5. 2008, <http://www.sueddeutsche.de/politik/264/443003/text/> (10.8. 2009).

Použité internetové adresy:

- Agentur für soziale Perspektiven e.v. (asp), „Das Versteckspiel“: <http://www.dasversteckspiel.de/dresscodes2.html> (1.4. 2011).

- Aktion Zivilcourage: <http://www.aktion-zivilcourage.de/Start.42/> (16.5. 2011).
- Brandenburgische Landeszentrale für politische Bildung: http://www.politische-bildung-brandenburg.de/extrem/strukturen_strategien3.html (17.8. 2009).
- Die Verfassungen in Deutschland:
<http://www.verfassungen.de/de/ddr/ddr68-i.htm> (staženo 4.3. 2011).
- Goethe Universität Frankfurt am Main:
<http://www.unwortdesjahres.uni-frankfurt.de/> (15.5. 2011)
- Infothek: Pressespiegel, Infos und mehr über und gegen Neonazis:
<http://infothek.wordpress.com/2009/10/23/17-oktober-2009-leipzig-recht-auf-zukunft/> (24.3.2011).
- Internetové stránky organizace RAA: http://www.raa-sachsen.de/index.php?Itemid=1&option=com_content (22.4. 2011).
- Internetové stránky skupiny Antifa:
<http://wwry.antifa.cz/fakta-o-prodeji-thor-steinar-v-nemecku> (1.4. 2011).
- Investigate Thor Steinar:
http://infothek.files.wordpress.com/2008/08/investigate_thorsteinar_web.pdf (30.3.2011).
- Matthias Moehl: www.election.de, (15.5. 2011).
- Oficiální stránky JN: <http://www.jn-buvo.de/> (23.3.2011).
- Oficiální stránky NPD: <http://npd.de/> (7.8. 2009).
- Oficiální stránky RNF: <http://ring-nationaler-frauen.de/07-03-2011/3-landeskongress-in-sachsen> (27.3.2011).
- Rechts und/oder rassistisch motivierte Angriffe in Sachsen 2009. Eine Statistik der sächsischen Opferberatungsstellen: http://www.raa-sachsen.de/images/Statistiken/statistik_2009.pdf (22.4. 2011).
- Statistisches Landesamt des Freistaates Sachsen:
<http://www.statistik.sachsen.de/> (21.3.2011).

Zprávy Úřadu na ochranu ústavnosti:

Saské:

- Verfassungsschutzbericht 2008 (Dresden: Herausgegeben vom Sächsischen Staatsministerium des Innern und dem Landesamt für Verfassungsschutz (LfV), 2008),

http://verfassungsschutz.sachsen.de/download/Verfassungsschutzbericht_2008.pdf
(24.3.2011).

- Verfassungsschutzbericht 2009 (Dresden: Herausgegeben vom Sächsischen Staatsministerium des Innern und dem Landesamt für Verfassungsschutz (LfV), 2009), http://www.verfassungsschutz.sachsen.de/download/VS-Bericht_2009.pdf
(15.5. 2011).

Spolkové:

- Verfassungsschutzbericht 2009 (Berlin: Bundesministerium des Innern, 2009), http://www.verfassungsschutz.de/download/SHOW/vsbericht_2009.pdf (15.5. 2011).

Právní dokumenty:

- Grundgesetz,
<http://www.bundestag.de/dokumente/rechtsgrundlagen/grundgesetz/index.html> (23.4. 2011).

-Strafgesetzbuch, <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/> (23.4. 2011).

Seznam příloh

Příloha č. 1: Mapa Svobodného státu Sasko (mapa)

Příloha č. 2: Přeshraniční spolupráce pravicových extremistů - Tomáš Vandas
předseda DSSS na demonstraci konané 5. března 2011 v obci
Waldsassen (fotografie)

Příloha č. 3: Demontrace 1.5. 2009 v Drážďanech (fotografie)

Příloha č. 4: Staré a nové logo firmy Thor Steinar (obrázek)

Příloha č. 5: Thor Steinar (obrázky)

Příloha č. 6: Thor Steinar (obrázky)

Příloha č. 7: Thor Steinar (obrázky)

Příloha č. 8: Thor Steinar (obrázky)

Příloha č. 9: Objednávky v internetovém obchodě Thor Steinar (mapa)

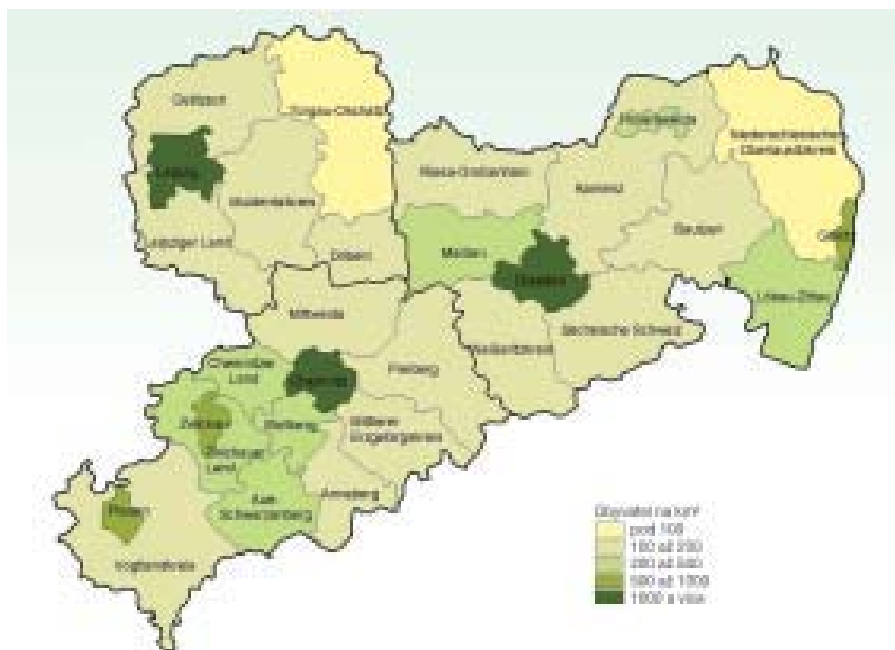
Příloha č.10: Wir sind Lokisten – Mörder und Faschisten (fotografie)

Příloha č.11: Fanoušci Lokomotive Leipzig – hákový kříž (fotografie)

Příloha č.12: Útok neonacistů na RSL (fotografie)

Přílohy

Příloha č. 1: Mapa Svobodného státu Sasko (mapa)



Zdroj: <https://publikationen.sachsen.de/bdb/showDetails.do?id=736> (15.5. 2011).

Příloha č. 2: Přeshraniční spolupráce pravicových extremistů - Tomáš Vandas předseda DSSS na demonstraci konané 5. března 2011 v obci Waldsassen (fotografie)



Zdroj: <http://www.jn-buvo.de/index.php/deutschland/52-aktionen/1458-fremdarbeiterinvasion-stoppen> (24.3.2011).

Příloha č. 3: Demonstrace 1.5. 2009 v Drážďanech (fotografie)



Foto: Sächsischer Verfassungsschutzbericht 2009. S. 13.

Příloha č. 4: Staré a nové logo firmy Thor Steinar (obrázek)



Zdroj: <http://www.aktion-zivilcourage.de> (1.4. 2011).

Příloha č. 5: Thor Steinar (obrázky)



Zdroj: http://infothek.files.wordpress.com/2008/08/investigate_thorsteinar_web.pdf .

Příloha č. 6: Thor Steinar (obrázky)



Zdroj: http://infothek.files.wordpress.com/2008/08/investigate_thorsteinar_web.pdf.

Příloha č. 7: Thor Steinar (obrázky)



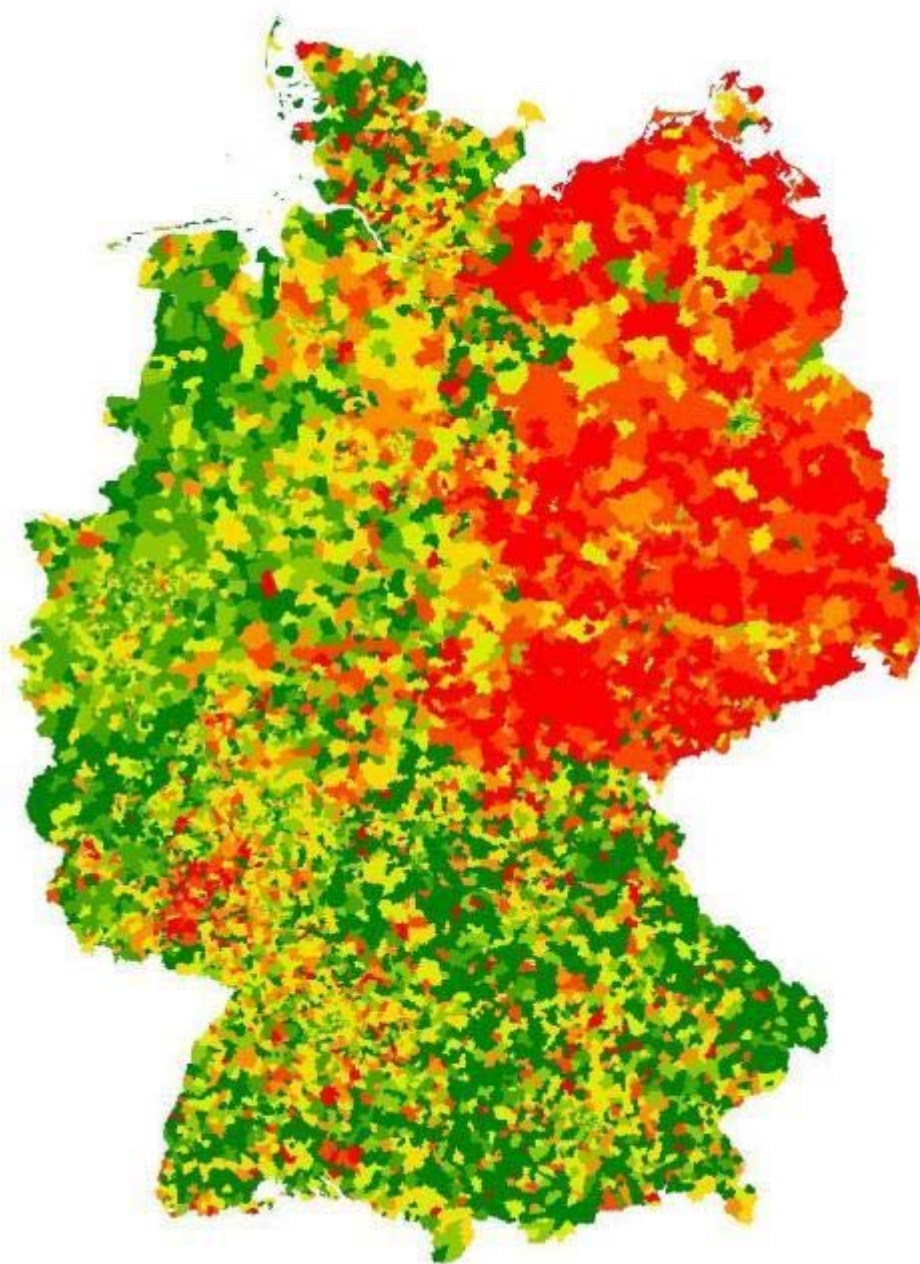
Zdroj: http://infothek.files.wordpress.com/2008/08/investigate_thorsteinar_web.pdf

Příloha č. 8: Thor Steinar (obrázky)



Zdroj: http://infothek.files.wordpress.com/2008/08/investigate_thorsteinar_web.pdf

Příloha č. 9: Objednávky v internetovém obchodě Thor Steinar (mapa)



Zdroj: <http://wwry.antifa.cz/fakta-o-prodeji-thor-steinar-v-nemecku> (1.4. 2011).

Příloha č. 10: Wir sind Lokisten – Mörder und Faschisten (fotografie)



Zdroj: <http://www.chronikle.org/dossier/fussball-diskriminierung-beispiel-leipziger-fussballfans> (17.5. 2011).

Příloha č. 11: Fanoušci Lokomotive Leipzig – hákový kříž (fotografie)



Zdroj: <http://www.chronikle.org/dossier/fussball-diskriminierung-beispiel-leipziger-fussballfans> (17.5. 2011).

Příloha č. 12: Útok neonacistů na RSL (fotografie)



Zdroj: <http://www.welt.de/themen/Bezirksliga/> (17.5. 2011).

